

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКСЫНЫҢ
ҰЛТТЫҚ АКАДЕМИЯЛЫҚ КІТАПХАНАСЫ**

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКСЫНЫҢ
2019 ЖЫЛЫ АТАЛЫП ӨТІЛЕТІН
ЖӘНЕ ЕСКЕ АЛЫНАТЫН КҮНДЕР
ТІЗІМІ**

АСТАНА

ҰЛЫ ДАЛАНЫҢ

ҰЛЫ ДАЛАНЫҢ ЖЕТИ ҚЫРЫ

«Өткенін мақтан тұтып, бүгінін нақты бағалай білу және болашаққа оң көзқарас таныту - еліміздің табысты болуының кепілі дегеніміз осы»
Н.Ә.Назарбаев

ҚАЗАҚСТАН - АЛМА
МЕН ҚЫЗҒАЛДАҚТЫҢ
ОТАНЫ

АТҚА МІНУ
МӘДЕНИЕТІ

ҰЛЫ ЖІБЕК ЖОЛЫ

ҰЛЫ ДАЛАДАҒЫ
ЕЖЕЛГІ
МЕТАЛЛУРГИЯ

ТҮРКІ ӘЛЕМІНІҢ
БЕСІГІ

АҢ СТИЛІ

АЛТЫН АДАМ

ЖЕТИ ҚЫРЫ

ҰЛЫ ДАЛАНЫҢ ЖЕТИ ҚЫРЫ

«Өткенін мақтан тұтып, бүгінін нақты бағалай білу және болашаққа оң көзқарас таныту - еліміздің табысты болуының кепілі дегеніміз осы»
Н.Ә.Назарбаев

АТҚА МІНУ МӘДЕНИЕТІ

Еліміздің солтүстік өңіріндегі энеолит дәуіріне тиесілі «Ботай» қонысында жүргізілген қазба жұмыстары жылқының тұңғыш рет қазіргі Қазақстан аумағында қолға үйретілгенін дәлелдеді

Ат үстінде жүргенде ыңғайлы болуы үшін бабаларымыз алғаш рет киімді үстіңгі және астыңғы деп екіге бөлді. Осылайша кәдімгі шалбардың алғашқы нұсқасы пайда болды

Ат үстінде жүрген көшпенділер биік ер-тұрман мен үзенгіні ойлап тапты

Бүгінгі етіктердің барлық түрі көшпенділер атқа мінгенде киген жұмсақ өкшелі саптама етіктің «мұрагерлері» екені белгілі

Бабаларымыз шапқан аттың үстінен садақ тартуды барынша жетілдірді. Соған байланысты қарудың құрылымы да өзгеріп, күрделі, ыңғайлы әрі қуатты бола түсті. Масағына қауырсын тағылып, металмен ұшталған жебе берен сауытты тесіп өтетін көбебұзарға айналды

Қазақстан аумағында өмір сүрген түркі тайпалары ойлап тапқан тағы бір технологиялық жаңалық - қылыш. Оның оқтай түзу немесе иілген жүзі - ерекше белгісі. Бұл қару ең маңызды әрі кең таралған соғыс құралына айналды

Сарбаз бен оның мінген атын қорғауға арналған сауытты да алғаш рет біздің бабаларымыз жасаған. Еуразия көшпенділерінің айрықша маңызды әскери жаңалығына баланған мұздай темір құрсанған атты әскер осылайша пайда болды

**2019 ЖЫЛЫ ӘМИНА ӨМІРЗАҚОВАНЫҢ
100 ЖЫЛДЫҚ МЕРЕЙТОЙЫ ЮНЕСКО
АЯСЫНДА ӨТЕДІ.**

Өмірзақова Әмина Ерғожақызы — кеңестік және қазақстандық кино және театр актрисасы. Қазақ КССРнің Халық артисі, Қазақ КССРнің Мемлекеттік сыйлығының иегері. Қазақ кино және театр өнерінде өзіндік қолтаңбасын қалдырған дарынды артист.

Аты аңызға айналған қазақтың біртума актрисасы Әмина Ерғожақызы Өмірзақова 1919 жылы 8 наурызда Семей облысы, Абай ауданы, Қарауыл ауылында дүниеге келген.

1934 жылы Ленинград қаласындағы театр училищесінде іріктеу жүріп жатқанын білген Әмина Өмірзақова бірден жолға шығады. Қабылдау комиссиясының төрайымы В. В. Меркурьев қаршай қыздың жастығын алға тартып, оған «өрт» этюдін ойнап беруді тапсырады. Этюдті көрген бойда ол Әмина Өмірзақоваға: «Сен, қызым, актриса боласың» деп айтқан. Сынақтан сүрінбей өткен Әмина Өмірзақова Ленинград Мемлекеттік театр институтын 1938 жылы бітіреді.

«Әминажан, мен әдейілеп тұрып саған сценарий жаздым. Бұл – комедиялық туынды. Басты рөлде сен ойнайсың... Осы күлкіңнен айырылма».

Шәкен Айманов, әйгілі режиссер

Диплом алған соң, Әмина Өмірзақова Шымкент Облыстық Драма театрына жұмысқа орналасады. Көп ұзамай Алматыдағы Қазақтың Мемлекеттік М.Әуезов атындағы Академиялық Драма театрына ауысады. Театрдағы қызметімен қатар, Әмина Өмірзақова киноға да түседі. Режиссер М.Левинның «Амангелді» және С.Герасимовтың «Комсомольск» фильмдерінде екінші дәрежелі рөлдерді сомдайды.

1945 жылы Наталья Сацтың ықпалымен Алматыда Балалар және жасөспірімдер театры құрылды. Әмина Өмірзақова ашылған жаңа театрға орналасып, өмірінің соңына дейін аталған театрда қызмет етті.

Театрдағы қызметімен қатар, ол киноға да түсіп жүрді. 1953 жылы Е.Дзиганның «Жамбыл», 1955 жылы П.Боголюбовтың «Шабандоз қыз», А.Слободник пен Э.Файктың «Бір ауданда» («В одном районе») т.с.с. бірқатар фильмдерде ойнады.

1963 жылы Әмина Өмірзақова режиссер А.Я.Карповтың «Ана туралы баллада» (Сказ о матери) фильмінде басты рөлді сомдайды. Бұл актрисаның ең сәтті шыққан рөлдерінің бірі, ал фильм қазақ кинематографындағы ең табысты туындыларының бірі болды. Фильм Қазақ ССР Мемлекеттік сыйлығын иеленді. 1964 жылы

Ленинградтағы Алғашқы Бүкілодақтық кинофестивальде Әмина Өмірзақова «Ең үздік әйел рөлі» номинациясы бойынша жүлдегер атанды.

1963-1968 жылдары актриса Шәкен Аймановтың «Алдар Көсе» және Б. Абдылдаев пен Л.А. Гуревичтың «Самая послушная» фильмдеріне түседі. 1965 жылы қазақ кино өнерінің дамуына қосып жатқан сүбелі үлесі үшін оған Қазақ ССР халық әртісі атағы беріледі.

1968 жылы Шәкен Аймановтың «Тақиялы періште» комедиясы жарыққа шықты. Фильмге Ермек Серкебаев, Бибігүл Төлегенова, Бикен Римова сынды өнер шеберлері түсті. Ал басты кейіпкер Тана апаның рөлін Әмина Өмірзақова сомдаған болатын. Бұл фильм арқылы Әмина Өмірзақова ең үздік актрисалардың тізіміне енді.

1968-1999 жылдары Әмина Өмірзақова киноға түсіп жүрді. Барлық дерлік фильмдерде ол басты рөлдерді сомдаған. 1975 жылы Дулат Исабековтың шығармасының желісімен түсірілген «Гауһартас» фильмінде ол кинодағы жұбы Кәукен Кенжетаевпен бірге әулеттің ақжаулықты әжесі рөлін сомдады.

Ана туралы аңыз фильмі

1996 жылы өз ұлы, режиссер Талас Өмірзақовтың «Әмина» автобиографиялық фильмінде Әмина Өмірзақова өзін-өзі ойнады.

Марапаттары:

1958 жыл – Қазақ ССР Еңбек сіңірген әртісі

1964 жыл - Ленинградтағы Алғашқы Бүкілодақтық кинофестивалі, «Ең үздік әйел рөлі» номинациясы 1964 жыл – Карлов Вары қаласында өткен Халықаралық кинофестивалі, құрмет дипломы

1967 жыл – «Ана туралы баллада» фильміндегі басты рөл үшін К.Байсейітов атындағы Қазақ ССР Мемлекеттік сыйлығы

1969 жыл – Қазақстан және Орта Азия мемлекеттерінің кино өнер жарысының лауреаты

2001 жыл – «Еңбегі үшін» және «Театр» номинациялары бойынша Тарлан сыйлығының лауреаттары Отан, Еңбек Қызы Ту ордендерімен марапатталған.

Аты аңызға айналған актриса 2006 жылы 26 қыркүйегінде дүние салды. Алматы қаласындағы Орталық зиратта жерленген.

Ол туралы:

Әдікәрімов С. Әмина Өмірзақова - Алматы : Қазақстан, 2006.

Әмина Өмірзақова - Алматы : Өнер, 2013.

Гауһартас фильмі

Тақиялы періште фильмі

2019

2019 ЖЫЛ БІРІККЕН ҰЛТТАР ҰЙЫМЫНЫҢ ШЕШІМІ БОЙЫНША

Халықаралық ұстамдылық жылы
Халықаралық жергілікті халықтардың тілдері жылы
Менделеев таблицасындағы химиялық элементтердің халықаралық жылы деп жариялады

ТӘУЕЛСІЗ МЕМЛЕКЕТТЕР ДОСТАСТЫҒЫ

2019-ТМД-дағы кітап жылы
Бүкілодақтық кітапхана кеңесінің құрылғанына 60 жыл (1959)

2019 ЖЫЛ АСТАНАЛАРЫ

Дүниежүзілік кітап астанасы (2019 жылдың 23 сәуірінен бастап) - Шарджа (БАӘ)

Еуропалық спорт қаласы-Гянджа (Әзірбайжан)

«Еуропаның жасыл астанасы» - Осло (Норвегия)

Еуропаның мәдени астаналары-Пловдив (Болгария) және Матера (Италия)

Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығының мәдени астанасы – Брест (Беларусь Республикасы)

Еуропаның жастар астанасы-Нови Сад (Сербия)

Финно-угор мәдени астанасы-Шоруньжа (Марий Эл Республикасы)

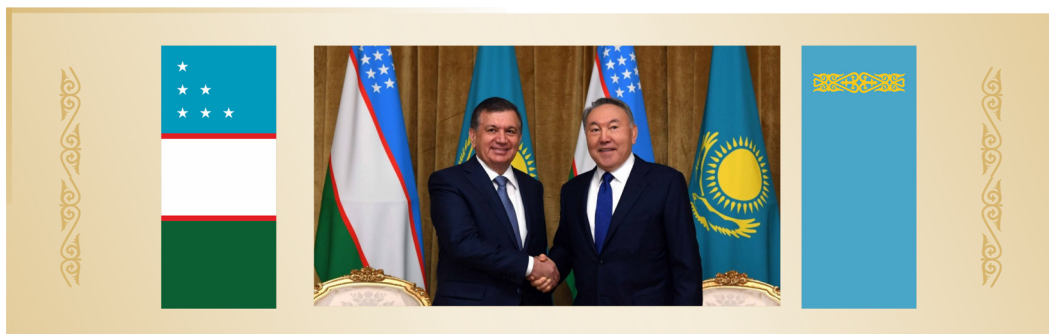
Ислам мәдениетінің астанасы-Тунис (Тунис)

Ислам әлемінің туристік астанасы-Дакка (Бангладеш)

2019 жылғы Түркі әлемінің мәдени астанасы болып Қырғызстандағы Ош қаласы жарияланды

2019 ЖЫЛ ӨЗБЕКСТАНДА
ҚАЗАҚСТАН ЖЫЛЫ
ДЕП ЖАРИЯЛАНДЫ

ҚАЗАҚСТАНДА 2019 ЖЫЛ ЖАСТАР ЖЫЛЫ БОЛЫП ЖАРИЯЛАНДЫ

Сендер – болашаққа деген үкілі үмітіміздің тірегісіңдер. Біздің бүгінгі атқарып жатқан қыруар шаруаларымыз тек сендер үшін жасалуда. Сендер тәуелсіз Қазақ елінің перзенттерісіңдер. Тәуелсіз елде туып, тәуелсіз елде тәрбие алдыңдар. Сендердің азат ойларың мен кемел білімдерің – елімізді қазір бізге көз жетпес алыста, қол жетпес қиянда көрінетін тың мақсаттарға апаратын құдіретті күш.

Н. Назарбаев

ҚАҢТАР

- 1 қаңтар** **Әлімқұлов Қадыр Нүсіпақынұлы**, ақын, туғанына 70 жыл (1949)
- 1 қаңтар** **Қожабеков Зайнолла Камалейұлы**, биолог, ҚР ҰҒА-ның академигі, биология ғылымдарының докторы, профессор, туғанына 90 жыл (1929-2009)
- 1 қаңтар** **Мәмбетов Ізтай Тілеуұлы**, ақын, туғанына 90 жыл (1929-1974)
- 1 қаңтар** **Омбаев Әбдірахман Молданазарұлы**, ғалым, ауылшаруашылық ғылымдарының докторы, профессор, туғанына 70 жыл (1949)
- 1 қаңтар** **Райымбеков Қазбек Жанбекұлы**, баспагер, Қазақстанның еңбек сіңірген баспа және полиграфия қызметкері, туғанына 60 жыл (1959)
- 1 қаңтар** **Рақымова Қалампыр**, әнші, Қазақстанның еңбек сіңірген артисі, туғанына 70 жыл (1949-1988)
- 2 қаңтар** **Сағатов Мансұр**, композитор, Қазақстанның халық артисі, туғанына 80 жыл (1939-2002)
- 2 қаңтар** **Тұрдыбеков Қобыланды Мұбаракұлы**, ғалым, химия ғылымдарының докторы, профессор, туғанына 60 жыл (1959)

- 3 қаңтар** **Амантаев Бәкет Амантайұлы**, заңгер, ҚР ҰҒА-ның академигі, философия ғылымдарының докторы, профессор, туғанына 90 жыл (1929 - 2007)
- 3 қаңтар** **Мырзахметова Гүлзада Қайдарқызы**, аудармашы, туғанына 70 жыл (1949)
- 3 қаңтар** **Омаров Кәпбай**, айтыс ақыны, туғанына 90 жыл (1929-1989)
- 4 қаңтар** **Кельберг Анатолий Витальевич**, музыка зерттеушісі, Қазақстанның еңбек сіңірген өнер қайраткері, туғанына 90 жыл (1929- 2009)
- 4 қаңтар** **Қожабаев Бейімбет Қабылдаұлы**, әнші, Қазақстанның еңбек сіңірген артисі, туғанына 70 жыл (1949)
- 4 қаңтар** **Солдатенко Вениамин Васильевич**, жеңіл атлет, КСРО-ның еңбек сіңірген спорт шебері, туғанына 80 жыл (1939)
- 5 қаңтар** **Егінбаев Мұратхан**, әуесқой композитор, туғанына 80 жыл (1939)
- 7 қаңтар** **Бектұрғанов Нұралы Сұлтанұлы**, металлург, ҚР ҰҒА-ның академигі, техника ғылымдарының докторы, профессор, туғанына 70 жыл (1949)

- 7 қаңтар** **Исаев Ибрагим**, ақын, туғанына, 70 жыл (1949-2014)
- 9 қаңтар** **Изимов Изиз**, ақын, туғанына 90 жыл (1929-1995)
- 10 қаңтар** **Асқаров Ерік**, ақын, туғанына 60 жыл (1959-2003)
- 10 қаңтар** **Баязитов Байғожа**, ақын, туғанына 90 жыл (1929-1999)
- 10 қаңтар** **Еділов Тұрсынғали Нұржақыпұлы**, жаттықтырушы, бокстан спорт шебері, туғанына 60 жыл (1959)
- 10 қаңтар** **Құмарбекұлы Мүсілім**, жазушы, туғанына 80 жыл (1939-2016)
- 10 қаңтар** **Молдабеков Шаяхмет**, химик, химия ғылымдарының докторы, профессор, туғанына 80 жыл (1939)
- 11 қаңтар** **Лемберг Александр Миронович**, ақын, туғанына 100 жыл (1919-1987)
- 12 қаңтар** **Байбатыров Ғалым**, ақын, жазушы, туғанына 70 жыл (1949 - 2012)
- 12 қаңтар** **Исаева Муза Гавриловна**, экономист, экономика ғылымдарының докторы, профессор, Қазақстанның еңбек сіңірген экономисі, туғанына 90 жыл (1929-2005)

- 12 қаңтар **Кенжеахметұлы Сейіт**, ақын, сатирик, туғанына 80 жыл (1939-2011)
- 13 қаңтар **Постников Олег Петрович**, жазушы, ақын, туғанына 80 жыл (1939)
- 14 қаңтар **Тынымов Мырзахан Даниялұлы**. жазушы, аудармашы, туғанына 70 жыл (1949-2011)
- 15 қаңтар **Асылбеков Мәлік-Абдар Хантемірұлы**, тарихшы, ҚР ҰҒА-ның академигі, тарих ғылымдарының докторы, профессор, туғанына 90 жыл (1929-2015)
- 15 қаңтар **Кемел Мырзагелді**, жазушы, туғанына 70 жыл (1949)
- 15 қаңтар **Шаңбай Тұрдыгүл Қасенұлы**. әдебиеттанушы, туғанына 60 жыл (1959)
- 15 қаңтар **Шәукенбаева Нәзекет Нұрғалиқызы**, актриса, әнші, туғанына 100 жыл (1919)
- 16 қаңтар **Илялетдинов Альфарид Низамұлы**, микробиолог, ҚР ҰҒА-ның академигі, биология ғылымдарының докторы, профессор, туғанына 90 жыл (1929-2010)
- 22 қаңтар **Сейітов Асылбек Жұманұлы**, дәрігер, Алаш қозғалысының қайраткері, туғанына 125 жыл (1894-1937)

- 23 қаңтар** **Қалиев Байынқол Қалиұлы.** филолог, филология ғылымдарының докторы, профессор, туғанына 80 жыл (1939)
- 24 қаңтар** **Ермаченков Владимир,** жазушы, туғанына 80 жыл (1939-2009)
- 24 қаңтар** **Мұсабекова Әйкен,** актриса, әнші
Қазақстанның халық артисі, туғанына 100 жыл (1919-1992)
- 25 қаңтар** **Пангереев Абат Шамаұлы,** филолог, әдебиеттанушы, туғанына 60 жыл (1959)
- 25 қаңтар** **Рысбаев Жеңіс Қайыржанұлы.** әскери қайраткер, генерал-майор, туғанына 70 жыл (1949)
- 27 қаңтар** **Жүністегі Кәмел,** жазушы, туғанына 80 жыл (1939)

АҚПАН

- 1 ақпан** **Бекенов Абзал,** ақын, туғанына 70 жыл (1949)
- 2 ақпан** **Кравченко Валерий Иванович,** волейболшы, КСРО-ның еңбек сіңірген спорт шебері, туғанына 80 жыл (1939-1996)

- 3 ақпан Сәттібайұлы Көсемәлі, жазушы, туғанына 60 жыл (1959)
- 4 ақпан Жұбанов Болат Ахметұлы, химик, ҚР ҰҒА-ның академигі, химия ғылымдарының докторы, профессор, туғанына 90 жыл (1929-2014)
- 6 ақпан Асылхан Сәулебек Есімбекұлы, актер, режиссер, педагог, Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері туғанына 70 жыл (1949)
- 7 ақпан Қазақбаева Гүлжамал Мұқажанқызы, актриса, Қазақстанның еңбек сіңірген артисі, туғанына 70 жыл (1949)
- 7 ақпан Тәжікенова Үміт, жазушы, туғанына 70 жыл (1949)
- 10 ақпан Абдуллин Хамза Жармухамедұлы, ақын, туғанына 100 жыл (1919-2001)
- 10 ақпан Асқаров Ерік, ақын, туғанына 60 жыл (1959-2003)
- 10 ақпан Қисамединов Мақым Мұстақұлы, график-суретші, туғанына 80 жыл (1939-1984)
- 10 ақпан Мамажанов Мұқан Қалибекұлы, жазушы, аудармашы, туғанына 90 жыл (1929-1996)

- 12 ақпан** **Ғаббасов Советхан**, жазушы, туғанына 80 жыл (1939)
- 12 ақпан** **Теляковский Всеволод Владимирович**, пейзажшы, театр суретшісі, Қазақстанның еңбек сіңірген өнер қайраткері, туғанына 125 жыл (1894-1956)
- 15 ақпан** **Тоқтыбаев Иса**, мемлекет және қоғам қайраткері, туғанына 125 жыл (1894-1967)
- 17 ақпан** **Мәмесейіт Тұрлыбек Ілиясұлы**, жазушы, туғанына 70 жыл (1949)
- 17 ақпан** **Школьник Владимир Сергеевич**, инженер-физик, физика-математика ғылымдарының докторы, профессор, туғанына 70 жыл (1949)
- 18 ақпан** **Дербісәлин Әнуар Жақсығалиұлы**, әдебиет зерттеушісі, ҚР ҰҒА-ның корр. мүшесі, филология ғылымдарының докторы, профессор, туғанына 90 жыл (1929-1986)
- 18 ақпан** **Ибрагимов Төкен**, жазушы, сыншы, туғанына 80 жыл (1939-2017)
- 21 ақпан** **Мироглов Виктор Федорович**, жазушы, аудармашы, туғанына 80 жыл (1939-1998)
- 26 ақпан** **Тұрлыбек Доқтырхан**, жазушы, сықақшы, туғанына 70 жыл (1949)

- 28 ақпан Тайбеков Темір Мұхамедұлы, композитор, туғанына 80 жыл (1939)
- 28 ақпан Юровская Ольга Федоровна, жазушы, туғанына 80 жыл (1939)

НАУРЫЗ

- 1 наурыз Сүлейменов Мехлис Қасымұлы, агроном, ҚР ҰҒА-ның академигі, ауылшаруашылық ғылымдарының докторы, профессор, туғанына 80 жыл (1939)
- 4 наурыз Цой Игорь Гиленович, дәрігер, медицина ғылымдарының докторы, профессор, туғанына 70 жыл (1949)
- 5 наурыз Әлпейісов Тұрсынғазы Камалұлы. жазушы, туғанына 70 жыл (1949-2008)
- 8 наурыз Матвеев Александр Иванович, ақын, туғанына 80 жыл (1939)
- 8 наурыз Өмірзақова Әмина Ерғожақызы, театр және кино актрисасы, Қазақстанның халық артисі, туғанына 100 жыл (1919-2006)
- 9 наурыз Қалдыбаев Мамытбек, ақын, жазушы, туғанына 80 жыл (1939)
- 9 наурыз Есімов Беген Омарұлы, ғалым, геология-минерология ғылымдарының докторы, туғанына 80 жыл (1939)

- 10 наурыз Шалұлы Жамлиқа, жазушы, туғанына 80 жыл (1939-2008)
- 11 наурыз Әбділдаұлы Орысбай, жазушы, туғанына 80 жыл (1939)
- 14 наурыз Қазыханова Бәтеш Рахымханқызы, мәдениеттанушы, философия ғылымдарының докторы, туғанына 90 жыл (1929-2016)
- 15 наурыз Мұқатов Нағашыбай, ақын, туғанына 70 жыл (1949)
- 15 наурыз Черноголовина Галина Васильевна, жазушы, туғанына 90 жыл (1929-2015)
- 16 наурыз Найманбаев Қалдарбек, жазушы, туғанына 80 жыл (1939-2004)
- 17 наурыз Серғалиев Мырзатай Серғалиұлы, филолог, ҚР ҰҒА-ның академигі, филология ғылымдарының докторы, профессор, туғанына 80 жыл (1939-2011)
- 19 наурыз Ақынбеков Мейірбек, ақын, жазушы, туғанына 80 жыл (1939-2009)
- 20 наурыз Затаевич Александр Викторович, композитор, этнограф, Қазақстанның халық артисі, туғанына 150 жыл (1869-1936)

- 20 наурыз Махсатова Патигүл Масимжанқызы, ақын, туғанына 60 жыл (1959)
- 22 наурыз Жұмабаев Әбілмәжін, жазушы, аудармашы, туғанына 90 жыл (1929-2013)
- 22 наурыз Кәрменов Жәнібек, әнші, жазушы, туғанына 70 жыл (1949-1992)
- 22 наурыз Ұлықбек Мұхаммед Тарағай – Орта Азияның ұлы астрономы және математигі. туғанына 625 жыл (1394 – 1449)
- 23 наурыз Мұқаманов Мырзахмет, актер, Қазақстанның еңбек сіңірген артисі, туғанына 70 жыл (1949)
- 25 наурыз Сағат Ерғали, жазушы, туғанына 70 жыл (1949)
- 29 наурыз Шухов Илья Иванович, жазушы, аудармашы, туғанына 80 жыл (1939)
- 30 наурыз Арыстанбеков Хайдар Арыстанбекұлы, экономист, ҚР ҰҒА-ның корр. мүшесі, экономика ғылымдарының докторы, профессор, туғанына 100 жыл (1919-2008)
- 30 наурыз Земцов Святослав, ақын, туғанына 70 жыл (1949-2005)
- 31 наурыз Дулятов Абдумәжит Шарипұлы, ақын, туғанына 70 жыл (1949-2008)

СӘУІР

- 1 сәуір** **Салғарин Қойшығара**, жазушы, туғанына 80 жыл (1939)
- 1 сәуір** **Сәрсекеев Қоғабай Сәтенұлы**, жазушы, туғанына 80 жыл (1939-2014)
- 1 сәуір** **Темірбекова Алма (Қайрат) Зарапқызы**, музыкатанушы, туғанына 90 жыл (1929- 2009)
- 4 сәуір** **Тәтімов Мұхамедғали Қойшыбайұлы**, мемлекет қайраткері, туғанына 125 жыл (1894-1938)
- 5 сәуір** **Есімғалиев Нұрлыбай**, киноактер, туғанына 70 жыл (1949)
- 8 сәуір** **Тайлақбаев Бақтияр Байқараұлы**, әнші, Қазақстанның еңбек сіңірген артисі, туғанына 60 жыл (1959)
- 8 сәуір** **Толмачев Геннадий Иванович**, жазушы, туғанына 80 жыл (1939-2006)
- 8 сәуір** **Айнабеков Бақтыбай**, ақын, туғанына 70 жыл (1949)
- 10 сәуір** **Түркебаев Едіге Айтжанұлы**, металлург-экономист, ҚР ҰҒА-ның академигі, экономика ғылымдарының докторы, профессор, туғанына 90 жыл (1929-2016)

- 12 сәуір **Сәтбаев Қаныш Имантайұлы**, геолог-ғалым, минерология ғылымдарының докторы, профессор, академик, туғанына 120 жыл (1899-1964)
- 12 сәуір **Шалқарұлы Кеңесжан**, ақын, туғанына 80 жыл (1939)
- 14 сәуір **Әлішев Әлмәмбет**, жазушы, туғанына 80 жыл (1939)
- 14 сәуір **Владимиров Владислав Васильевич**, жазушы, сыншы, туғанына 80 жыл (1939)
- 15 сәуір **Байгелді Өмірбек**, қоғам қайраткері, туғанына 80 жыл (1939)
- 15 сәуір **Қайбарұлы Ахметжан**, жазушы, туғанына 60 жыл (1959)
- 15 сәуір **Қыдырбекұлы Балғабек**, жазушы, драматург, туғанына 90 жыл (1929-1995)
- 15 сәуір **Попов Иван Иннокентьевич**, инженер, ҚР ҰҒА-ның корр. мүшесі, техника ғылымдарының докторы, профессор, туғанына 100 жыл (1919-1998)
- 18 сәуір **Ишкенов Энвер Рахымұлы**, химик, химия ғылымдарының кандидаты, доцент, туғанына 70 жыл (1949)

- 18 сәуір Тоқашбаев Марат Байділдаұлы, прозашы, туғанына 70 жыл (1949)
- 20 сәуір Рыбаков Сергей Петрович, ақын, аудармашы, туғанына 70 жыл (1949)
- 22 сәуір Сейілов Жақсыкелді Уәлиұлы, әнші, әуесқой композитор, Қазақстанның еңбек сіңірген мәдениет қайраткері, туғанына 70 жыл (1949-1997)
- 24 сәуір Серікбаев Бәкен, қоғам қайраткері, туғанына 125 жыл (1894-1919)
- 24 сәуір Хафизова Клара Шайсұлтанқызы, шығыстанушы, тарих ғылымдарының докторы, профессор, туғанына 80 жыл (1939)
- 25 сәуір Қажығалиев Тілес Шамғонұлы, композитор, Қазақстанның еңбек сіңірген өнер қайраткері, туғанына 70 жыл (1949-1996)
- 26 сәуір Левинтов Борис Львович, металлург, ҚР ҰҒА-ның академигі, техника ғылымдарының докторы, профессор, туғанына 80 жыл (1939)

МАМЫР

- 1 мамыр Әділ Балтабай, жазушы, туғанына 70 жыл (1949-2009)
- 1 мамыр Қазиев Қарауылбек, жазушы, туғанына 80 жыл (1939-1984)

- 1 мамыр **Хажиев (Хаджиев) Жанат Әубәкірұлы**, режиссер, туғанына 70 жыл (1949-2017)
- 6 мамыр **Ысқабаев Әли Әпекұлы**, ақын, жазушы, туғанына 80 жыл (1939)
- 6 мамыр **Яшүкірқызы Өріс**, ақын, прозашы, туғанына 70 жыл (1949)
- 8 мамыр **Бұзыбаев Тоқтасын Ысқақұлы**, әскери қызметкер, генерал-майор, туғанына 70 жыл (1949)
- 9 мамыр **Шаншаров Айтбай**, аудармашы, жазушы, туғанына 90 жыл (1929)
- 10 мамыр **Қазыбаев Кәкімжан**, жазушы, журналист, туғанына 90 жыл (1929-1989)
- 10 мамыр **Тоқтаров Баймуханбет**, жазушы, аудармашы, туғанына 90 жыл (1929-1970)
- 10 мамыр **Шестериков Владимир Георгиевич**, ақын, туғанына 80 жыл (1939-2010)
- 12 мамыр **Тынышбаев Мұхамеджан Алаштың ірі** қоғам және мемлекет қайраткері, тарихшы, ағартушы, тұңғыш темір жол инженері туғанына 140 жыл (1879-1938)
- 12 мамыр **Сағдиев Мақтай Рамазанұлы**, мемлекет және қоғам қайраткері, туғанына 90 жыл (1929-2012)

- 12 мамыр Сүлейменов Қайырбек Шошанұлы, әскери қызметкер, генерал-полковник, туғанына 70 жыл (1949)
- 13 мамыр Омаров Әшім Құрамбайұлы, металлург, ҚР ҰҒА-ның академигі, техника ғылымдарының докторы, профессор, туғанына 90 жыл (1929)
- 14 мамыр Жансүгіров Ілияс, ақын, жазушы, туғанына 125 жыл (1894-1938)
- 15 мамыр Бақтаев Кеңес, әнші, Қазақстанның еңбек сіңірген артисі, туғанына 80 жыл (1939)
- 15 мамыр Медеубеков Қилыбай Үсенұлы, зоотехник, ҚР ҰҒА-ның академигі, ауылшаруашылық ғылымдарының докторы, профессор, туғанына 90 жыл (1929-2015)
- 17 мамыр Құдайбергенов Жамбыл Төлекұлы, кино-актер, Қазақстанның еңбек сіңірген артисі, туғанына 70 жыл (1949-1990)
- 18 мамыр Құдабаева Кәмила, жазушы, туғанына 80 жыл (1939)
- 20 мамыр Күмісбаев Өтеген Күмісбайұлы, жазушы, ақын, туғанына 80 жыл (1939-2016)
- 20 мамыр Рысдәулет Мақұлбек Қайыпбекұлы, жазушы, туғанына 70 жыл (1949)
- 20 мамыр Тілемісов Хайдолла Әбдірахманұлы,

жазушы, аудармашы, туғанына 90 жыл
(1929- 2000)

- 20 мамыр** **Ыбыраев Тұраш**, актер, радио және телережиссері, Қазақстанның халық артисі, туғанына 90 жыл (1929-1991)
- 26 мамыр** **Әлімгереев Өтепберген**, публицист-жазушы, туғанына 70 жыл (1949)
- 28 мамыр** **Құлбек Марат**, ғалым, техника ғылымдарының докторы, профессор, туғанына 70 жыл (1949)
- 28 мамыр** **Ыдырысов Ерлан Әбілфайызұлы**, дипломат, 1 класты төтенше және өкілетті өкілі, туғанына 60 жыл (1959)
- 30 мамыр** **Кенжеғозин Марат Балғожаулы**, экономист, экономика ғылымдарының докторы, профессор, туғанына 80 жыл (1939-2006)
- 30 мамыр** **Төгісов Әмірбек Әнуарұлы**, әскери қайраткер, генерал-майор, туғанына 70 жыл (1949)

МАУСЫМ

- 1 маусым** **Ахманов Мұрат Ноянбайұлы**, актер, Қазақстанның еңбек сіңірген артисі, туғанына 60 жыл (1959)
- 1 маусым** **Қарабина Бақыт Тоқсанбайқызы**, күйші, Қазақстанның халық артисі, туғанына 80 жыл (1939-1990)
- 3 маусым** **Ахмедов Даулет Шафигұлұлы**, «Ұлттық

ғарыштық зерттеулер мен технологиялар орталығы» АҚ Ғарыштық техника және технологиялар институтының директоры, туғанына 60 жыл (1959)

- 7 маусым** **Сүлейменов Рымқұл**, жазушы, туғанына 80 жыл (1939-2008)
- 12 маусым** **Бақниязов Изим**, ақын, туғанына 90 жыл (1929-1990)
- 13 маусым** **Қамзин Кәкен**, жазушы, туғанына 70 жыл (1949)
- 13 маусым** **Шмидт Александр Русланович**, ақын, туғанына 70 жыл (1949)
- 15 маусым** **Сәдуақасов Қожахмет Сәдуақасұлы**, филолог, ҚР ҰҒА-ның корр. мүшесі, филология ғылымдарының докторы, профессор, туғанына 90 жыл (1929-1991)
- 15 маусым** **Хайдарұлы Саламат**, жазушы, журналист, туғанына 100 жыл (1919-2015)
- 16 маусым** **Усанович Михаил Ильич**, химик, ҚРҰҒА-ның академигі, химия ғылымдарының докторы, профессор, туғанына 125 жыл (1894- 1981)
- 18 маусым** **Тамендаров Фархат Фаритұлы**, ақын, туғанына 60 жыл (1959)

- 18 маусым **Филатов Валентин**, жазушы, туғанына 90 жыл (1929)
- 21 маусым **Илиясұлы Қажытай**, ақын, туғанына 80 жыл (1939)
- 22 маусым **Илиясұлы Кеңес**, ақын, туғанына 80 жыл (1939-2014)
- 25 маусым **Қалиев Серғазы Қалиұлы**. ғалым, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, туғанына 90 жыл (1929)
- 28 маусым **Назарқұл Аманат**, суретші, туғанына 60 жыл (1959)
- 29 маусым **Айтхожин Мұрат Әбенұлы**, биохимик, ҚР ҰҒА-ның академигі, биология ғылымдарының докторы, профессор, туғанына 80 жыл (1939-1987)
- 30 маусым **Есенқарақызы Ханбибі**, жазушы, ақын, туғанына 70 жыл (1949)

ШІЛДЕ

- 1 шілде **Әбдірахманов Алмасбек Сейітұлы**, әскери қайраткер, генерал-майор, туғанына 80 жыл (1939)
- 1 шілде **Қайнарбаев Арыстан Сайлаубайұлы**, сәулетші, Қазақстанның еңбек сіңірген архи-

- текторы, туғанына 80 жыл (1939)
- 5 шілде** **Щербаков Борис Васильевич**, жазушы, туғанына 80 жыл (1939)
- 9 шілде** **Сүлейменов Жарасбай Қабдоллаұлы**, жазушы, туғанына 70 жыл (1949)
- 10 шілде** **Майқыбайұлы Қасен Қабдығұлұлы**, сыншы, жазушы, туғанына 80 жыл (1939)
- 10 шілде** **Шәкеев Нұрғазы**, баспагер журналист, жазушы, аудармашы, туғанына 90 жыл (1929-2008)
- 12 шілде** **Завадский Юрий Александрович**, режиссер, актер, педагог, Қазақстанның халық артисі, туғанына 125 жыл (1894-1977)
- 12 шілде** **Раевский Николай**, жазушы, туғанына 125 жыл (1894-1982)
- 14 шілде** **Қонаев Асқар Меңдіахметұлы**, металлург, ҚР ҰҒА-ның академигі, техника ғылымдарының докторы, профессор, туғанына 90 жыл (1929-1999)
- 15 шілде** **Есютин Владимир Сергеевич**, ғалым, техника ғылымдарының кандидаты, туғанына 100 жыл (1919-1992)
- 18 шілде** **Тілеуханов Төлек**, жазушы, аудармашы,

туғанына 80 жыл (1939)

- 19 шілде** **Жұмабай Әділет Асқарұлы**, суретші, мүсінші, туғанына 60 жыл (1959)
- 20 шілде** **Бычков Анатолий Владимирович**, композитор, Қазақстанның халық артисі, туғанына 90 жыл (1929-1997)
- 21 шілде** **Иванов Николай Петрович**, ветеринар, ҚР ҰҒА-ның академигі, малдәрігерлік ғылымдарының докторы, профессор, туғанына 80 жыл (1939)
- 22 шілде** **Кесоглу Лаки Константинович**, әнші, Қазақстанның халық артисі, туғанына 80 жыл (1939)
- 30 шілде** **Әуезова Ләйлә Мұхтарқызы**, тарихшы, тарих ғылымдарының докторы, туғанына 90 жыл (1929-1993)

ТАМЫЗ

- 4 тамыз** **Алпысбаев Құныпия Қожахметұлы**, әдебиеттанушы, жазушы, туғанына 70 жыл (1949)
- 5 тамыз** **Желдібаев Әбдімомын**, күйші-композитор, Қазақстанның еңбек сіңірген мәдениет қайраткері, туғанына 80 жыл (1939)

- 6 тамыз** **Тоқышев Қалиасқар Жұбанышұлы**, әскери қайраткер, генерал-майор, туғанына 70 жыл (1949)
- 8 тамыз** **Сұлтанәлиев Тоқан Анарбекұлы**, дәрігер, медицина ғылымдарының докторы, профессор, туғанына 70 жыл (1949)
- 9 тамыз** **Қожа-Ахмет Хасен Кәрімжанұлы**, жазушы, публицист, туғанына 70 жыл (1949)
- 10 тамыз** **Ақылбеков Сиязбек Аманбекұлы**, тау-кен инженер-геофизик, геология-минерал ғылыми докторы, Минералдық ресурстар халықаралық академиясының академигі, туғанына 80 жыл (1939)
- 10 тамыз** **Шілдебайұлы Зернебек**, ақын, туғанына 70 жыл (1949)
- 11 тамыз** **Полымбетова Фатима Әбілқайырқызы**, физиолог, ҚР ҰҒА-ның академигі, биология ғылымдарының докторы, профессор, туғанына 90 жыл (1929-2016)
- 12 тамыз** **Шүкірұлы Сабыржан**, жазушы, туғанына 80 жыл (1939-2013)
- 15 тамыз** **Бадиков Виктор Владимирович**, жазушы, әдебиеттанушы, туғанына 80 жыл (1939-2008)
- 17 тамыз** **Веровочкин Николай**, жазушы, туғанына 70

жыл (1949)

- 17 тамыз** **Дүйсенбиев Сәбит Елемесұлы**, прозашы, туғанына 60 жыл (1959)
- 17 тамыз** **Қуанғалиев Жасталап**, әуесқой композитор, туғанына 80 жыл (1939)
- 20 тамыз** **Артықбаев Жамбыл Омарұлы**, Тарих ғылымдарының докторы, профессор, туғанына 60 жыл (1959)
- 23 тамыз** **Бижанов Ақан Құсайынұлы**, саяси ғылымдар докторы. Қазақстан Республикасы Парламенті Сенатының депутаты, туғанына 70 жыл (1949)
- 25 тамыз** **Мацкевич Олег**, жазушы, публицист, туғанына 100 жыл (1919-1987)
- 26 тамыз** **Ксандопуло Георгий Иванович**, химик, химия ғылымдарының докторы, профессор, туғанына 90 жыл (1929)
- 29 тамыз** **Мұсабекова (Садвокасова) Рахима**, Қазақ КСР-нің еңбек сіңірген әртісі, туғанына 100 жыл (1919)

ҚЫРКҮЙЕК

- 1 қыркүйек** **Атшабаров Бақия Атшабарұлы**, невропатолог, ҚР ҰҒА-ның академигі, медицина ғылымдарының докторы, профессор, туға-

нына 100 жыл (1919-2010)

- 1 қыркүйек** **Әбдуәлиев Тұрсын**, жазушы, туғанына 80 жыл (1939)
- 1 қыркүйек** **Әлиаров Бірлесбек Қаниұлы**, инженер-энергетик, ҚР ҰҒА-ның академигі, техника ғылымдарының докторы, профессор, туғанына 80 жыл (1939)
- 2 қыркүйек** **Оқаев Қаби**, экономист, экономика ғылымдарының докторы, профессор, туғанына 90 жыл (1929-2017)
- 3 қыркүйек** **Ақынжанов Сержан**, қыпшақтанушы, ғалым-археолог, туғанына 80 жыл (1939-1991)
- 3 қыркүйек** **Елеукенов Шерияздан Рүстемұлы**, әдебиет зерттеушісі, филология ғылымдарының докторы, профессор, туғанына 90 жыл (1929)
- 5 қыркүйек** **Сұмағұлов Қайырғали**, Кеңес Одағының батыры туғанына 100 жыл (1919-1993)
- 5 қыркүйек** **Бедарев Сергей Алексеевич**, ҚР ҰҒА-ның академигі, биология ғылымдарының докторы, профессор, туғанына 80 жыл (1929)
- 5 қыркүйек** **Егізбай Құрақбай Үсенұлы**, мүсінші, туғанына 70 жыл (1949-2007)
- 7 қыркүйек** **Кацев Владимир Зеликович**, сәулетші, Қазақстанның еңбек сіңірген архитекторы, туғанына 90 жыл (1929-2013)

- 7 қыркүйек** **Омаров Рүстембек Бейсенұлы**, күйші, домбырашы, Қазақстанның халық артисі, туғанына 100 жыл (1919-1988)
- 9 қыркүйек** **Верещагин Игорь Николаевич**, кинорежиссер, Қазақстанның еңбек сіңірген мәдениет қайраткері, туғанына 100 жыл (1919- 1989)
- 9 қыркүйек** **Мацкевич Эдуард Олегович**, жазушы, туғанына 80 жыл (1939-2014)
- 9 қыркүйек** **Медетбаев Шәріпбай**, ақын, туғанына 80 жыл (1939-2008)
- 9 қыркүйек** **Плешкова Светлана Михайловна**, биохимик, медицина ғылымдарының докторы, профессор, туғанына 80 жыл (1939)
- 10 қыркүйек** **Сүлейменов Ғалым Көпесбайұлы**, әнші, композитор, Қазақстанның еңбек сіңірген артисі, туғанына 70 жыл (1949)
- 10 қыркүйек** **Қожанов Сұлтанбек Қожанұлы**, мемлекет және қоғам қайраткері, ағартушы-педагог, әдебиеттанушы, туғанына 125 жыл (1894- 1938)
- 10 қыркүйек** **Айталы Амангелді Әбдірахманұлы**, мемлекет және қоғам қайраткері, философия ғылымының докторы, профессор, туғанына 80 жыл (1939)
- 11 қыркүйек** **Пәрімбетов Беркімбай**, инженер технолог, Қазақстанның еңбек сіңірген құрылысшысы, туғанына 90 жыл (1929-1996)

- 15 қыркүйек** **Аяпов Өскенбай Аяпұлы**, металлург, ҚР ҰҒА-ның корр.мүшесі, техника ғылымдарының докторы, профессор, туғанына 90 жыл (1929-1983)
- 15 қыркүйек** **Әбдіманапов Сәрсенғали Әбдіғалиұлы**, педагогика ғылымының докторы, профессор, академик Қазақ экономика, қаржы және халықаралық сауда университетінің ректоры туғанына 70 жыл (1949)
- 16 қыркүйек** **Санбаев Сәтімжан Хамзаұлы**, жазушы, аудармашы, киноактер, туғанына 80 жыл (1939-2013)
- 17 қыркүйек** **Ким Виктор Григорьевич**, жазушы, туғанына 90 жыл (1929)
- 17 қыркүйек** **Қалиев Ғабдолла Қалиұлы**, филолог, филология ғылымдарының докторы, профессор, туғанына 90 жыл (1929-2011)
- 17 қыркүйек** **Манаев Нұғыман Сәрсенұлы**, ағартушы, мемлекет қайраткері, туғанына 125 жыл (1894-1942)
- 17 қыркүйек** **Оспанов Марат Тұрдыбекұлы**, мемлекет қайраткері, экономика ғылымдарының докторы, туғанына 70 жыл (1949-2000)
- 17 қыркүйек** **Тоқпақбаев Сәт Бесімбайұлы**, әскери қайраткер, генерал-полковник, туғанына 80 жыл (1939)

- 19 қыркүйек** Бакулин Владимир Николаевич, палуан, классикалық күрестен Қазақстанның еңбек сіңірген спорт шебері, туғанына 80 жыл (1939-2012)
- 23 қыркүйек** **Әжіғалиев Нұралы**, ақын, туғанына 80 жыл (1939-2005)
- 24 қыркүйек** **Адамбаев Балтабай Әбдірахманұлы**, ақын, жазушы, туғанына 100 жыл (1919-1990)
- 25 қыркүйек** **Әбдірайымов Сейфолла Әбдірайымұлы**, агроном, ҚР ҰҒА-ның академигі, ауылшаруашылық ғылымдарының докторы, профессор, туғанына 80 жыл (1939)
- 25 қыркүйек** **Есенқұлов Сейітхан**, актер, Қазақстанның еңбек сіңірген артисі, туғанына 80 жыл (1939)
- 28 қыркүйек** **Тәкібаев Жабағы Сүлейменұлы**, физик, ҚР ҰҒА-ның академигі, физика-математика ғылымдарының докторы, профессор, туғанына 100 жыл (1919-2016)
- 30 қыркүйек** **Муравьев Владимир Павлович**, жеңіл атлет, Спортқа еңбек сіңірген шебер, туғанына 60 жыл (1959)

ҚАЗАН

- 1 қазан** Хамзин Мәуен Хамзаұлы, филолог, филология ғылымдарының докторы, туғанына 70 жыл (1949)
- 3 қазан** Қалдыбаев Әлдихан, балалар жазушысы, драматург, туғанына 80 жыл (1939-2015)
- 4 қазан** Нұрқазов Серік Төкенұлы, боксшы, КСРО-ның еңбек сіңірген спорт шебері, туғанына 60 жыл (1959)
- 7 қазан** Сералиева Зәуре Нұрсұлтанқызы, прозашы, туғанына 70 жыл (1949)
- 10 қазан** Ярошенко Людмила Александровна, актриса, Қазақстанның еңбек сіңірген артисі, туғанына 90 жыл (1929)
- 12 қазан** Зубаков Сергей Михайлович, металлург, ҚР ҰҒА-ның корр. мүшесі, техника ғылымдарының докторы, профессор, туғанына 100 жыл (1919-1975)
- 13 қазан** Қадырбекова Гүлжамила Ықсанқызы, пианист, Қазақстанның халық артисі, туғанына 70 жыл (1949)
- 13 қазан** Сатыбалдин Әзімхан Әбілқайырұлы, экономист, ҚР ҰҒА-ның академигі, экономика ғылымдарының докторы, профессор, туғанына 60 жыл (1959)

- 14 қазан **Дәуренбеков Әбен**, ақын, туғанына 80 жыл (1939-2011)
- 15 қазан **Омаров Жақып**, режиссер, актер, Қазақстанның еңбек сіңірген өнер қайраткері, туғанына 80 жыл (1939-1996)
- 15 қазан **Сейфуллин Сәкен (Сәдуақас)**, жазушы, қоғам қайраткері, туғанына 125 жыл (1894- 1938)
- 17 қазан **Баймырзаев Орысбай Жұбайұлы**, сәулетші, Қазақстанның еңбек сіңірген архитекторы, туғанына 80 жыл (1939)
- 20 қазан **Наурызбай Жұмағали Жөкейұлы**, ақын, аудармашы, туғанына 70 жыл (1949)
- 21 қазан **Ваккер Нелли**, ақын, аудармашы, туғанына 100 жыл (1919-2006)
- 23 қазан **Молодов Анатолий Васильевич**, хордирижері, педагог, Қазақстанның халық артисі, туғанына 90 жыл (1929-2017)
- 23 қазан **Мұхамеджанов Серік Мұхамеджанұлы**, гидрогеолог, ҚР ҰҒА-ның академигі, геология-минерология ғылымдарының докторы, профессор, туғанына 90 жыл (1929-2015)
- 25 қазан **Қонақбаев Серік Керімбекұлы**, боксшы, КСРО еңбек сіңірген спорт шебері, туғанына 60 жыл (1959)

- 25 қазан Соловьев Александр Николаевич, ақын, туғанына 70 жыл (1949)
- 26 қазан Жарықбаев Құбығұл Бозайұлы. ғалым, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, туғанына 90 жыл (1929)
- 27 қазан Кучина Тамара Ивановна, актриса, Қазақстанның халық артисі, туғанына 100 жыл (1919-2005)
- 30 қазан Омарханова Рымкеш, актриса, Қазақстанның еңбек сіңірген артисі, туғанына 80 жыл (1939)
- 30 қазан Ыдырысов Әлім Акрамұлы, онкохирург, ҚР ҰҒА-ның академигі, медицина ғылымдарының докторы, профессор, туғанына 80 жыл (1939)

ҚАРАША

- 1 қараша Әбдікәрімов Сейілғазы, жазушы, туғанына 70 жыл (1949-2016)
- 2 қараша Дахшлейгер Григорий Федорович, тарихшы, ҚР ҰҒА-ның корр. мүшесі, тарих ғылымдарының докторы, профессор, туғанына 100 жыл (1919-1983)

- 4 қараша **Әбусейітов Суат Әуезбекұлы**, әнші (тенор), Қазақстанның халық артисі, туғанына 90 жыл (1929-1992)
- 7 қараша **Байкенжеев Бексұлтан Өгенбергенұлы**, композитор, педагог, Қазақстанның еңбек сіңірген мәдениет қайраткері, туғанына 70 жыл (1949-1993)
- 7 қараша **Оздоев Сұлтан Мәжитұлы**, геолог, ҚР ҰҒА-ның академигі, геология-минерология ғылымдарының докторы, профессор, туғанына 80 жыл (1939)
- 7 қараша **Сахариев Баламер**, сыншы, әдебиет зерттеушісі, туғанына 90 жыл (1929-1979)
- 8 қараша **Есқараұлы Исабай**, жазушы, туғанына 100 жыл (1919)
- 10 қараша **Әлдибекұлы Шаймерген**, ақын, туғанына 80 жыл (1939-2008)
- 12 қараша **Қожабек Байұзақ (Албани) Рахымұлы**, жазушы, аудармашы, туғанына 90 жыл (1929-2001)
- 13 қараша **Қуспанов Сейфолла**, әдебиет зерттеуші, туғанына 90 жыл (1929-1978)
- 14 қараша **Мұхитов Лұқпан Мұхамеджанұлы**, домбырашы, педагог, Қазақстанның халық артисі, туғанына 125 жыл (1894-1957)

- 15 қараша** **Майлин Бейімбет (Бимухамет) Жармағамбетұлы**, жазушы, туғанына 125 жыл (1894-1938)
- 15 қараша** **Сейтешев Әжес Петрұлы**, педагог, ҚР ҰҒА-ның академигі, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, туғанына 90 жыл (1929)
- 16 қараша** **Бекенов Аманқұл**, ғалым, биология ғылымдарының докторы, профессор, туғанына 80 жыл (1939)
- 17 қараша** **Сыздықов Керімбек**, жазушы, туғанына 80 жыл (1939-2008)
- 18 қараша** **Тебегенов Темірхан Сақаұлы**, филолог, филология ғылымдарының докторы, профессор, туғанына 70 жыл (1949)
- 18 қараша** **Ботабеков Әділбек Қожабекұлы Ш. Есенов** атындағы Каспий мемлекеттік технологиялар және инжиниринг университетінің ректоры, туғанына 60 жыл (1959)
- 19 қараша** **Байжанов Сапар**, жазушы, туғанына 90 жыл (1929-1999)
- 19 қараша** **Есбатырова Ғалия**, жазушы, аудармашы, туғанына 100 жыл (1919)
- 20 қараша** **Сарикова Мағираш Аппазқызы**, ақын, туғанына 80 жыл (1939)

- 22 қараша Жұбанов Есет Құдайбергенұлы, ғалым, филология ғылымдарының докторы, профессор, туғанына 80 жыл (1939)
- 23 қараша Елғондинова Зайда, ақын, туғанына 70 жыл (1949)
- 23 қараша Үркімбаев Марс Фазылұлы, ғалым, техника ғылымдарының докторы, профессор, туғанына 80 жыл (1939-2012)
- 25 қараша Әділов Жексенбек Мәкейұлы, экономист, ҚР ҰҒА-ның корр. мүшесі, экономика ғылымдарының докторы, профессор, туғанына 70 жыл (1949)
- 25 қараша Мұқаш Құлтөлеу Сағатұлы жазушы, туғанына 60 жыл (1959)
- 25 қараша Шәкенов Қожақан, ғалым-анатом, нейро-марфолог, медицина ғылымдарының кандидаты, туғанына 90 жыл (1929-1971)
- 27 қараша Әбдешев Заманбек, жазушы, аудармашы, туғанына 70 жыл (1949)
- 29 қараша Қамзин Қанаш, Кеңес Одағының Батыры. Туғанына 100 жыл (1919-1944)
- 30 қараша Ауытов Рахымжан Рахмедінулы, экономист, ҚР ҰҒА-нын академигі, экономика ғылымдарының докторы, профессор, туғанына 80 жыл (1939-1999)

ЖЕЛТОҚСАН

- 1 желтоқсан** **Мейрамова Жұмагүл Өмірзаққызы**, актриса, Қазақстанның еңбек сіңірген әртісі, туғанына 70 жыл (1949)
- 2 желтоқсан** **Құттыбаев Қаратай**, жазушы, филолог, әдебиет зерттеушісі, туғанына 90 жыл (1929-1994)
- 6 желтоқсан** **Кекілбаев Әбіш**, жазушы, мемлекет және қоғам қайраткері, Қазақстанның халық жазушысы, туғанына 80 жыл (1939-2015)
- 8 желтоқсан** **Хабижанов Болат**, педиатор, медицина ғылымдарының докторы, профессор, туғанына 80 жыл (1939)
- 11 желтоқсан** **Нұрмағанбет Баймырзаұлы**, Балуан Шолақ балуан, қазақтың халық композиторы, ақын, туғанына 155 жыл (1864-1916)
- 11 желтоқсан** **Ахат Кендебай**, ақын, туғанына 70 жыл (1949)
- 11 желтоқсан** **Бекхожина Талиға**, әнші, музыкатанушы, туғанына 100 жыл (1919-1995)
- 12 желтоқсан** **Жәкібаев Қасым Әбенұлы**, театр және кино актері, Қазақстанның халық артисі, туғанына 90 жыл (1929-2011)

- 14 желтоқсан **Мұқанов Флобер Темірғалиұлы**, суретші, Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері, туғанына 80 жыл (1939-2011)
- 15 желтоқсан **Ысмайылова Гулфайрус Мәнсұрқызы**, кескіндемеші, театр және кино суретшісі, Қазақстанның халық суретшісі, туғанына 90 жыл (1929-2013)
- 16 желтоқсан **Төлегенова Бибигүл Ахметқызы**, әнші (лирикалық-колоратуралық сопрано), Қазақстанның және КСРО-ның халық артисі, туғанына 90 жыл (1929)
- 17 желтоқсан «Егемен Қазақстан» газеті, бірінші нөмері «Ұшқын» деген атпен шыққан, жарық көргеніне 100 жыл (1919)
- 17 желтоқсан **Есімсейітова Қаршыға**, ақын, туғанына 60 жыл (1959)
- 17 желтоқсан **Сәдібекұлы Айжарық**, ақын, туғанына 80 жыл (1939)
- 17 желтоқсан **Шонанов Телжан**, қоғам қайраткері, ағартушы, аудармашы, туғанына 125 жыл (1894- 1938)
- 18 желтоқсан **Майкөтов Әділбек**, қоғам қайраткері, туғанына 150 жыл (1869-1919)

- 19 желтоқсан Жұбанов Құдайберген Қуанұлы тіл білімі саласындағы алғашқы қазақ профессоры, түркітанушы, педагог, туғанына 120 жыл (1899-1938)
- 19 желтоқсан Әбдіров Нұркен, Кеңес Одағының Батыры, туғанына 100 жыл (1919-1942)
- 20 желтоқсан Шомбалова Гүлжауһар Айыпқызы, пианист, музыкатанушы, туғанына 100 жыл (1919-1958)
- 21 желтоқсан Жайлауов Өкім, ақын, туғанына 90 жыл (1929-2008)
- 22 желтоқсан Бәйімбетов Фазылхан Бәйімбетұлы, физик, ҚР ҰҒА-нын академигі, физика-математика ғылымдарының докторы, профессор, туғанына 80 жыл (1939-2011)
- 22 желтоқсан Тарская Татьяна Николаевна, актриса, Қазақстанның еңбек сіңірген артисі, туғанына 80 жыл (1939)
- 24 желтоқсан Оразаев Совет, ақын, туғанына 80 жыл (1939-1999)
- 25 желтоқсан Оңғарсынова Фариза, ақын, Қазақстанның халық жазушысы, туғанына 80 жыл (1939-2014)
- 26 желтоқсан Рысқұлов Тұрар, мемлекет қайраткері, туғанына 125 жыл (1894-1938)

- 27 желтоқсан Ким Кван Хен, ақын, туғанына 100 жыл (1919-2002)
- 27 желтоқсан Тәшімов Лесбек, ғалым, ҚР ҰҒА-ның корр. мүшесі, техника ғылымдарының докторы, профессор, туғанына 70 жыл (1949)
- 29 желтоқсан Шілдебаева Күлән, ақын, туғанына 90 жыл (1929-2000)
- 30 желтоқсан Сәбікенов Салахиден Нұрсалиұлы, заңгер, ҚР ҰҒА-ның академигі, заң ғылымдарының докторы, профессор, туғанына 80 жыл (1939)
- 31 желтоқсан Пфеффер Нора Густавовна, ақын, туғанына 100 жыл (1919-2012)
- 31 желтоқсан Сисекенова (Ділханова) Әдемі, актриса, туғанына 80 жыл (1939)

ТУҒАН КҮНІ, АЙЫ БЕЛГІСІЗ ҚАЙРАТКЕРЛЕР, МЕКЕМЕЛЕР ТІЗІМІ

375 жыл

1. Әйтеке би Байбекұлы, би, (1644-1700)

200 жыл

2. Малтақан, би, шешен, (1819-1892)
3. Талқанбайұлы Қалдан, би, (1819-1912)
4. Шығияз Шанайұлы, (1819)

185 жыл

1. Біржан Сал (1834-1897), ақын, халық композиторы

175 жыл

1. Қарасақал Ерімбет Көлдейбекұлы Ерімбет, (1844-1916)

160 жыл

1. Мұрын жырау Сеңгірбекұлы (1859-1954)

150 жыл

5. Ақтөбе қаласына 150 жыл, (1869)
6. Әтікей Қазақбайұлы, Ресей империясының отаршылдық саясатына қарсы күрескен батыр, (1869-1902)
7. Қалменов Алпысбай, қоғам қайраткері, Алаш қозғалысы жетекшілерінің бірі, (1869-1937)

8. Қалтайұлы Мақыш, ағартушы, ақын, (1869-1916)
9. Қосшығұлов Шәймерден, қоғам қайраткері, (шамамен 1869/1874-1932)
10. Құлжанов Нұрғали, мәдениет қайраткері, (1869/1870-1919)

125 жыл

1. Абыланов Сыдық, қоғам қайраткері, журналист, драматург, (1894-1938)
2. Айтақов Нәдірбай, мемлекет қайраткері, (1894-1938)
3. Әбенқызы Нұрила, айтыс ақыны, (1894-1921)
4. Байзақұлы Мұсабек (Молда Мұса), ақын, (1894-1932)
5. Балғабайұлы Жақыпбек, әнші, (1894-1917)
6. Балтабасов Түмен, ақын, (1894-1967)
7. Баржақсин Ахмет, қоғам қайраткері, ауыз әдебиеті үлгілерін жинаушы, аудармашы, (1894-1935)
8. Бегендіков Сүгір, жырау-ақын, (1894-1917)
9. Бектұрғанов Белгібай, әнші, ақын, (1894-1967)
10. Бозаев Қуанышбай, ақын, (1894-1937)
11. Есентай Бердіұлы, педагог, ақын, (1894-1967)
12. Жәнікешев Бисен, қоғам қайраткері, ақын, (1894-1921)
13. Жылқыбайұлы Байғабыл, әнші, домбырашы, актер, (1894-1977)
14. Жылысбаев Мақсұт, қоғам қайраткері, (1894-1938)
15. Өтекин Әлкей, қоғам қайраткері, (1894-1937)
16. Саматов Мұхтар, қайраткер, саяси қуғын-сүргін құрбаны, (1894-1938)
17. Тілеумаханов Ережеп, ақын, (1894-1963)

100 жыл

18. Ахметов Темірбек, композитор, күйші, Қазақстанның еңбек сіңірген артисі, (1919-1952)
19. Әбдіров Нұркен, әскери ұшқыш, Кеңес Одағының батыры, (1919-1942)
20. Мұқашева Ақжібек Темірғалиқызы, барлаушы, саяси қуғын-сүргін құрбаны, (1919-ө.ж.б.)

90 жыл

21. Асайынов Мұса, ақын, (1929-1975)
22. Баязитов Саид Мақсұтұлы, жазушы, (1929-1981)
23. Жайлыбеков Таңат, актер, Қазақстанның еңбек сіңірген артисі, (1929-1989)
24. Жұмажанұлы Арғынбай, ақын, драматург, (1929-1994)
25. Қазақ Ұлттық аграрлық университеті (ҚазҰАУ), құрылғанына **90 жыл (1929)**

Шетелдің көрнекті қайраткерлерінің мерейтойлар күнтізбесі:

1. Марко Поло, итальяндық саяхатшы туғанына 765 жыл (1254)
2. Уильям Шекспир, ағылшын драматургы және ақын туғанына 455 жыл (1564-1616)
3. И.В. Гёте, неміс жазушысы туғанына 270 жыл (1749-1832)
4. И.А. Крылов, жазушы және драматург туғанына 250 жыл (1769-1844)
5. Джеймса Фенимора Купер, американдық жазушы туғанына 230 жыл (1789-1851)
6. Жорж Санд, француз жазушысы туғанына 215 жыл (1804-1876)
7. Эдгар Аллан По, американдық жазушы, ақын, сыншы туғанына 210 жыл (1809-1849)
8. Николай Васильевич Гоголь, орыс әдебиетінің классигі, драматург, ақын, публицист туғанына 210 жыл (1809-1852)
9. Михаил Юрьевич Лермонтов, орыс әдебиетінің классигі туғанына 205 жыл (1814-1841)
10. Д.И. Менделеев, орыс ғалымы туғанына 185 жыл (1834-1907)
11. Артур Кона Дойл, ағылшын жазушысы, Шерлок Холмстың авторы, туғанына 160 жыл (1859-1930)
12. Анна Андреевна Ахматова, орыс ақыны туғанына 130 жыл (1889-1966)
13. Эрнест Хемингуэй, американдық жазушы туғанына 120 жыл (1899-1961)
14. Аркадий Петрович Гайдар, орыс совет жазушысы туғанына 115 жыл (1904-1941)
15. Василий Макарович Шукшин, орыс жазушысы, актер, драматург, режиссер туғанына 90 жыл (1929-1974)
16. Юрий Алексеевич Гагарин, ғарыш кеңістігіне ұшқан алғашқы космонавт туғанына 85 жыл (1934-1968)

МЕРЕЙТОЙЛЫ КІТАПТАР:**140 жыл**

1. Алтынсарин И. Киргизская хрестоматия. Кн. 1.- Оренбург: Типогр. И.И.Ефимовского-Мировицкого, 1879.- XVI.-111 с.
2. Алтынсарин И. Начальное руководство к обучению киргизов русскому языку. - Оренбург: Типогр. И.И.Ефимовского-Мировицкого, 1879.- VIII.- 63 с.
3. Ер Тарғын. – Қазан: Университет табиғханасы, 1879. – 40 б.

120 жыл

4. Русский Туркестан. Том 1.- Ташкент, 1899.- 98 с.
5. Стеткевич А. По вопросу о продолжении Средне-Азиатской железной дороги от Ташкента на Чимкент и Верный.- СПб., 1899.- 25 с.
6. Шаһмардан ұғлы Кашшафуддин. Қисса-и Жамас-Хақим : Поэма / - Қазан, 1899. - 8 б.

110 жыл

7. Абай Өлеңдер / Алғы сөзін жазған Кәкітай.- Санкт-Петербург, 1909.-160 бет.
8. Аркашев С.Ф. Внешняя граница Семиречья: Естественно-исторический очерк.- Джаркент-Верный, 1909.- 74с.
9. Дулатов Міржақып Құлдар досы: Қолжазба.- Қ.б, 1909.- 28 б.
10. Дулатов Міржақып Оян, қазақ: Қолжазба.- Қ.б., 1909.- 113 б.
11. Карутц Р. Среди киргизов и туркмен на Мангышлаке.- Спб, 1909.- 228 с.
12. Көшімов Мұхаммед-Сәлім=مړيس دمحم فمړيشك. Сулу кыз = زق ولص / - Казань ; نازق : Типография Бр. Каримовы : مړيس دمحم فمړيشك, 1909. - 16 бет. - Араб жазуы.

13. Қисса-и Қозы Көрпеш.- Қазан: Б.Л.Домбровский матбәгәсі, 1909.- 16 б.
14. Қырық мысал /Орыс тілінен қазақ тіліне тәржімә еткен Ахмет Байтұрсынов. – Спб, 1909. – 116 б.
15. Предварительный отчет о ботанических исследованиях в Сибири и Туркестане в 1908 г. / Под ред. А.О.Флеров.- Санкт -Петербург, 1909.- 128 с.
16. Румянцев П.П. Киргизский народ в прошлом и настоящем.- СПб.: Переселенч. упр., 1909.- 66 с.

100 жыл

17. Киргизы.- Самара: Изд. Политотдела Турк. фронта, 1919.- 24 с.- (Народы Востока)

90 жыл

18. Аймауытов Жүсіпбек. Жаңа ауыл: [Сауатсыздықты жою жолдары].- Қызыл-Орда, 1929.- 216 б.
19. Аймауытов Жүсіпбек. Комплекспен оқыту жолдары: Мұғалімдерге, дайындалма курстарға, тәрбие техникумдарға көмек.- Қызыл-Орда: Қаз.баспасы, 1929.- 122 б.
20. Алаш-Орда: сб. документов / сост. Т.Мартыненко; предисл. У. Исаева.- Кзыл-Орда, 1929.- 169 с.
21. Ауэзов М.О. Новый ауыл: 2-я книга для чтения по русскому языку для казахских детей школ I ступени.- Кызыл-Орда: Казиздат, 1929.- 244 с. 22. Ауэзов М.О. Новый ауыл: Русский букварь для казахских детей.- Кызыл-Орда: Казиздат, 1929.- 115 с.
23. Баймағамбетов К. Кедей жыры.Өлеңдер жинағы.- Қызыл-Орда: Қазақстан, 1929.- 48 бет.
24. Байтұрсунов А. Тіл жұмсар.2-басылуы..- Қызыл-Орда,

- 1929.- 90 б.
25. Беғалиев Т. Есеп құралы.- Қызыл-Орда, 1929.- 76 б.
 26. Бекенов Е. Жалшы сәулесі: Әңгімелер.- Ташкент: Қазмембас, 1929.- 62 б.
 27. Бекенов Е. Жаңа жол бойында: Әңгімелер жинағы.- Қызыл-Орда: Қазмембас, 1929.- 94 б.
 28. Жансүгіров І Балаларға базарлық.- Казиздат, 1929.- 15б
 29. Жансүгіров Илияс Жаңа жолда (Түрксиб).- Қызыл-Орда: Қазбас, 1929.- 27 б.
 30. Жансүгіров Илияс Малта.- Қ.б.: Қазмембас, 1929.- 14 б.
 31. Жансүгіров Илияс Сықақ: Күлдіргі сықақ жинағы.- Қызыл-Орда, 1929.- 98 бет.
 32. Жолдыбаев М. Жаңа арна.- Алматы: Қазақстан баспасы, 1929.- 156 б.
 33. Казахстан. География Туркестано-Сибирская желез/дорога..- Москва: Туркестано-Сибирская Магистраль, 1929.- 320 с.
 34. Көкбай Ер Наурызбай: Көкбай шығармасынан / 1946 жыл жазып тапсырған Төлеутаева Қазына.- Б.ж., 1929.- 26 б.
 35. Майлин Бейімбет Кезінділер.- Алматы, 1929.- 65 б.
 36. Майлин Бейімбет Кесінділер.Ұсақ оқшаулардан: Сықақ әңгімелер.- Қызыл-Орда: Қазмембас, 1929.- 63 б.
 37. Мүсірепов Ғабит Махмұтұлы Қызыл әскер әліппесі.- Қызылорда: Қазбас., 1929.- 148 б.
 38. Мұстафин Ғ. Ер Шойын: Әңгімелер.- Қызыл-Орда: Қазкөркемәдеббас, 1929.- 103 б.- Мазм.: Ер Шойын; Шағатайдың шатағы; Еңбек бірлігі, Кек; Қашқын.
 39. Науырызбай дастаны / Жинаушы:С.Шәкіржанов;Айтушы. Әлежек Соқырұлы.- Б.ж., 1929.- 55бет
 40. Программа по изучению быта казаков (Казак-киргиз).- Б. м.: Казиздат, 1929.- 63 с.
 41. Сыздықов Ж. Еңбек жемістері.- Алматы, 1929.- 180 б.
 42. Тоғжанов Ғаббас Әдебиет және сын мәселелері: [Еңбекте С.Садуақасовтың әдеби сын жөніндегі пікірлері сыналады].-

- Қызыл-Орда: Қазмембас, 1929.- 191 б.
43. Тоқмағамбетов А. Тазалық тәрбие.(Суреттері Рейхтікі)..- Қызыл-Орда: Қазақстан, 1929.- 31 бет.
 44. Туркестано-сибирская магистраль.- Москва, 1929.- 320 с.
 45. Чеканинский И.А. Казахская поэма «Козу-Қурпеш и Баян Слу.- Семипалатинск, 1929.- 15 с
 46. Чеканинский И.А. Литература по вопросу восстания туземцев Средней Азии в 1916 году: Библиогр. заметка.- Семипалатинск, 1929.- 6 с.
 47. Шәріпов С. Нефть (Жер май-мұнай майы).- Орал, 1929.- 125 б.
 48. Шонанов Т. Самоучитель казахского языка для русских: (Практика и теория)..- Қызыл-Орда: Казгосиздат., 1929.- 122 стр.
 49. Шонанов Т. Сауаттан.- Қызыл-Орда, 1929.- 32 бет.
 50. Шонанұлы Т. Жаңалыққа жетекші.- Қызыл-Орда, 1929.- 36 б.

22 ҚАҢТАР

СЕЙІТОВ

Асылбек Жаманұлы

Асылбек Жаманұлы Сейітов 1894 жылы 22 қаңтарда Омбы қаласында Батыс Сібір генерал-губернатор аудармашысының отбасында дүниеге келген. Алаш қозғалысы қайраткерінің бірі. Ол алдымен орыс мектебінде, содан соң Омбының классикалық ерлер гимназиясында оқыды.

1911 жылы Омбы гимназиясын бітіріп, Том мемлекеттік университетінің медицина факультетіне оқуға түскен.

1916 жылы Ақмола уезінде ауылшаруашылығы бойынша санақ жұмыстары жүргізілгенде А. Сейітов оның оңтүстік бөлігі комиссиясын басқарады.

Оны 1917 жылы бітіріп, Павлодар облысындағы Баянауыл бекетінде дәрігер болып жұмыс істеді. Халық арасында жиі кездесетін сүзек, безгек, тырысқақ ауруларына қарсы медициналық көмек ісін ұйымдастырды. Сондай-ақ, осы жылдары қоғамдық саяси өмірге араласып, алдыңғы қатарлы зиялы қауымның қатарынан көрінді.

1917 жылы сәуірдің соңы мамырдың басында өткен Ақмола облыстық Қазақ съезінде алдымен хатшылыққа, съез соңында төрағаның орынбасарлығына сайланған.

Ал 1917 жылы Орынборда өткен бірінші жалпы қазақ съезіне катысып, онда ол төралқа құрамында М. Дулатовпен бірге хатшылыққа ұсынылады. Осы съезде А. Сейітов Ақмола облысы атынан Құрылтай жиналысына депутатыққа сайланған. Осы Құрылтайға сайланған депутаттарға баға берілгенде «Қазақ» газеті ол туралы: «Асылбек Сейітов - жас доктор, қыз мінезді, ақ қағаздан ақ, ұлтшыл жас.

Областной қазақ комитетінде председатель орынбасары» - деп жазған еді. А. Сейітов Алашорданың Ақмола облыстық комитеті басшыларының бірі бола отырып, ұлт-азаттық қозғалысына үлкен үлес қосты.

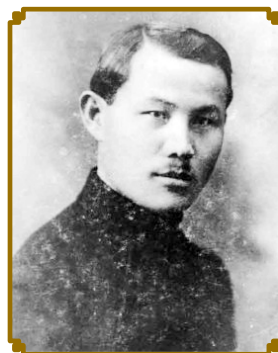
1921 жылы Орынборда өткен Қазақстан дәрігерлерінің съезіне, 1922 жылы Қазақ АКСР-і кеңестерінің съезіне делегат болып қатысты. Ол Баянауылда бас дәрігер қызметін атқарған.

1922 жылдан бастан 15 жыл бойы Семей қаласындағы губерниялық денсаулық сақтау басқармасының бастығы болып жұмыс істеді. Семей облысында туберкулезді емдейтін «Ауыл» және «Березовка» санаторийлерін ашуға атсалысты (ол емдеу орындары осы күнге дейін жұмыс істейді).

1937 жылы Қазақ КСР-і Денсаулық сақтау халық комиссариатының жоспарлау-қаржылау бөлімінің меңгерушісі, Алматы қаласындағы № 5 емхананы алғаш ұйымдастырушылардың бірі және оның бас дәрігері болды. Оның «Таң» журналы беттерінде жарияланған публицистикалық мақалалары бар.

1937 жылы 1 желтоқсанда ұсталып, 8 желтоқсанда ату жазасына кесілді. Оның туған бауырлары Мұсылманбек және Мұратбек те «Алаш» партиясының мүшелері ретінде репрессияға ұшырады

15 АҚПАН

ТОҚТЫБАЕВ**Иса**

Тоқтыбаев Иса (15.2.1894-1997, Тереңөзек ауданы қазіргі Сыр-дария ауданы Қызылорда облысы) – қоғам қайраткері.

1904-1917 ж. Перовскідегі орыс-қазақ мектебінде, бастауыш орыс училищесінде оқып, Ташкенттегі мұғалімдер семинариясын бітірген. 1922-1925 ж. «Шолпан» журналының, «Ақ жол» газетінің редакторы, Ақтөбе жер басқармасының бастығы, Семейдегі «Қазақ тілі» газетінің редакторы, Орынбордағы педагогикалық институттың директоры және жұмысшы факультетінің меңгеруші қызметтерін атқарды.

1929-1930 ж. Қазақ АКСР Халық ағарту комиссарының орынбасары. 1930-1932 ж. Ленинград (Санкт-Петербург) педагогикалық институтының аспиранты, Қызыл Профессура курсына тыңдаушы болды.

1932-1933 ж. Ленинградтағы Шығыс халықтары курсының ректоры және саяси академияның СОКП тарихы бойынша лекторы болды.

1933-1936 ж. қуғын-сүргінге ұшырап, түрмеде отырды. 1936 жылы В. Куйбышевтің көмегімен босап шықты. 1937 ж. Ленинградтағы КСРО халықтарының этнограф музейінде бөлім меңгерушісі қызметінде болды.

1938-1947 жылы екінші рет қамауға алынып, Коми АКСР-інде түрмеде отырды. 1947 жылы түрмеден босап, Тереңөзекке оралады.

1949-1957 ж. үшінші рет ұсталып, Красноярск өлкесіне жер аударылды. 1957 жылы ақталып елге қайтты.

1958-1964 жылдары Қызылорда қаласындағы өлкетану музейінің ұйымдастырушысы әрі директоры болды. Қаладағы бір көшеге есімі беріліп, өзі тұрған үйге құрмет тақтайшасы орнатылған. 1998 жылдан туған ауданындағы № 35 қазақ орта мектебі Тоқтыбаев есімімен аталады.

20 НАУРЫЗ

ЗАТАЕВИЧ Александр Викторович

Александр Викторович Затаевич (20 наурыз, 1869, Орёл облысы, Болхов қаласы - 6 желтоқсан, 1936, Мәскеу) — композитор, этнограф, музыка және қоғам қайраткері.

Ол алғашқы музыкалық білімін сол Орёл қаласындағы әскери гимназиядан алған.

Ол алғаш рет қазақтың халықтық музыкасы шығармаларымен 1920 жж. басында, Орынборда жүрген кезінен-ақ таныса бастайды. Сол кезеңнен бастап А. Затаевич өзінің болашақ қызметін аспаптық мұраларын тамаша үлгілерін жинау, оны насихаттаумен тығыз байланыстырады. А. Затаевич әнді қалада отырып тек кездейсоқ келгендерден жазып отыруды жөн көрмеді, елге шығады, Жайықтың бойын, Сыр, Ертіс өзендерін, Бөкей, Қарқаралыдалаларын аралайды. Замандар бойы жабылып жатқан қазақтың ән қазынасын көтереді.

Қазақтың көл-көсір мұрасын жинақтауды өзіне парыз санаған жанның бірі. 1920 жылы қиын-қысталаң кездерінде кездескен көлік атаулымен, болмаса, жаяу-жалпы аралап, халқымыздың ән-күйлерін музыка белгілерімен (нотамен) хатқа түсірген.

Халықтық кәсіби әнші-күйшілерінің шығармашылық қызметін, олардың орындаушылық шеберліктерінің сырын ашып, өте құнды мағлұматтар жинады. Ақан сері, Біржан сал, Абай, Жаяу Мұса, Үкілі Ыбырай, Құрманғазы, Мұхит, Дәулеткерей, Тәттімбет, т.б. шығармаларын алғаш рет А. Затаевич жарыққа шығарды. Сөйтіп, ұлттық дәстүрлерді сақтаушылар мен дамытушылар жайында қайталанбас деректер жазып қалдырды. А. Затаевичтің еңбектері арқылы қазақ музыкасы дүние жүзіне тарады, бүкіл Еуропа елдеріне жетті,

алдыңғы қатарлы өнер иелерінен жоғары баға алды. Мұнда қазақ музыкасының көптеген теориялық және тарихи мәселелерінің беті ашылды. Халық композиторлары мен орындаушыларының шығармаларына берген мінездемелері де әлі өз бағасын жоғалтқан жоқ. А. Затаевич жинақтары қазақ халқының кәсіби музыкасының дамуына зор ықпал етті. Аталған жинақтардағы ән мен күйлер қазақтың кәсіби музыкалық жанрлары – опералық, симфониялық, камералық шығармаларында кеңінен пайдаланылды.

Шығармалары:

А. В. Затаевич. - Алма - Ата : Художественная литература, 1958.

Затаевич А. В. 1000 песен казахского народа : (песни и кюйи) - Москва : Музгиз, 1963.

Затаевич А. В. Песни разных народов - Алма-Ата : Жазушы, 1971 . – 310.

Затаевич А. В. Қазақтың халық әндері тақырыбы бойынша фортепианоға арналған пьесалар - Алматы : Қазақтың мемлекеттік көркем әдебиет баспасы, 1957.

Ол туралы:

Левицкая, И. Живые драгоценности - Алматы : Жалын, 1976.

Композиторы Казахстана - Алма-Ата : Өнер, 1982.

1 МАМЫР

ЖАНСҮГІРОВ

Ілияс

Ілияс Жансүгіров – ақын, драмашы, прозашы, оның поэзиясы ұлттық әдебиеттің классикалық байлығының қатарына жатады, қазақ әдебиетінің негізін қалаушылардың бірі. 1894 жылы 1 мамырда Алматы облысының Ақсу ауданында дүниеге келген. Ташкенттегі екі жылдық мұғалімдік курсты бітіріп, өз ауылында мұғалім болған. Одан кейін аз уақыт «Тілші» газетінде істеп, Верныйдағы Қазақ ағарту институтының меңгерушілігіне тағайындалды. Мәскеудегі Коммунистік журналистика институтын бітірген, соң «Еңбекші қазақ» газетінде қызмет атқарды. 1932-1934 жылдары - Қазақстан Жазушылар одағы ұйымдастыру комиссиясының төрағасы. 1933-1936 жылдары Қазақ КСР Орталық атқару комитетінің мүшесі болды. 1938 жылы саяси қуғын-сүргін құрбаны болды.

I. Жансүгіровтың шығармашылығы көп қырлы, алуан сырлы. Ол поэзия, проза, драма саласында өнімді еңбектеніп, өзіндік қолтаңбасы айқын көркем шығармалардың маржан шоғырын дүниеге келтірген құнарлы да тегеурінді қаламгер. Қандай тақырыпқа қалам тербесе де ел қамы, халық тағдыры, ұлттың болмыс қасиеті оның шығармаларының алтын арқауы. Оның қаламынан туған «Күй», «Дала», «Күйші», «Құлагер» сияқты он беске жуық көлемді поэма қазақ поэзиясының інжу маржаны болып табылады. I. Жансүгіровтың прозалық шығармаларының ішіндегі көлемдісі - «Жолдастар» романы. Мұнда қазақ сахарасындағы еңбек адамдарының тұрмыс тіршілігін, азаттықты көксеген арман аңсарын, 1916 жылғы ұлт-азаттық көтерілісінің дүмпуін суреткерлікпен ашып көрсетеді. Қаламгер

әдебиет сыны мен аударма саласында да өнімді еңбектенді. А.Пушкиннің көптеген өлеңдерімен қоса, «Евгений Онегин» романын қазақ тіліне алғаш рет толық аударды. Сондай-ақ, М. Лермонтовтың, А. Горькийдің, Н. Некрасовтың, В. Маяковскийдің көптеген шығармаларын қазақ тіліне тәржімалады.

Талдықорған қаласындағы Жетісу мемлекеттік университетіне І. Жансүгіровтың есімі берілді. 1994 жылы университеттің қарсы алдындағы алаңға ақынның қоладан құйылған ескерткіші орнатылды. Талдықорғанда ақынның өмірі мен шығармаларына арналған әдеби-мемориалдық мұражай жұмыс істейді.

Шығармалары:

Жансүгіров І.Бес томдық шығармалар жинағы - Алматы : Жазушы, 1986. – Т. 1-5

Жансүгіров І. Шығармалар - Алматы : Қазақ. мем. көркем әдебиет басп., 1960 .- Т. 1-2

Жансүгіров І. Құлагер - Алматы : Жазушы, 2004.

Жансүгіров І. Дала Халықаралық Абай клубы, 2013.

Жансүгіров І. Жетісу. 1730-1916 - Алматы : Ценные бумаги, 2001.

Ол туралы:

Иманғазинов М. Илияс Жансүгіров ; әл-Фараби атындағы ҚҰУ - Алматы : Қазақ университеті, 2004.

Иманғазинов М. М. Илияс прозасындағы дәуір дидары - Талдықорған : 2000.

12 МАМЫР

ТЫНЫШБАЕВ Мұхаметжан Тынышбайұлы

Мұхаметжан Тынышбаев (1879-1937) — қазақтың көрнекті саяси және қоғам қайраткері, алаш қозғалысының негізін салушылардың бірі, Алаш Орда үкіметінің мүшесі және оның төрағасының орынбасары, тарихшы-ғалым, қазақтан шыққан тұңғыш теміржол қатынастарының инженері.

1879 жылы 12 мамырда бұрынғы Жетісу облысы, Лепсі уезі, Мақаншы-Садыр болысында (қазіргі Қабанбай ауданы) дүниеге келген.

1889-1900 жылдары Верный ерлер гимназиясында оқып, оны үздік бітіріп шығады. Верный гимназиясын алтын медальмен тәмамдады.

1900-1906 жылдары Санкт-Петербургтегі I Александр атындағы жол қатынасы инженерлерін даярлайтын институтта оқып, мұнда да ол ерен қабілетімен ұстаздарын таңқалдырып, институтты үздік бағамен бітіреді.

1911-1918 жылдары темір жолдың Урсатьев-Әндіжан бөлімшесінде бастық, бас инженер болып қызмет атқарды. Одан кейін Жетісу темір жол бөлімшесінің Арыс-Әулиеата құрылысын басқарды.

1917 жылғы желтоқсан айында жарияланған Алаш автономиясы үкіметінің он бес мүшесінің бірі болады, «Алаш автономиясы аумағындағы уақытша жер пайдалану туралы Ереженің» жобасын қабылдауға қатысады.

1918 жылы бүкілтүркістандық IV-ші мұсылмандар съезіне қатысып, онда жарияланған Түркістан («Қоқан») автономиясының премьер-министрі болып сайланады.

1919 жылы Бүкілодақтық Атқару комитеті бұрынғы алашордалықтарға кешірім жариялағаннан кейін, ол Түркістан өлкесінің Семей халық ағарту комиссариатында жауапты қызметтер атқарады.

Түркістан автономиясын Кеңес өкіметі күшпен талқандағаннан кейін М. Тынышпаев Алашорда қайраткерлерімен бірге сол кезде бірінен соң бірі құрылып жатқан көптеген әр түрлі үкіметтермен (Уақытша Сібір үкіметі, Уфа директориясы, Колчак үкіметтері сияқты) келіссөздер жүргізіп, хат-хабар жазысады, азамат соғысы жылдарында қызылдарға қарсы күреседі. Бірақ одан күткендей нәтиже болмайтынын көргеннен соң 1920 жылдан бастап, Кеңес өкіметінің жағына шығып, «буржуазиялық маман» ретінде Ташкентте, Қызылордада, Алматыда әр деңгейдегі шаруашылық мекемелерінде еңбек етеді.

1924 жылдан бастап қазіргі Абай атындағы ҚазҰПУде оқытушы болды.

1925-1926 жылдары жаңа астана Қызылорда қаласын көріктендіру жүйесінің бас инженері болып тұрғанда қаланы сумен қамтамасыз ету жолын және көптеген жаңа объектілер салу туралы ұсынады.

1926 жылдан бастап Тұрар Рысқұловтың қолдауымен Түркістан-Сібір жолын салуға қатысады.

Сталиндік зобалаңда ол 1930 жылы 3 тамызда тұтқындалып, бес жылға сотталып Воронежге жер аударылады.

1933-1937 жылдары ол айдауда жүріп Мәскеу-Донбас темір жол құрылысында жұмыс істейді.

Онда ауырып, оралғанымен 1937 жылы қараша айында қайта тұтқындалады да, 1937 жылы Ташкент түрмесінде «Халық жауы» деген желеумен атылады.

1959 жылдың 29-қыркүйегінде Мұхаметжан Тынышпаев Қазақ КСР-сы Жоғарғы сотының, және де 1970 жылы КСРО прокуратурасы мен Түркістан әскери округының прокурорының шешімімен ақталып шықты.

Шығармалары:

Тынышпаев М. *История казахского народа - Алматы : Санат, 2009.*

Тынышпаев М. *Политические выступления, научные труды, документы - Алматы : Қазақстан, 2009.*

Тынышпаев М. *История казахского народа- Алматы : Санат, 2002.*

Тынышпаев М. *Великие бедствия... - Алма-Ата : Жалын, 1992.*

Тынышпаев М. *Қазақ халқының тарихы: - Қарағанды : Болашақ-Баспа, 2010.*

Ол туралы:

Берлібаев Б. Т. *Отандық тарихи білімнің қазыналар: - Алматы : ҚБТУ, 2005.*

Дәуірдің жарық жұлдызы - Алматы : 2001.

23 МАМЫР

ДӨНЕНТАЕВ Сәбит

Сәбит Дөнентаев (23.05.1894—1933) — қазақ ақыны. Оның поэзиясы терең мазмұнды, ойлы болумен бірге көркемдік қырларымен, өзіндік өзгешеліктерімен де ерекшеленеді. Ең алдымен ақынның көптеген өлеңдерінде нақтылық сипат, тұжырымдылық басым. Оның поэзиясының тілі таза, қарапайым және сонымен бірге бейнелі де көркем. Сәбит поэзиясында сырттай жарқылдақтық, асқақ лептілік жоқ. Ол өмір шындығын боямасыз қалпында, реалистік сарында суреттейді.

Сәбит Дөнентаевтың шығармашылығына Абайдың, Крыловтың, Тоқайдың өлеңдері, мысалдары әсер етті.

1913 жылы «Айқап» журналында Сәбит Дөнентаевтың «Қиялдарым» өлеңі шығады. Бұл журналда кезінде Сұлтанмахмұт Торайғыров және тағы басқа қазақ ақындарының өлеңдері шыққан.

1915 жылы Үфі (Уфа) қаласында Сәбит Дөнентаевтың «Уақ-түйек» деген өлеңдер жинағы шығады. Ақын өз халқын қамын ойлап, оның өмірі, тағдыры, халі, тұрмысы туралы өлеңдер жазған, сатира ақыны болып, елін зорлайтын байлар мен патша өкіметіне күледі, әділет туралы ойлайды.

Ақынның «Бозторғай», «Көк төбетке», «У жеген қасқырға», «Екі теке» мысалдары бар. Бұл еңбектері Крыловтың шығармашылығының ақынына әсер еткенінен жазылған. «Биік тау», «Заман кімдікі» әділет туралы ойлайтын-толғайтын азаматының мұңдары. «Қазақтан шыққан білгендер» — жастарға үгіт-насихат. «Көркемтай» повесті жетімнің тағдыры туралы.

Шығармалары:

Дөнентаев, С. Ұрпағыма айтарым - Алматы : Жазушы, 1989.

Дөнентаев, С. Таңдамалы - Павлодар : ЭКО, 2011.

Сәбит Дөнентаев : 21- кітап - Павлодар : ЭКО, 2003.

Дөнентаев, С. Шығармалар - Алматы : Қазақтың мемлекеттік көркем әдебиет баспасы, 1957.

Дөнентаев С. Бозторғай.- Алматы: Жалын, 1985.

Ол туралы:

Ысқақов Б. Сәбит Дөнентаевтың ақындық жолы - Алматы : Мектеп, 1966.

15 МАУСЫМ

ХАЙДАРОВ
Саламат

Саламат Хайдаров (15 маусым 1919, Атырау облысы Құрманғазы ауданы Нұржол ауылы) – журналист.

1974 – 1984 ж. «Социалистік Қазақстан» (қазіргі «Егемен Қазақстан») газетінің Маңғыстау облысындағы меншікті тілшісі, облысаралық «Аққұс» газетінде редактордың орынбасары болды.

Оның Маңғыстау өндірістік-аумақтық кешендерінің даму проблемалары, облыстың әлеум. қоғамдық өмірінің өткір мәселелерін көтерген мақалаларын және мұнайлы өлкенің еңбек озаттары жайындағы көркем очерктерін жұршылық жылы қабылдады.

«Өрлеу жолында» (1959), «Теңіз самалы» (1973) кітаптарының авторы.

Шығармалары:

Хайдаров С. Өрлеу жолында.- Алматы: Қазмембас, 1959.

Хайдаров, С. Теңіз самалы : - Алматы : Қазақстан, 1973.

Хайдаров С. Азамат сыры.- Алма-Ата: Қазақстан, 1971.

Хайдаров С. Жүрек сыры:- Алматы: Қазақстан, 1976.

14 ШІЛДЕ

ҚОНАЕВ Асқар Меңдіахметұлы

Асқар Меңдіахметұлы Қонаев (14.7.1929 жыл, Алматы қаласы – 31.3.1999 жыл, Алматы) – ғалым-металлург, техника ғылымдарының докторы (1970), профессор (1972), Қазақстан Ғылым Академиясының академигі (1981), Қаз КСР-інің еңбек сіңірген ғылым қайраткері (1976).

1951 – 53 жылдары Теміртау металлургия зауытында болат қорытушы

1953 – 88 жылдары Қазақстан Ғылым Академиясының Металлургия және кен байыту институтында ғылыми қызметкер, институт директоры (1970 – 72)

1972 – 74 жылдары Қазақстан Ғылым Академиясының вице-президенті

1974 – 86 жылдары президенті

1996 – 99 жылдары Қазақстан Ғылым Академиясының Металлургия және кен байыту институтының құрметті директоры болды.

Негізгі ғылыми еңбектері кен өңдеудің физика-химия кешенді технологиясын дамытуға арналған.

Кремнийге бай сирек кездесетін металл кендері мен фосфориттердің тотығуын және қалпына келуінің жаңа заңдылықтарын тапты.

Қорғасын өндірісі қалдықтарын электротермиялық жолмен қайта өңдеу әдісін металлургия өнеркәсібіне енгізді (Қазақстан Мемлекеттік сыйлығы, 1972).

Басқа ғалымдармен бірлесіп, мыс, қорғасын және мырыш алу-дың КИВЦЭТ-тік технологиясын жасады (КСРО Мемлекеттік сыйлығы, 1978);

Қатарынан фосфор мен кешенді легирлеуші қорытпалар алу-дың жаңа технологиясын жасады (Қазақстан Мемлекеттік сыйлығы, 1982);

Өнеркәсіптік көлемде фосфорлы темір кенін өңдеу технология-сын жасап өндіріске енгізді (КСРО Мемлекеттік сыйлығы, 1984).

9 ТАМЫЗ

ӘБДІРОВ
Нұркен

Әбдіров Нұркен 1919 жылы 9 шы тамызда Қарқаралы өңірінде бұрынғы 5-ші ауыл, қазіргі Нұркен атындағы шаруашылық аумағында шаруаның отбасында дүниеге келген. Кейін ата-анасымен бірге Қарағандыға қоныс аударып, осы қалада әуе клубында ұшқыш мамандығын игерген. Соғыс басталғанда Нұркен Орынбор әуе училищесінде оқитын. Ол майданға аттануға ұмытыла берді, сондықтанда оны алдымен Ташкенттегі, одан кейін Сібір қалаларының біріндегі шабуылшы әскери ұшқыш дайындайтын курстарға жіберді.

Оқуды тәмамдағаннан кейін ол 267 әуе дивизиясының 808-ші шабуылшы полкы құрамында майданға аттанды.

Қазанның 23 күні тұңғыш рет әуе шайқасына аттанар алдында Нұркен былай деп жазған екен: «Егер біз фашистерді құртпасақ, олар біздің түбімізге жетеді. Сөйтіп қуанышты, бақытты өмірмен қоштасамыз...»

Барлығы 17 рет әуе шайқасына қатысқан Нұркен жаудың 18 танкісін, 46 жүк машинасы мен көлігін, оның ішінде оқ дәрі тасыған 18 керуенді, жанар май құйған 3 цистернаны талқандап, зенит қондырғыларының бесеуін, бірнеше жабық атыс ұясын, талай жау әскерін құртты.

1942 жылы желтоқсанның 19-да біздің батыр жерлесіміз өзінің серігі, атқыш әрі байланысшы Саша Комиссаров екеуі соғыс аспанына соңғы рет самғап шыққан еді. Боков - Пономорев станциясы

маңайында олар тас құрсаңған жаудың үлкен алты танкін, бірнеше атыс ұясын, зенит артиллериясының екі қондырғысын жойып жіберді.

Осынау теңдесі жоқ ерлігі үшін Нұркен Әбдіровке 1943 жылғы наурыздың 31-де еліміздегі ең мәртебелі атақ – Кеңес Одағының Батыры атағы берілген еді.

Сарыарқа сұңқары осылай мерт болды. Оның қаһармандығы бүкіл елге жайылды. Қарағанды енбеккерлері, олардың ішінде кеншілер Нұркен Әбдіров атындағы самолетке қаржы жинап, жауға аттандырды. Бұл самолет кейін Жеңіске дейін қатарда болды.

Ростов облысындағы Боков станциясының іргесіндегі Конек ауылында жерленген Нұркеннің басында қызыл тастан қашалған ескерткіш бар. Қарағандының қақ ортасында батыр Нұркен бейнесі мәңгілікке орнықты, Нұркен ауылында да ескерткіш орнатылды. Кеншілер астанасының әсем спорт сарайы батыр жерлесіміздің есімін иеленген. Қазақ батырының ерлігі қанша жыр - хикаяға, ән мен әңгімеге арқау болды.

Боков орта мектебіндегі отрядтардың бірі Нұркен атында. Батырдың анасы Бағжан Боков станциясының құрметті азаматы болып табылады. Вешенскаядағы мекенінде М. А. Шолохов Нұркеннің анасын мейман еткенін білеміз.

Қарапайым қазақ баласы Н. Әбдіровтың өмірі мен ерлігі қаһарман, қаншыл қазақ ұлтының бойындағы игі қасиеттердің айнасындай әлемге шұғыла шашып тұр.

9 ҚЫРКҮЙЕК

СМАҒҰЛОВ
Қайырғали

Қайырғали Смағұлов (5.9.1919, Атырау қаласы - 23.10.1993, сонда) - 2-дүниежүзілік соғысқа қатысушы, кіші лейтенант. Кеңес әскері қатарына 1939 жылы шақырылған. 1941 жылдың маусымынан Солтүстік Кавказ майданы 18-армия 318-атқыштар дивизиясы 1339-атқыштар полкі құрамында Ұлы Отан соғысына қатысқан. Оның айрықша қайсарлығы, әсіресе, Керчь түбегіндегі ұрыста байқалды. Десантшы жауынгерлерден құрылған 20 сарбаз 44 күн бойы жау қыспағына төтеп берген. Смағұлов жеке өзі Ельтиген (Украина, Қырым түбегі, Эльтиген) қыстағы үшін болған ұрыста жаудың 20-ға жуық әскерін жойған. Смағұловқа батылдығы үшін КСРО Жоғарғы Кеңесі Төралқасының Жарлығымен Кеңес Одағының Батыры атағы берілді (17.11.1943). 1946 жылы запасқа шықты. 1950 жылы Алматыдағы партия мектебі жанындағы курсты бітірген. 1955 жылы №12 кәсіптік-техникалық училищесінің директоры қызметін атқарған. Батырдың өмірі мен ерлігі F. Мүсіреповтің «Қазақ солдаты» шығармасына арқау болған.

Соғыстан кейінгі жылдары аймақтың әлеуметтік қамсыздандыру жұмыстарына басшылық жасады. 1963-1973 жылдар аралығында Атырау университетінде Азаматтық қорғаныс кафедрасында еңбек етті.

Теңдік атындағы (Атырау қалалық әкімдігі аумағында) орта мектепке Смағұловтың есімі берілген. Ленин, I-дәрежелі Отан соғысы ордендерімен, бірнеше медальдармен марапатталған.

7 ҚЫРКҮЙЕК

ОМАРОВ
Рүстембек Бейсенұлы

Рүстембек Бейсенұлы Омаров (7 қыркүйек 1919, Павлодар облысы Лебяжье ауданы Шарбақты ауылы – 6 маусым 1988, Алматы) – күйші, домбырашы.

Қазақстанның халық әртісі (1976). 2-дүниежүзілік соғысқа қатысқан. Омаров домбыра тартуды әкесінен үйренген. 1934 жылы

А. Жұбановтың жетекшілігімен құрылған халық аспаптар оркестрінде домбырашы, кейін домбыра тобының концертмейстері және жеке домбырашы қызметін атқарды. 1937 – 39 жылы қазіргі Санкт-Петербург қаласындағы музыкалық училищеде, 1946 жылы Алматы консерваториясында оқыды. Бұдан кейінгі шығармашылық қызметін ұстаз ретінде консерваторияда, домбырашы ретінде Құрманғазы атындағы халық аспаптар оркестрінде қатар жүргізді. Ө. Есқалиев, І. Ахмедияров сынды көптеген күйші-домбырашыларды тәрбиеледі. Омаров қазақ халқының күй мұрасын, әсіресе, Құрманғазы күйлерін, оның орындаушылық дәстүрін жетік меңгерді.

10 ҚЫРКҮЙЕК

ҚОЖАНОВ
Сұлтанбек Қожанұлы

Сұлтанбек Қожанұлы Қожанов (10.9.1894, Оңтүстік Қазақстан облысы Созақ ауданы Ақсұмбе ауылы – 10.2.1938, Мәскеу) – мемлекет және қоғам қайраткері, ұстаз, ғалым, публицист. Түркістандағы 4 сыныптық орыс бастауыш мектебін (1910), 3 сыныптық қалалық мектепті (1913), Ташкент мұғалімдер семинариясын тәмамдаған. Мәскеуде БК(б)П ОК Марксизм-ленинизм курсы (1927) бітірген.

1919 – 20 жылы Сырдария уезі төрағасының орынбасары, Түркістан уездік-қалалық атқару комитетінің, Сырдария облыстық революциялық кенттің төрағасы болды.

Мәскеу, Петроград секілді ірі қалаларда жоғары оқу орындарында білім алып жатқан түркістандық жастарға материалдық көмек көрсетуде бірқатар іс-шараларды жүзеге асырды. Түркістанда баспасөздің және ұлттық театрдың өркендеуіне елеулі үлес қосты. “Ақ жол” газетін шығаруды ұйымдастырып, оның алғашқы редакторы болды.

Ол 1937 жылы 16 шілдеде Ташкентте тұтқындалып, саяси қуғын-сүргін құрбаны болды. 1957 жылы ақталды. Алматы, Шымкент қалаларындағы көшелерге Қожанов есімі берілген. Түркістанда ескерткіш қойылған.

Шығармалары:

Қожанов С. Шығармалары. Алматы, 2009.

Қожанов С. Құжаттар мен материалдар - Алматы : Жалын баспасы, 2013.

Ол туралы:

Қамарұлы, Т. Сұлтанбек - дастан - Астана : Елорда, 2008.

Сұлтанбек Қожанов = Султанбек Ходжанов - Алматы 1994 . – 586.

Әбікей А. М. Сұлтанбек Қожановтың қоғамдық-саяси және ғылыми-педагогикалық қызметі- Түркістан :2014.

Шәріпов, А. Ж. Сұлтанбек Қожанұлының әдеби-публицистикалық мұрасы- Алматы, 1994.

Әлмашұлы Ж. Сұлтанбек Қожанов: тарихи-ғұмырнамалық толғам - Алматы : Арда, 2005.

Шәріпов, А. Ж. Сұлтанбек Қожанұлы – әдебиетші - Алматы : Ер-Дәулет, 1994.

15 ҚАЗАН

**СЕЙФУЛЛИН
Сәкен (Сәдуақас)**

Сәкен (Сәдуақас) Сейфуллин (15 қазан 1894 Ақмола уезі, Ақмола облысы, Ресей империясы - 25 ақпан 1939, Алматы, Қазақ КСР, КСРО) - қазіргі қазақ әдебиетінің негізін қалаушы, ақын және жазушы, қоғам, мемлекет қайраткері. Қазақстан Жазушылар одағының негізін қалаушы. Алғашқылардың бірі болып Қырғыз АКСР Халық Комиссарлары Кеңесінің Төрағасы (1920-1925) (Премьер-Министр) қызметін атқарды.

1905 жылдан бастап 1908 жылға дейін Спасск мыс балқыту жанындағы орыс-қазақ мектебінде оқыған, содан кейін Ақмола үш сыныптық қалалық училищеде оқыды. Сонымен қатар, 1912 жылы Сәкен медресе оқушыларын орыс тіліне дайындайды. 21 тамыз 1913 жылы Сейфуллин Омбы педагогикалық семинариясына келді, онда ол Мағжан Жұмабаевпен оқыған.

1914 жылы Сәкен Омбыда «Бірлік» («Единство») қазақ жастарының тұңғыш мәдени және білім беру қоғамның көшбасшыларының бірі болды. 1914 жылы ол өзінің «Өткен күндер» атты өлеңдер жинағын жариялады.

1916 жылдан 1 қыркүйектен бастап С. Сейфуллин Бұғылы мектебінде оқытушы болып қызмет атқарады.

1917 жылы 9 наурызда ол Ақмола, көшіп келіп, онда Ақпан төңкерісі туралы «Біз асығыс жиналды» атты өлең жазған.

1917 жылдың сәуір айында, Сәкен Сейфуллин, «Жас қазақ»

(«Жас қазақ») саяси және әлеуметтік-мәдени қоғамын құрады. 1917 жылғы шілдеде Сәкен «Тіршілік» газетін шығаруға қатысады.

1938 жылы «ұлтшыл буржуа» деген айыппен тұтқындалып, 1939 жылы 28 ақпанда Алматы НКВДсының қабырғасында атылды.

Ол Сталин қайтыс болған кейін 1953 жылы ақталған.

Еңбектері:

Сейфуллин С. Көкшетау - Алматы : Жазушы, 2004.

С. Сейфуллин, - Алматы : Жазушы, 1974.

С. Сейфуллин, Тау ішінде - Алматы : «Олжас кітапханасы» 2012.

С. Сейфуллин, Аққудың айрылуы / - Алматы : Атамұра, 2003.

Ол туралы:

Кәкішев, Т., Сәкен Сейфуллин - Алматы : Жалын, 1976.

Қирабаев, С., Сәкен Сейфуллин - Алматы : Жазушы, 1974.

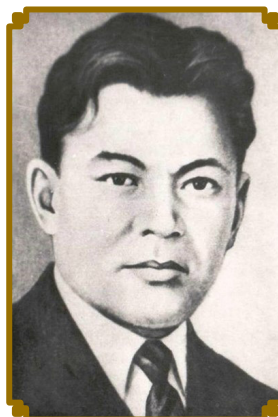
Камалиева, К., Сәкен Сейфуллиннің ағартушылық қызметі - Алматы : Мектеп, 1983.

Т. Кәкішев, Сәкен сүйген сұлулар - Алматы : Атамұра, 1997.

А. Ф. Кәкен, Сәкен тағылымы - Астана : Сарыарқа, 2014.

С. Тұрғынбекұлы, Сәкен - сұңқар - Астана : Парасат Әлемі, 2004.

15 ҚАРАША

МАЙЛИН
Бейімбет Жармағамбетұлы

Бейімбет Жармағамбетұлы Майлин (15 қараша 1894, облысы, Таран ауданы - 10 қараша 1938) — қазақтың көрнекті жазушысы, қазақ әдебиетін қалыптастырушылардың бірі.

Сауатсыздықты толық жою ұранын алға тартты «Сауаттылығы төмендерге арналған оқу кітабын» (1929); «Күш» - сауаттылығы төмендерге арналған оқулықты (1930); «Жаңаша оқы және жаз» құралын (1931) және Ғабит Мүсіреповпен және А. Ситдықовпен бірге «Сауатсыздарға арналған әліппені» (1935-1936) жазып шығарды.

Алғаш ауыл молдасынан оқып сауат ашқан.

1911-1915 жылдар аралығында Троицк қаласындағы Уәзифа медресесінде, Қостанайдағы орысша қазақша мектепте, Уфадағы Медресе Ғалияда оқып білім алған.

1916-1919 жылдары мұғалім болады, жазушылықпен шұғылдана бастайды. «Қазақ», «Ауыл» газеттері мен «Айқап», «Садақ» (Садақ журналы) журналдарына жазып тұрады.

1920-1922 жылдары газетті жасауға алғаш шығарушылар алқасы басшылық жасап, кейін жекелеген тұлғалар келе бастаған тұста басылымға Бейімбет Майлин секілді жеті-сегіз адам жетекшілік еткені мәлім. Содан соң, «Еңбекші қазақ» (қазіргі «Егемен Қазақстан») газетінде қызмет істеп (1922-1923), Қостанайдағы губерниялық «Ауыл» газетінде шығарды (1925).

1938 жылы жазықсыз тұтқындалып, қызыл қырғын саяси репрессияның құрбаны болды.

Бейімбет қазақ поэзиясында поэма жанрының өрісін ұзартып, өресін биіктетуге қомақты үлес қосқан. Оның «Байдың қызы», «Рәзия қызы», «Қашқын келіншек», «Зайкүл», «Маржан», «Өтірікке бәйге», «Хан күйеуі» «Кемпірдің ертегісі», «Бөліс», «Мырқымбай» поэмалары тақырыбының әр алуандығымен, оқиғалық тартымдылығымен, өзіндік тіл стилімен қазақ поэзиясының көрнекті үлгілерінің бірі болып табылады.

Бейімбет Майлиннің шығармалары қазақ әдебиетін барлық салада байытқан рухани асыл қазына ретінде халқымен мәңгі бірге жасайтын болады

Шығармалары:

Майлин Б. Шығармалар - Алматы : Көркем әдебиет, 1962 .– Т.1-4

Майлин Б. Көп томдық шығармалар жинағы.- Алматы : Қазығұрт, 2008. – Т.1-

13

Майлин Б. Шұғаның белгісі - Алматы : Жазушы, 1981.

Майлин Б. Қызыл жалау - Алматы : Жазушы, 1979.

Майлин Б. Азамат Азаматыч - Алматы : Жазушы, 2009.

Майлин Б. Памятник Шуге - Астана : Аударма, 2003.

Ол туралы:

Байменшин С. Майлының Бейімбеті : - Алматы : Білім, 1994.

Наурызбаев, Б. Қазақ прозасындағы Б.Майлин дәстүрі - Алматы : Ғылым, 1979.

Бейісқұлов Т. Бес томдық жинағы - Алматы : Тоғанай Т, 2008 .- 1-5 том.

Байменше С. Бейтаныс Бейімбет - Астана : Елорда, 2001.

Ордалиев С. Сөз зергері - Алматы : Жазушы, 1982.

Нұртазин Т. Заман және әдебиет - Алматы : Әдебиет Әлемі, 2014.

29 ҚАРАША

ҚАМЗИН
Қанаш

Қанаш Қамзин — 429-шы ату полкінің рота командирі (52-ші ату дивизиясы, 57-әскер, 3-ші Украина майданы), лейтенант. Ол 1919 жылы 29 қарашада Павлодар облысы Ақсу ауданы Жолқұдық ауылында (бұрынғы Ермак) қарапайым шаруа отбасында дүниеге келген. Ұлты — қазақ. 1931-1934 жылдар аралығында Павлодар қаласының қазақ-комунна мектебінде оқыған. Оқуын Алматы қаласында одан әрі жалғастырды.

1938 жылы жұмысшылар факультетін тәмамдап, 1941 жылы Абай атындағы Алматы педагогикалық институтын бітірді. 1941 жылың шілдесінде Алматы қалалық военкоматымен қызыл Армия қатарына шақырылды. Сталинград жаяу әскерлер училищесінің жедел курсын аяқтаған.

1943 жылдан бастап, қан майданда болды. 1944 жылдың жазына қарай лейтенант Камзин 52-ші ату дивизиясының 429-шы ату полкіне басшылық етті. Молдавияны жаудан босатуда және Днестр өзенінің маңында өткен шайқаста ерекше көзге түсті. 1944 жылдың 13 сәуірінің түнінде лейтенант Камзин ротамен бірге бірінші болып, Днестр өзенін Бычок ауылы маңында босатты (Молдавияның Григориополь ауданы). Плацдармды басып алып, рота қарсыластың мықты бекінген қорғанысын бұзып өтеді. 1944 жылдың 14 сәуірінде ротаны шабуылға көтеріп, өзі Гура-Выкулай ауылының шетінде қаза

табады. Молдавияның Новоаненск ауданы Гура-Выкулай ауылында жерленген.

1944 жылдың жылдың 13 қыркүйегінде жарық көрген КСРО-ның жоғарғы кеңесінің Президиумының нұсқауымен берілген тапсырмаларды үлгілі орындағаны және батырлығы мен ержүректілігі үшін Қанаш Камзинге Кеңес Одағының Батыры атағы берілді. Ленин орденімен марапатталған.

Ақсу ауданында өзінің туған ауылына Қанаш Камзин аты берілді. Оның есімі Молдавияның астанасы Кишинев қаласындағы Жеңіс аркасында мәңгіге қашалып жазылған. Марапаттау парағынан:

1944 жылдың 12-сінен 13-сіне қараған түні қарсыластың қатты артиллериялық және миномет-пулеметтік отының күштілігіне қарамастан, бірінші эшелонда өзі үдемелі қарқынмен соғысқа араласып, сосын Днестр өзенінің маңындағы Молдавия КСР-ының Тирасополь ауданындағы Вичен ауылында да қарсыластан Молдавияны босатуда аса белсенділік танытты.

Өзенді босатқаннан кейін ротаны айқасқа өзі бастап апарып, өзеннің оң жағалауындағы плацдармды басып алып, жауынгерлерге ерлік пен батылдықтың үлгісі болды.

Оң жағалауды қарсыластың қатты басып алғанына қарамастан, (екі траншей, доттар, дзоттар мен басқа да бекіністер) ол өзінің ротасымен траншеяның бірінші және екінші сызықтарын тез басып өтіп, Гура-Высулай ауылының оңтүстігіне кіреді. Өзінің ротасымен Қ. Камзин батырлық танытып, Гура-Выкулай ауылының 65 метрлік биіктігіне қарамастан, биіктікті басып алып немістерді қуып шығады және 20 офицерлерді жойды.

6 ЖЕЛТОҚСАН

КЕКІЛБАЕВ
Әбіш Кекілбайұлы

Әбіш Кекілбайұлы (6 желтоқсан 1939 жыл, Оңды ауылы, Маңғыстау облысы - 11 желтоқсан 2015 жыл, Астана қаласы) - Қазақстанның халық жазушысы, мемлекет және қоғам қайраткері. Қазақстан Республикасының алғашқы Мемлекеттік хатшысы (1996-2002), Парламент Сенатының депутаты (2002-2015).

Әбіш Кекілбайұлының алғашқы өлеңдер жинағы «Алтын шуақ» 1962 жылы, «Бір шөкім бұлт» 1965 жылы жарық көрді.

Ауыл өмірінен жазылған повесть, әңгімелер жинағы «Дала балладалары» - Әбіш Кекілбайұлының кең тынысты эпик, суреткерлік болашағын танытады. 1974 жылы «Дәуірмен бетпе-бет» сын мақалалар жинағы, «Бір уыс топырақ», 1979 жылы «Тырау тырау тырналар», Маңғыстау түбегінің өткені, бүгіні, болашағы туралы «Ұйқыдағы арудың оянуы» тарихи танымдық баян, 1982 жылы «Шыңырау» повестер жинағы, 1992-93 жылдары Таңдамалы екі томдық, 1995 жылы «Заманмен сұхбат» 1998 жылы «Азаттықтың ақ таңы», публицистикалық мақалалары, толғамдары, 1999 жылы 12 томдық шығармалар жинағы жарыққа шықты.

Әбіш Кекілбайұлының «Үркер» (1981), «Елең-алаң» (1984) романдары қазақ әдебиетінің үлкен табысы ретінде бағаланып, Қазақ КСР Мемлекеттік сыйлығын алды.

2001 жылы шыққан «Талайғы Тараз», 2002 жылы шыққан «Шандоз» тарихи тақырыпты ғылыми дәйекпен, дерекпен түсінікті ұғымды етіп жеткізудің жаңа бағыт-бағдарын белгілеп берді. 2009 жылы «Сыр десте» деп аталатын автордың көп жылдық ой-толғаулары, эссе, естелік, сөйлеген сөздерінің 5 томдық жинағы жарыққа шықты.

Әбіш Кекілбайұлының көптеген шығармалары ТМД халықтары мен шетел тілдеріне аударылған. Ол ҚазССР Мемлекеттік сыйлығының 1986, Қазақстан Республикасы Президентінің бейбітшілік және рухани келісім сыйлығының 1995, «Отан» орденімен 1999, Түркі елдері қауымдастығының шешімімен «Түркі дүниесіне сіңірген еңбегі үшін сыйлығын» алады. 2003 жылы «Қазақстанның Тұңғыш Президенті Нұрсұлтан Назарбаев» орденімен марапатталды.

Шығармалары:

Әбіш Кекілбаев: энциклопедия. - Алматы : Арыс, 2018.

Кекілбаев Ә. Дала балладалары - Алматы : Жазушы, 2002.

Кекілбаев Ә. Аңыздың ақыры - Семей : Халықаралық Абай клубы, 2016.

Кекілбаев Ә. Заманмен сұхбат - Алматы : Жазушы, 1996.

Кекілбаев Ә. Махаббат мұнарасы - Алматы : Раритет, 2005.

Ол туралы:

Дүйсенбаева Ж. Әбіш Кекілбаев шығармаларындағы тарих тағылымы - Алматы : Арыс, 2007.

Назарбекұлы С. Менің Әбішім - Астана : Фолиант, 2016.

Сағындырған асылдар - Астана :, 2016.

Мұқанов Ж. Жүз күндік жалғыздық - Астана : Ақ Жайық, 2016.

15 ЖЕЛТОҚСАН

ЫСМАЙЫЛОВА
Гүлфайрус Мәнсүрқызы

Гүлфайрус Мәнсүрқызы Ысмайылова (15 желтоқсан 1923, Алматы — 12 мамыр 2013, Алматы) — қазақ кескіндемешісі, театр және кино суретшісі. Қазақ КСР-нің еңбек сіңірген өнер қайраткері (1965). Қазақстанның халық суретшісі. «Платинды Тарлан» сыйлығының иегері (2002).

Шын есімі — Күлпәш Тансықбайқызы Қоңарбаева. Гүлфайрусты кішкентай кезінен Мәнсүр Ысмайылов асырап алған, ол оның бес қыздарының үлкені болды.

1949 жылы Алматы көркемсурет училищесін бітірген.

1956 жылы Ленинградтың Репин атындағы кескіндеме, мүсін және сәулет өнері институтын (М.П. Бобышевтің кескіндеме класы бойынша) бітірді.

1947-1949 жылдары Қазақ консерваториясының вокальдық факультетінде оқыды.

1956-57 жылдары Алматы көркемсурет училищесінде сабақ берді.

1971—1974 жылдары Қазақтың опера және балет театрында бас суретші.

2013 жылы Алматыда қайтыс болды.

Г. Ысмайылова бірнеше опера (Брусиловскийдің «Ер Тарғыны», 1967; Мұхамеджановтың «Жұмбақ қызы», 1972; Пуччинидің «Чио-Чио-Саны», 1972), балет (Тілендиев, Манаев және Степановтың «Достық жолымен» және Великановтың «Қамар сұлуы», 1958), спектакль (Мүсіреповтің «Қозы Көрпеш-Баян сұлуы», 1958) және кинофильмдерге («Қыз Жібек», 1969-71) декорация мен костюмдер эскиздерін жасады. Ол — «Күләш Байсейітова Қыз Жібек рөлінде» (1962), «ұйғыр қыздары» (1966) картиналарының, «Халық шеберлері» триптихының (1967), Ш.Б. Жиенқұлова (1958), Ш.И. Жандарбекова (1960-1961), Б.А. Төлегенова (1963-1964), Ә. Қастеев (1966) портреті мен көптеген натюрморттардың авторы.

Ол туралы:

Евгений Сидоркин. Гюльфейрус Ысмайылова. Вадим Сидоркин] - Алматы : БПКА, 2016.

16 ЖЕЛТОҚСАН

ТӨЛЕГЕНОВА
Бибігүл Ахметқызы

Бибігүл Ахметқызы Төлегенова (16 желтоқсан 1929 жылы туған, Семей қаласы) — қазақ әншісі (лирикалық-колоратуралық сопрано), КСРО халық әртісі (1967).

1954 жылы Қазақ консерваториясын (Н. Самышинаның ән класы бойынша) бітірді. Ән айтуды көркем-өнерпаздар үйірмесінен бастады. Б.Төлегенованың әншілік талантын танып, оның өнер жолына түсуіне бағыт сілтеген әрі алғаш дәріс берген кеңес жазушысы Г.И. Серебрякова (сол кезде Семейде тұрған) болды.

Б. Төлегенова еңбек жолын 1946 жылы Семейдің ет комбинатында жұмысшылықтан бастады. Бірсыпыра уақыт қазақтың опера және балет театрында істеді.

1965-1971 жылдары қазақ филармониясының әнші-солисі болды.

1971 жылдан Қазақтың опера және балет театрында еңбек етеді.

Б. Төлегенова өнері республика, одақ көлемінде ғана емес, бүкіл дүние жүзіне танылды. Гастрольдік сапармен Үндістан, Алжир, Египет, Сирия, Вьетнам, Польша, Чехословакия, Канада, Швеция, Франция, Италияда болып, өнер толғады.

Б. Төлегенованың қайталанбас орындаушылық өнерінің қайнар бұлағы ең алдымен қазақтың халық әндеріне саяды. Әншінің алуан тақырыпты репертуарында қазақтың халық әндері («Гауһар тас»,

«Жиырма бес»), Қазақстан композиторларының шығармалары (Хамидидің «Бұлбұлы», Брусиловскийдің «Қос қарлығашы», Төлебаевтың «Еске алуы», Рахмадиевтің «Тарантелласы», Мұхамеджановтың «Көктем вальсі», Тілендиевтің «Кел еркем, Алатауыма»), сондай-ақ П. П. Чайковский мен С. В. Рахманиновтың романстары, Н. А. Римский-Корсаковтың операларынан ариялар және Батыс Еуропа сазгерлерінің (Доницетти, Григ, Шуберт) шығармалары да бар. Б. Төлегенова өзінің концерттік-орындаушылық өнерін шеберліктің жоғары сатысына көтеріп, классикалық дәрежеге жеткізді. Бұл тұрғыда ол «қазақ бұлбұлы» атанған К. Байсейітованың орындаушылық шеберлігін жалғастыруда. Төлегенова опера өнеріне де елеулі үлес қосып, Жібек (Брусиловскийдің «Қыз Жібегінде»), Гүлбаршын (Рахмадиевтің «Алпамысында»), Еңлік (Жұбановтың «Еңлік—Кебегінде»), Джильда, Виолетта (Вердидің «Риголеттосы» мен «Травиатасында») т. б. партияларды орындады.

Ол туралы:

Серкебаева И. Бибігүл Төлегенова: сүйіспеншілік, үміт және сенім - Алматы : Атамұра, 2014.

Бибігүл Төлегенова : - Алматы : Өнер, 2011.

Бибігүл Төлегенованың VII Халықаралық вокалистер конкурсы 2014 жылдың 19-27 қыркүйегі, Астана - Астана : Атамұра, 2014.

Бибігүл Төлегенованың VIII халықаралық вокалистер конкурсы. 2016 жылдың 19-26 қыркүйегі, Алматы - Алматы : Атамұра, 2016.

17 ЖЕЛТОҚСАН

ШОНАНОВ
Телжан Шонанұлы

Белгілі қоғам қайраткері, энциклопедист-ғалым **Телжан Шонанұлы** 1894 жылы 17 желтоқсанда сол кездегі бөлініс бойынша Торғай облысы Ырғыз уезі Аманкөл болысы № 4 ауылда (қазір Ақтөбе облысы Ырғыз ауданы Аманкөл ауылы) туған.

Ол 1908–1912 жылдар аралығында Ырғыздағы орыс-қазақ училищесін өте жақсы бағамен оқып бітіреді. 1912–1916 жылдары Орынбордағы қазақ мұғалімдер институтында оқиды. Орынборда оқыған кезінде қазақ жастарының мәдени-ағарту бағытында құрылған «Игілік» ұйымын ұйымдастыруға белсене араласып, «Қазақ» газетіне халық ағарту мәселелері бойынша мақалалар жариялайды. Институтты бітіргеннен кейін алты жыл мектепте жұмыс істеге міндеттеледі.

Т. Шонанов 1916–1921 жылдарда Ырғыз уезінде мұғалім, аудармашы қызметін атқарды. Оның ең елеулі қызметі — жиырмасыншы жылдары Қазақ Автономиялы Кеңестік Социалистік Республикасының Халық ағарту комиссариаты (ХАК) жанындағы Академиялық Орталықтағы білікті нәм жауапты маман ретіндегі жұмысы еді. Бұл Телжан өмірінің 1922–1926 жылдардағы Орынбор кезеңі болатын. Ол 1923 жылы 15 сәуірде «Қазақ өлкесін зерттеу қоғамына» мүше болып, латын әліпбиін енгізуді жақтаған зиялылар тобында болды.

Т. Шонанұлы 1926–1929 жылдары Қызылордада Қазақ Халық ағарту институтында оқытушы болып жұмыс істеді. Осында жүріп 1926–1928 жылдары «Қазақ өлкесін зерттеу қоғамының» тарих-этнография секциясының төрағасы болды. 1929 жылы Алматыға көшіп келіп, Қазақ АКСР-і ХАК-да қызмет атқарды. 1934 жылға дейін ҚазПИ-де оқытушылықпен айналыса жүріп, мектепке арналған оқулықтар мен оқу бағдарламаларын жазды. 1935 жылдан бастап Қазақ мемлекеттік университетінде (қазіргі ҚазҰУ) қазақ тілінің доценті болып еңбек етті.

«Қазақ жері мәселесінің тарихы» атты арап әрпімен, 3 мың таралыммен шыққан еңбегі басқаларына қарағанда ұлттық мүддеде жазылуымен, тарихи оқиғаларды шынайы көрсетуімен ерекшеленеді. Телжанның 17 бөлімнен тұратын осы ғылыми-зерттеу еңбегі 1923 жылы жазылып, 1926 жылы Ташкентте басылып шыққан.

Аударма ісі бойынша Т. Шонанұлы Богдановтың «Курс политэкономии» атты кітабын қазақшаға аударып, орысша-қазақша термин сөздігін қоса берген. Бұдан басқа Каминскийдің, Крупскаяның кітаптарын қазақшаға аударған.

1929 жылы ол «Қазақстан жағрафиясы» атты кітап жазып, өлке-тану жұмысына да белсене араласты. Д. Снегинмен бірге «Уйгурская поэзия» жинағын (1934) ұйғыр тілінен орыс тіліне тәржімалады.

1937 жылғы тоталитарлық жүйе ұйымдастырған саяси террордың құрбаны болған Т. Шонанұлының есімі мен оның шығармашылық мұрасы 60 жылға жуық тарихымыздың «ақтаңдақ беттерінің» қатарында тұрды. Тек 1990 жылы 13 тамызда КСРО Президиумының «20–25- жылдардағы саяси репрессия құрбандарының барлық құқықтарын қалпына келтіру туралы» Қаулысы негізінде Телжан Шонанов толық ақталды.

Шығармалары:

Шонанұлы Т. Бес томдық шығармалар жинағы Алматы : 2015. – Т. 1-5

Шонанұлы Т. Жер тағдыры - ел тағдыры - Алматы : Санат, 1995.

Ол туралы:

Құрманов Қ. С. Телжан Шонанұлының шығармашылық мұрасы - Астана : 2002.

«Егемен Қазақстанның» тарихы 1919 жылы 17 желтоқсанда Орынбор алғашқы саны жарық көрген «Ұшқын» газетінен басталады. Одан кейін газеттің аты бірнеше рет өзгерді. Басылым 1920 жылы «Еңбек туы», 1921 жылы «Еңбекші» қазақ», келесі жылы «Еңбекшіл қазақ», 1932 жылы «Социалды Қазақстан» деген атпен шықты. Ал 1937 жылы «Социалистік Қазақстан» болып өзгерілді де, осы атпен ол 54 жыл бойы жарық көріп тұрды.

1991 жылдың маусымында республика тәуелсіздік алуға санаулы айлар қалғанда басылымның аты «Егеменді Қазақстан» болып өзгертілді. Бұл кезде оның бас редакторы белгілі жазушы, публицист Шерхан Мұртаза еді. «Егеменді» – жаңа дәуірмен бірге қолданысқа жаңа ене бастаған сөз болатын. 1993 жылдың 1 қаңтарынан лингвистердің пікірлерінен туған талқылаудан кейін газеттің бас редакторы Әбіш Кекілбаевтың ұсынысымен басылым атауындағы «-ді» жұрнағы алынып, «Егемен Қазақстан» болып өзгерді. Осы атпен газет 23 жылдан бері шығып келеді.

2016 жылдың қыркүйегінен басылым жаңа дизайн, жаңа форматта және барлық беттері түрлі-түсті болып шыға бастады.

Алғаш жарыққа шыққан кезден бастап Қазақстанның астаналары ауысуымен бірге басылымның редакциясы да бірнеше рет қоныс аударып, әр кезеңде Қызылордада, Алматыда орналасты. 1999 жылы редакция Қазақстанның жаңа елордасы Астанаға қоныс аударды.

Газеттің бас ғимараты Астана қаласында, «Егемен Қазақстан» газеті көшесі, 5/13-үй мекенжайында орналасқан. Ғимарат газет редакциясы үшін арнайы салынған.

Алғашқы тарихынан бастап басылымда қазақ ұлтының ірі мемлекет қайраткерлері мен көрнекті қаламгерлері қызмет етті, газетке басшылық етті, өздерінің шығармаларын жариялады. Олардың қатарында Смағұл Сәдуақасов, Жүсіпбек Аймауытов, Бейімбет Майлин, Сәкен Сейфуллин, Мұхтар Әуезов, Тұрар Рысқұлов, Ораз Жандосов сияқты тұлғаларды атауға болады. Жаңа дәуірде «Егемен Қазақстанды» Сапар Байжанов, Балғабек Қыдырбекұлы, Шерхан Мұртаза, Әбіш Кекілбаев, Нұрлан Оразалин, Сауытбек Әбдірахманов сияқты қаламгерлер басқарды.

«Егемен Қазақстан» құрылымдық жағынан материалдар тақырыбы мен атқарылатын жұмыс саласына байланысты Саясат және құқық, Экономика, Әлеумет және білім, Мәдениет және руханият, Спорт, Интернет-редакция сияқты бөлімдерге бөлінген

. «Егемен Қазақстан» газетінің сайты 2005 жылы іске қосылған. Сайтта бүгінгі күні газеттің 2005 жылғы қазан айынан бергі материалдардың мұрағаты бар. Басылымның интернет-версиясын Қытай, Ресей, Түркия, Иран сияқты елдерден оқырмандар қарайды. Қазіргі уақытта egemen.kz сайты оқырмандарының саны көбейіп келе жатқаны байқалады. Мобильдік нұсқасы және қосымшалары бар.

Газеттің төте жазу әліпбиіндегі және қарпіндегі онлайн-нұсқасы (egemen.kz/tote) жұмыс істейді.

«Егемен Қазақстан» — Қазақстан Республикасында шығатын республикалық газет. Тарихы, беделі, қоғамдық пікірге ықпалы және таралымы жөнінен «Егемен Қазақстан» газеті қашанда Қазақстандағы нөмірі бірінші қазақтілді басылым болып келді. Бейресми түрде ол елдің бас газеті деп аталады.

25 ЖЕЛТОҚСАН

ОҢҒАРСЫНОВА
Фариза Оңғарсынқызы

Фариза Оңғарсынқызы Оңғарсынова (25 желтоқсан 1939 жыл - 23 қаңтар 2014 жыл) - қазақ ақыны, халық жазушысы, журналист, Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің I және II шақырылымдарының депутаты (1996-2004).

1939 жылы 5 желтоқсанда Гурьев (қазіргі Атырау) облысы, Ново-богат ауданына қарасты Манаш ауылында туған

1961 жылы Гурьев мемлекеттік педагогикалық институтының тіл-әдебиет факультетін бітіріп, Балықшы ауданының Еркінқала, «Октябрьдің 40 жылдығы» қазақ орта мектептерінде мұғалім болып жұмыс істеген.

1966–1968 жж. Гурьев облыстық «Коммунистік еңбек» газетінің партия тұрмысы бөлімінде әдеби қызметкер міндетін атқарған.

1968–1970 жж. республикалық «Лениншіл жас» (қазіргі «Жас алаш») газетінің Ақтөбе, Гурьев, Орал облыстары бойынша меншікті тілшісі болып еңбек еткен.

1970–1978 жж. республикалық «Қазақстан пионері» (қазіргі «Ұлан») журналының бас редакторы, 1978–2000 жылдары «Пионер» (қазіргі «Ақ желкен») журналының бас редакторы болып істеді.

2000–2004 жж. ҚР мәжілісінің депутаты болды.

2014 жылдың 23 қаңтар күні Астана қаласында ұзақ сырқаттан дүниеден өтті

Шығармалары:

- Сандуғаш. Өлеңдер. Алматы., Жазушы, 1966.*
Маңғыстау маржандары. Өлеңдер. А., Жазушы, 1969.
Мазасыз шақ. Өлеңдер. А., Жазушы, 1972.
Асау толқын. Өлеңдер. А., Жазушы, 1973.
Көгершіндерім. Өлеңдер. А., Жазушы, 1974.
Биіктік. Очерктер. А., Жазушы, 1975.
Біздің Кәмшат. Повесть. А., Жазушы, 1976.
Сенің махаббатың. Өлеңдер. А., Жалын, 1977.
Шілде. Таңдамалы. А., Жазушы, 1978.
Нежность. Стихи. А., Жалын, 1978.
Тревоги. Стихи. М., Молодая гвардия, 1979.
Озарение. Стихи. М., Советский писатель, 1980.
Полдневный жар. Стихи. А., Жазушы, 1980.
Сұхбат. Өлеңдер. А., Жазушы, 1983.
Жүрек күнделігі. Таңдамалы. А., Жалын, 1984.
Дауа. Өлеңдер. Жалын, 1985.
Алмазный клинок. Стихи. М., Художественная литература, 1984.
Ожидание солнца. Стихи. М., Молодая гвардия, 1985.
Таңдамалы шығармалары. Екі томдық. А., Жазушы, 1987.
10 томдық таңдамалы шығармалар жинағы. 2004.

26 ЖЕЛТОҚСАН

РЫСҚҰЛОВ
Тұрар

Тұрар Рысқұлов (26 желтоқсан 1894, Жетісу облысы, Верный уезі Шығыс Талғар болысы – 10 ақпан 1938, Мәскеу) – мемлекет қайраткері.

1907-1910 жылдары Тұрар Меркедегі орыс-қазақ бастауыш мектебінде, кейін Бішкектегі ауыл шаруашылық училищесінде білім алып, бау-бақша мамандығын игереді. 1914-1916 жылдары Меркіде және Ташкент түбіндегі бау-бақша ісімен айналысып, 1916 жылдың жазында Әулиеата оязында отаршылдыққа қарсы қарулы көтерілісті ұйымдастырғаны үшін қамалады.

XX ғасырдың орта шеніне қарай Т. Рысқұлов Түрксіб темір жолын салуда үкімет комиссиясының төрағасы болып, оны 6 жылда аяқтау орнына 3 жылда аяқтауға күш салды. Мамандық иесі атанған қазақ жұмысшыларын қалыптастыруға, қазақ жастарын Ресей және шет ел оқу орындарында оқытуға көптеп көңіл бөлді. Қазақ өлкелік БК(б)П к-тін басқарған Ф. И. Голощекиннің «Қазақстанда кіші қазан» төңкерісін жасау идеясына ашық түрде қарсы шықты. Кеңестік ұжымдастыру саясатының зардаптарын жою, Қазақстандағы ашаршылықтың апатынан халықты құтқару жайында Сталинге нақты ұсыныстар жасады. Бірақ Сталин Рысқұловтан гөрі Голощекинге сенім артатындығын танытты. Рысқұлов қолынан келгенше ашаршылық тауқыметіне ұшырағандарға жәрдем көрсетуге талпынды.

1937 жылы 21 мамырда Кисловодскіде демалыста жүрген Рысқұлов «түрікшіл», «халық жауы» деген айыппен тұтқынға алынады. Кеңестік қуғын-сүргінге ұшыраған Т. Рысқұлов Мәскеу түрмесінде жүрек ауруынан қайтыс болды. ...КСРО Әскери коллегиясы Жоғарғы Сотының шешімімен 1956 жылы 8 желтоқсанда Тұрар Рысқұлов ақталды.

Шығармалары:

Рысқұлов Т. Полное собрание сочинений - Алматы : Қазығұрт, 2007. Т. 2. 5.

Ол туралы:

Әбілтайұлы М. Тұрар Рысқұлов Монғолияда - Алматы : Қазақстан, 1994.

Нұртазин Т. Тұрардың анты - Алматы : Жазушы, 1989.

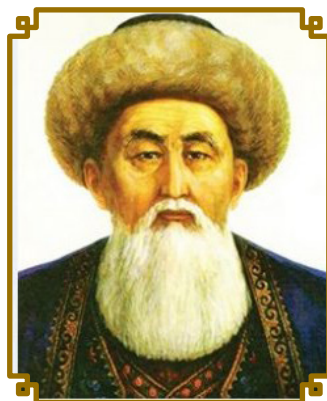
Шерхан М. Төрт томдық шығармалар жинағы - Алматы : Жазушы, 1994. – Т. 1-4.

Қоңыратбаев О. Тұрар Рысқұлов] - Алматы : Қазақстан, 1994.

Доғалов А. Тұрар Рысқұловтың экономикалық көзқарастары - Алматы : Арыс, 2013.

ТУҒАН КҮНІ, АЙЫ БЕЛГІСІЗ АТАУЛЫ КҮНДЕР

ӘЙТЕКЕ БИ

Әйтеке Бибекұлы (1644 -1700 жж.) — қазақ халқының бірлігін нығайтуға үлкен үлес қосқан атақты үш бидің бірі, мемлекет қайраткері. Әлім тайпасының төртқара руынан шыққан. Әмір-Темірдің бас кеңесшісі Ораз қажының бесінші ұрпағы. Бүкіл парсы, өзбек, қырғыз, қазақ жұрты «Синесоф буа»(жаны пәк жан) атаған Сейітқұл әулиенің үшінші ұрпағы. Әбілқайыр ханға дейін Кіші жүздің сөзін ұстаған қазақтың биі. Есім хан тұсында Самарқанды билеген Жалаңтөс батырдың жақын туысы. Әйтеке бес жасында молдадан оқып сауатын ашқан

Шешендік қасиетінің ашылуына әкесі мен Қосуақ бидің ықпалдары тиеді. Жеті жасынан бастап Әйтеке Жалаңтөс батыр мен атасы Ақша ханның тәрбиесінде болады. Ол алғаш Ұлықбек медресесінде, кейін Жалаңтөс салдырған әйгілі «Тіллә-кари»(Алтынмен апталған), «Шердор» (Арыстанды) медресесінде білім алады. Нәтитжесінде дін, құқық, аспан әлемі, тарих, математика пәндерін, араб, парсы, шағатай, өзбек тілдерін меңгеріп шыққан. Әйтеке бидің шын есімі Айтық.

Ақша бабасынан елшілік, ел басқару жолдарын үйренеді. Ал Жалаңтөс әскери қолбасшылық дағдыларына үйреткен.

Медресені тамамдаған Әйтеке туған ауылына оралып, әкесімен ел басқару істеріне араласа бастайды. 21 жасында Бұқара мен Самарқан төңірегіндегі қазақ, өзбек, қарақалпақтардың бас биі болады. Ал жиырма бес жасында Кіші жүз халқы оны бас би етіп сайлайды. 1680 жылы Салқам Жәңгірдің ұлы Тәукені хан етіп сайлауға айрықша ат салысады. Кейін Тәуке хан құқықты «Хан кеңесін» сайлап, Әйтеке Кіші жүз атынан осы кеңестің мүшесі болып сайланған. Осы тұста елге жаңа заң үлгілерін жасау керек болды. Тәуке хан, Әнет баба, Соқыр Абыз, Майлы, Төле, Қазыбек т.б. билердің қатысуымен 1684 жылы «Жеті жарғы» қабылданды. Бұл заңдар жинағы қазақ қоғамындағы феодализмді нығайту бағытында маңызды рөл атқарды.

Әйтеке ресми түрде хан кеңесшісі болды. Ол орталықтандырылған біртұтас қазақ хандығын құру жолында белсене ат салысты. Төле және Қазыбек билермен бірге Тәуке ханнан Абылайға дейін қазақ мемлекеттігінің эстафетасын алып өткен секілді. Қазақ елінің үш жүзінің бірлікте, тату өмір сүруінің қамын ойлаған қамқоршы болды. Өзін дана, әділ би, аузы дуалы шешен, ішкі және халықаралық күрделі мәселелерді шешуде төреші, жоңғар басқыншыларына табанды қарсылық көрсетуді ұйымдастыру жолында үлкен үлес қосқан озық ойлы қайраткер ретінде таныта білді.

Ол туралы шығармалары:

Есләмғалиұлы М. Әйтеке би - Алматы : Жазушы, 2007.

Әйтеке би - Алматы : ҚАЗАқпарат, 2011.

Әйтеке би = Айтеке би - Алматы : Атамұра, 1998.

Мұсаев А. Әйтеке би аймағының этномәдени мұрасы - Ақтөбе :, 2006.

Қазақ халқының тарихи тұлғалары - Алматы : Өнер, 2016.

ШЫНИЯЗ ШАНАЙҰЛЫ

Шынияз Шанайұлы (1819 жылы Нарын құмы, Сарытөбедетуған) — суырыпсалма ақын.

Исатай, Махамбет бастаған көтеріліс оқиғасын, Атырау елдерінде кең тараған ерлік, батырлық жырларды халық арасында жырлаған. Жас кезінен Шалкиіз, Қастуған, Доспамбет жырларын жаттап өседі. Патша үкіметінің 1868 жылғы «Уақытша ережесінен» кейінгі ауыр халық халін жырлаған. «Уақытша ереже» қысымына наразы болып, ата қонысын тастап, өзге елдерде өмір кешкен. Халық арасында кең тараған «Жебесі шын болаттан садағымның» деп басталатын айтулы жырын сол сапарда қоштасар алдында суырыпсалма қасиетімен шығарған.

Ол туралы шығармалар:

Ғабдуллин Ә. Шынияз: тарихтың шежіресі хабарымын - Атырау :, 1996.

Алқаласа әлеумет - Алматы: Жазушы, 1991.

ҚАРАСАҚАЛ ЕРІМБЕТ

Қарасақал Ерімбет, Көлдейбекұлы Ерімбет (1844, бұрынғы Қазалы уезі, қазіргі Арал ауданы Көкаша мекені – 1916, Арал ауданы Көкаша) – ақын.

Шыққан руына орай елге Қарасақал Ерімбет болып танылған.

Хиуадағы «Шеккі Хазірет» медресесінде оқып, білім алған. Қарасақал Ерімбеттің ақындық өнер жолының қалыптасуына Шернияз Жарылғасұлы (1807 – 1867), Қашқынбай Қожамбетұлы, т.б. ақындар ықпал еткен. 1877 – 79 жылдары Қалыңбас аумағында болыстық қызмет атқарған. Жыраулық, жыршылық, әншілік, ақындық, салсерілік өнері тоғысқан Қарасақал Ерімбет пен оның өнерпаздық айналасы: Базар Оңдасұлы, Омар Шораяқұлы, Тұрмағамбет Ізтілеуов, Даңмұрын Кенжебекұлы, Әзілкеш Шымырұлы, Оңғар Дырқайұлы, Жарылқасын Сырманұлы, Тұрымбет Салқынбайұлы, т.б. шайырлар Сыр бойының жыраулық-жыршылық мектебін қалыптастырды.

Қарасақал Ерімбет шығыстық дидактика-философиялық мазмұндағы әдеби дәстүрді одан әрі дамытып, ислам дінінің гуманистік-ағартушылық идеяларын қазақ поэзиясының поэтикалық өзегімен тұтастыра жырлады.

Сондай-ақ, ол қазақтың дәстүрлі айтыс өнеріне де өзіндік ерекшелігімен үлес қосты. Қарасақал Ерімбеттің негізгі жазба айтыстары («Қарасақал Ерімбет пен Шораяқтың Омары», «Ерімбет пен Аппақ»,

«Ерімбет пен Қаңлы Жүсіп», «Ерімбет пен Ыбырайым») жұмбақ айтыс тұрғысындағы идеялық, композициялық құрылымымен ерекшеленеді. Қыз бен жігіттің сөз сайысы («Қарасақал Ерімбет пен Жекей қыз») түріндегі айтыстары да ақынның әдеби шығармаларының дәстүрлі табиғатын танытады. Қарасақал Ерімбеттің жазба айтыстарында дидактикалық бағдардағы сюжеттер, нақылдар, мақал-мәтелдер, бейнелеу өрнектері мол қолданылады.

Ақын шығармалары «Айтыс» (1965, 2-т.), «Қазақ поэзиясының антологиясы» (1992) жинақтарында жарияланды. «Ұлағат сөзім ұрпаққа» (1995) атты жеке жыр кітабы жарық көрді

Шығармалары:

Қарасақал Е. Ұлағат сөзім ұрпаққа - Астана : Фолиант, 2009.

Ол туралы:

Қараман Қ. Қ. Қарасақал Ерімбет - Алматы : Балалар әдебиеті, 2006.

Ақтөбе — Батыс Қазақстандағы қала, Ақтөбе облысы мен Ақтөбе қалалық әкімшілігінің орталығы. Құрылған уақыты 1869 жыл.

Ақтөбе Қазақстанның батысында, Ақтөбе облысының солтүстік бөлігінде орналасқан. Қала ауданы — 297,39 км². 1997 жылы қала әкімшілігінің құзырына бұрынғы Ақтөбе ауданының аумағы өтті. Құрамына Ақтөбе қаласы мен көршілес бес ауылдық округ енген жаңа әкімшілік-аумақтық құрылымның ауданы 2 338 км² тең болды. Қаланың ішімен Елек өзені мен оның тармақтары ағып өтеді, жақын маңда Ақтөбе және Сазды су қоймалары орналасқан. Еуразияқұрлығының ішкі бөлігінде, мұхиттардан қашық орналасқандықтан қала климаты континенталды болып келеді.

Ақтөбе Қазақстан қалаларының арасында халық саны бойынша бесінші орында орналасқан, Батыс Қазақстан өңірінің ең ірі қаласы. Халық саны — 387 807 адам (1 қаңтар 2015). Ақтөбеде көптеген ұлт өкілдері өмір сүреді. Саны жағынан ең көп таралған ұлттарға қазақтар (76,3 %) мен орыстар (16,89 %) жатады. Негізгі діни топтар — мұсылмандар мен христиандар. Қала әкімшілігіне бағынышты бес ауылдық округте 51 508 адам өмір сүреді. Болашақта 1,3 млн адамды «сыйдыруға» тиіс қалыптасып жатқан Ақтөбе агломерациясының құрамына Ақтөбе маңындағы ондаған елді мекен кіреді.

Қаланың негізі Ресей империясының қарулы жасағымен Ақтөбе бекінісі (орыс. Ак-Тюбе) ретінде Елек өзенінің сол жағалауында, оң жағынан Қарғалы өзені құятын тұсында қаланды. 1891 жылдың 25 наурызында Ақтөбе Торғай облысының құрамындағы уездік қала мәртебесін иеленіп, орысша атауы Актюбинск болып өзгертілді. Азаматтық соғыс кезінде Ақтөбе Торғай өңірінің революциялық күштерінің орталығына айналды. Қала кезекпен ақтар мен большевиктердің қолына өтті. 1919 жылы қалада біржолата кеңес өкіметі орнады. 1921 жылдан бастап Ақтөбе губерниясының әкімшілік орталығы. 1928 жылы Ақтөбе губерниясы таратылғаннан кейін Ақтөбе округінің орталығы, 1932 жылдан бастап жаңадан құрылған Ақтөбе облысының әкімшілік орталығы. Бүкіл өңір тұрғындары секілді ақтөбеліктер 1920-шы және 1930-шы жылдары орын алған ашаршылықтан жапа шекті. Ұлы Отан соғысы жылдары қалада бірнеше әскери жасақтар құрылып, жау басып алған аймақтардың кәсіпорындары осында көшірілді. 1991 жылы КСРО ыдырағаннан бастап Ақтөбе тәуелсіз Қазақстан Республикасының құрамындағы Ақтөбе облысының орталығы. Қазіргі таңда химия, тамақ және жеңіл өнеркәсібі дамыған Ақтөбе қаласы Қазақстанның ірі индустрия және мәдениет орталықтарының бірі.

Қала туралы шығармалар:

Құтты мекен - Ақтөбе - Ақтөбе : Zharnama City, 2013.

Ақтөбе энциклопедия - Ақтөбе : Отандастар-полиграфия, 2001.

Құдайбергенов Қ. Ақтөбе өндіріс торабы: қалыптасуы мен дамуы. - Алматы : Ғылым, 2002.

Ақтөбе облысының мәдениеті мен - Ақтөбе : , 2009.

Илиясова Р. Шежірелі Ақтөбе - Алматы : Аспантау, 2017.

Ақтөбе = Aktobe = Актобе - Алматы : 2015.

СҮГІР ЖЫРАУ

Сүгір Жырау (1894-1974), Маңғыстауда Өгіз-Өреуіл деген жерде дүниеге келген. Сүгір Адайдың Мұңалы, оның ішінде Жаулыдан таралатын Ескелді ауылының перзенті. Әкесі Бегендік ескіше оқыған сауатты, діндар адам болған. Сүгірдің өз айтуы бойынша, әкесі екі рет Меккеге барып “Қажы” атанған кісі. Бейіті Шопан ата зиратына қойылған.

Сүгірдің ауылдары қыста Аққуыс-Шөшік, Ақпан, Ажырықтыой, Қызылсу, Сенек-Сұмсасы, Аққұдық өңірлерін қыстап, жазда Үстіртте Ұзын, Уәлі, Дүңгірлек, Дауысты, Жұзадын шыңыраулары маңын, Жем бойын жайлаған. Сүгір жасында Саздыдағы Бәли Нұрнияз ақынның мектебінде білім алған. Жас кезінен-ақ өнерге жаны құмар болып өскен ол домбыра тартып, жыр үйреніп айтып, жиын-тойларда жиі-жиі көрініп, елге танымалы бола бастаған. 16 жасынан бастап халық ауызына ілініп, өнері бағалана бастаған Сүгірді, үлкен-үлкен жиын-мерекелерге шақырып ән салдырып, жыр айтыратын болған. Ол “Қарасай Қарлы”, “Едіге”, тағы басқа жыр-дастандарды жырлап айтуға машықтанады, өзі де өлең шығарумен айналасады.

Сүгір Мұрын, Қашаған, Сәттігүл жыраулармен тұз-дәмдес болған, олардың үлгі-кеңестерін алған. Өзінен бұрын өткен ақын-жыраулардың шығармаларымен бірге өзі шығарған терме, толғауларын да халық арасына тынбай насихаттап өткен. Сүгір жырау Абылдың, Ақтанның, Нұрым мен Қашағанның, Әбубәкір мен Сәттігүлдың, тағы

да басқа ақын-жыраулардың шығармаларын елге таныстырумен қатар, оларды өз шығармаларында мадақтап жырға қосқан. Хорезм жағында жүріп “Арман”, “Елді сағыну”, “Қоштасу”, “Терме” атты толғау жырларын шығарған. “Октябрь”, “Беташар”, “Тойбастар”, “Сәттігүл ақынға”, тағы басқа да өлеңдері жергілікті газеттерге басылып жарияланған. Ұлы Отан соғысы кезінде «Атандыру», “Аманат”, “Жоқтау” тәрізді патриоттық рухтағы жырларын шығарады.

Сүгір жырау тек қана өз елінде емес, Қарақалпақстан, Түрікменстан, Өзбекстанның батыс облыстарын аралап, халық арасында өнер көрсетуге жарты ғасырлық ғұмырын арнаған. Қырықмылтық Бүркітбай, қазіргі белгілі Жыршы Жақсылық Елеусіновке батасын беріп, оларға ұстаз болған. Сүгірдің ұрпақтары туралы сөз етсек, тұла бойы тұңғышы Есқуат Ұлы Отан соғысы кезінде Сталинград түбінде шайқаста қаза болған, екінші ұлы Өтелген қазір зейнеткер. Өзенде тұрады, балалы-шағалы.

Сүгір Бегендікұлының ғұмырының көп бөлігі Бесқала жағында өткендіктен Маңғыстау өңірінде оның төл туындылары естілгені болмаса, баспа беттерінде жарық көрген жоқ. Тек соңғы 2-3 жылдан бері жыршылардың орындауындағы шығармалары жазылып алынып газет беттерінде жарияланып жүр. Сүгірдің өлеңдері мен арнау-толғаулары, жырлары жүйеленіп жарияланбай, оқырмандар қолына жетпей келеді. Алдағы уақыттарда Сүгірдің саздарын нотаға түсіріп композиторлық, сөздерін жүйелетіп, жинақтап, ақындық мұраларын ұрпақтар игілігіне жарату міндеттері тұр, бұл өнерді қадірлей білетін баршаға ортақ парыз.

Шығармалар:

Ішінде мен Адайдың Сүгір едім!.. – Алматы.

Алсаитова Р. Қ. Сүгір күйлері және оның орындаушылары – Алматы : 2010.

Қырғызбаев Ө. Ө. Сүгір - Алматы : Ана тілі, 2007.

Міркемелұлы С. Қанаты қырқылған қырандар - Алматы : Білім, 2008.

**НАЦИОНАЛЬНАЯ АКАДЕМИЧЕСКАЯ
БИБЛИОТЕКА РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН**

**КАЛЕНДАРЬ
ЗНАМЕЧАТЕЛЬНЫХ И ПАМЯТНЫХ ДАТ
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
НА 2019 ГОД**

АСТАНА

СЕМЬ ГРАНЕЙ

СЕМЬ ГРАНЕЙ ВЕЛИКОЙ СТЕПИ

«Гордость за прошлое, прагматичная оценка настоящего и позитивный взгляд в будущее - вот залог успеха нашей страны»
Н.А.Назарбаев

КАЗАХСТАН -
РОДИНА ЯБЛОК И
ТЮЛЬПАНОВ

ВЕЛИКИЙ
ШЕЛКОВЫЙ ПУТЬ

КОЛЫБЕЛЬ
ТЮРКСКОГО МИРА

ВСАДНИЧЕСКАЯ
КУЛЬТУРА

ДРЕВНЯЯ
МЕТАЛЛУРГИЯ
ВЕЛИКОЙ СТЕПИ

ЗВЕРИНЫЙ СТИЛЬ

ЗОЛОТОЙ ЧЕЛОВЕК

ВЕЛИКОЙ СТЕПИ

СЕМЬ ГРАНЕЙ ВЕЛИКОЙ СТЕПИ

«Гордость за прошлое, прагматичная оценка настоящего и позитивный взгляд в будущее - вот залог успеха нашей страны»
Н.А.Назарбаев

ВСАДНИЧЕСКАЯ КУЛЬТУРА

Впервые одомашнивание лошади человеком произошло на территории современного Казахстана, о чём свидетельствуют раскопки поселения «Ботай» на севере страны

Наши предки впервые разделили одеяние на верхнюю и нижнюю части. Так они изобрели первые прообразы штанов

Степняки изобрели высокое седло и стремена

Все разновидности сапог являются «преемниками» мягкой обуви с голенищем и каблуком, которые кочевники использовали для верховой езды

Наши предки довели до совершенства стрельбу из лука на скаку. Он стал композитным-сложносоставным и более удобным, и убойным, а стрелы получили оперение и металлический наконечник, пробивающий доспехи

Другим технологическим новшеством стало изобретение сабли, отличительной чертой которой стал прямой или изогнутый клинок с отклоненной в сторону лезвия рукоятью.

Наши предки первыми создали из пластин защитную броню для коня и всадника. Это привело к появлению тяжеловооруженной конницы - важнейшей военной новации евразийских кочевников.

**В 2019 ГОДУ В РАМКАХ ЮНЕСКО СОСТОИТСЯ
100-ЛЕТИЕ АМИНЫ ОМИРЗАКОВОЙ**

Омирзакова Амина Ергожаевна - советская и казахская киноактриса. Народный артист Казахской ССР, Лауреат Государственной премии Казахской ССР.

Талантливая актриса, оставившая свой автограф в казахском кинематографе и театральном искусстве.

Легендарная казахская актриса А. Омирзакова родилась 8 марта 1919 года в селе Караул Абайского района Семипалатинской области, ныне Восточно-Казахстанская область.

В 1934 году она узнала, что в Ленинграде идёт набор студентов для театрального училища и решила попытать судьбу. В. В. Меркурьев, возглавлявший приёмную комиссию, увидев А. Омирзакову, скептически к ней отнёсся, с негодованием подметив её юный возраст. Он попросил её разыграть этюд «пожар», увидев который, приятно удивился и сказал ей: «Будешь, девочка, актрисой». Так А. Омирзакова поступила в Ленинградский государственный театральный институт, который окончила в 1938 году.

В 1938 году, после получения диплома, А. Омирзакова получила распределение в Чимкентский областной драматический театр, а затем, в том же году, в Казахский государственный академический театр драмы им. М.О. Ауэзова в Алма-Ате, где проработала до 1940 года. За это время она сыграла ряд второстепенных ролей в фильмах «Амангельды» режиссёра М. Левина, и «Комсомольск» С. Герасимова.

В 1945 году по инициативе Н. И. Сац открылся Театр для детей и юношества в Алма-Ате. Она была приглашена в новый театр и дебютировала в роли Джулии в пьесе У. Шекспира «Два веронца». А. Омирзакова проработала в этом театре вплоть до выхода на пенсию и сыграла в нём более ста ролей.

Выступая в театре, А. Омирзакова продолжала сниматься в кино. В период с 1945 по 1963 годы она сыграла ряд ролей в фильмах: «Джамбул» режиссёра Е. Дзигана, «Девушка-джигит» П. Боголюбова, «Крылатый подарок» А. Слободника и Э. Файка, «В одном районе» Ш. К. Айманова и во многих других.

В 1963 году А. Омирзакова сыграла главную роль в фильме А. Я. Карпова «Сказ о матери». Эта роль стала одной из самых успешных в карьере актрисы, а фильм — одним из самых успешных работ казахстанского кинематографа. Картина получила Государственную премию КазССР, а А.Омирзакова была награждена премией за лучшую женскую роль на Первом всесоюзном кинофестивале в Ленинграде в 1964 году.

После этого, в период с 1963 по 1968 годы, А. Омирзакова сыграла роли в фильмах «Безбородый обманщик» Ш. К. Айманова, «Самая послушная» режиссёров Б. Абдылдаева и Л. А. Гуревича. В знак признательности её вклада в развитие киноискусства, актриса в 1965 году была удостоена звания народного артиста КазССР.

В 1968 году вышел на экраны фильм Ш. К. Айманова «Ангел в тубетейке». Амина Омирзакова сыграла в нём главную женскую роль. В картине также сыграли ряд знаменитых актёров

советского кино, таких как Б. Римова, Б. А. Тулегенова, Е. Б. Серкебаев и многие другие. Роль в этом фильме вывела А. Омирзакову в ранг лучших актрис в стране.

В период с 1968 по 1996 годы актриса сыграла более чем в десяти фильмах, в большинстве из которых — в главных ролях. Наиболее известные из них — это «Алые маки Иссык-Куля» режиссёра Б. Шамшиева, «Самые красивые корабли» А. Ниточкина и «Бойся, враг, девятого сына» В. Пусурманова и В. Чугунова, в котором актриса сыграла роль бабушки Еркенже. Большую популярность получила вышедшая на экраны в 1991 году картина А. Чатаевой «Мама Роза», за которую А. Омирзакова получила приз кинофестиваля «Созвездие» за лучшую роль пожилого человека. В 1996 году А. Омирзакова сыграла саму себя в биографическом фильме «Амина», снятым её сыном, режиссёром Таласом Омирзаковым.

Награды:

В 1958 году Заслуженный артист Казахской ССР

В 1964 году А. Омирзакова стала Лауреатом Всесоюзного кинофестиваля в номинации «Призы актёрам» за лучшую женскую роль. В том же году получила Почётный диплом на Международном кинофестивале в Карловых Варах.

Ана туралы аңыз фильмі

В 1967 году актриса получила Государственную премию Казахской ССР им. К. Байсеитовой за главную роль в фильме «Сказ о матери».

В 1969 году стала лауреатом премии смотра-соревнования киноискусства республик Средней Азии и Казахстана.

В 1993 году А. Омирзакова получила приз кинофестиваля «Созвездие» за лучшую роль пожилого человека в фильме «Мама Роза»

Кавалер орденов Трудового Красного Знамени и Отан.

В 2001 году стала лауреатом независимой премии Тарлан «За вклад» в номинации «Театр».

Легендарная актриса скончалась 26 сентября 2006 года. Похоронена в г. Алма-Ате на Центральном кладбище

О ней:

Әдікәрімов С. Әмина Өмірзақова - Алматы : Қазақстан, 2006.

Әмина Өмірзақова - Алматы : Өнер, 2013.

Гауһартас фильмі

Тақиялы періште фильмі

2019

2019 ГОД ПО РЕШЕНИЮ ОРГАНИЗАЦИИ ОБЪЕДИ НЁННЫХ НАЦИЙ

Международный год умеренности
Международный год языков коренных народов
Международный год периодической таблицы Менделеева

СОДРУЖЕСТВО НЕЗАВИСИМЫХ ГОСУДАРСТВ

2019 - Год книги в СНГ
60 лет со времени основания Всесоюзного библиотечного совета (1959)

2019

В 2019 ГОДУ ОБЪЯВЛЕН СТОЛИЦЕЙ

Всемирная столица книги (с 23 апреля 2019 года) – Шарджа (ОАЭ)

Европейский спортивный город – Гянджа (Азербайджан)

«Зеленая столица Европы» – Осло (Норвегия)

Культурные столицы Европы – Пловдив (Болгария) и Матера (Италия)

Культурная столица Содружества Независимых Государств – Брест (Республика Беларусь)

Молодежная столица Европы – Нови Сад (Сербия)

Финно-угорская культурная столица – Шорунджа (Республика Марий Эл)

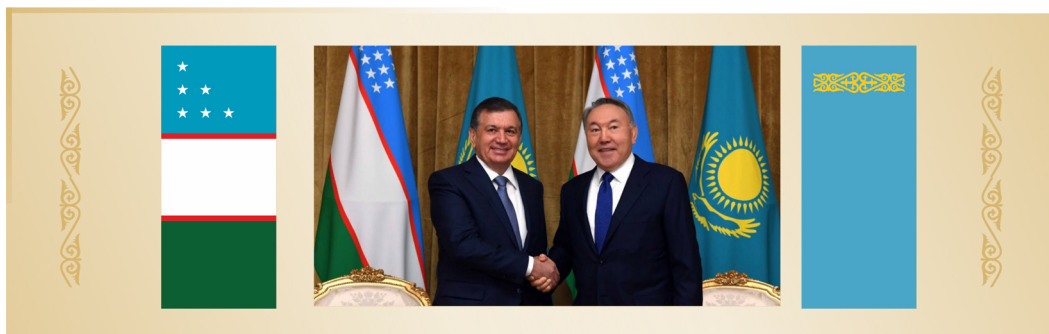
Столица исламской культуры – Тунис (Тунис)

Туристическая столица исламского мира – Дакка (Бангладеш)

2019 году город Ош в Кыргызстане объявлен Культурной столицей тюркского мира.

**УЗБЕКИСТАН
ОБЪЯВЛЯЕТ 2019 ГОД
ГОДОМ КАЗАХСТАНА**

2019 ГОД ОБЪЯВЛЕН ГОДОМ МОЛОДЕЖИ В КАЗАХСТАНЕ

Вы – воплощение всех наших надежд на будущее. Все что делается нами сегодня, – делается для вас. Большинству из вас столько же лет, сколько и нашему независимому Казахстану. Дальнейший путь страны определять вам. Ваше новое независимое мышление – это фактор, который поведет страну к новым целям, кажущимся нам сегодня далекими и недостижимыми.

Н. Назарбаев

ЯНВАРЬ

- 1 января** **Алимкулов Кадыр Нусипакынулы**, поэт, 70 лет со дня рождения (1949)
- 1 января** **Кожабеков Зайнулла Камалейулы**, биолог, академик НАН РК, доктор биологических наук, профессор, 90 лет со дня рождения (1929-2009)
- 1 января** **Мамбетов Изтай Тлеуулы**, поэт, 90 лет со дня рождения (1929-1974)
- 1 января** **Омбаев Абдирахман Молданазарулы**, ученый, доктор сельскохозяйственных наук, профессор, 70 лет со дня рождения (1949)
- 1 января** **Райымбеков Казбек Жанбекулы**, издатель, заслуженный работник издательства и полиграфии Казахстана, 60 лет со дня рождения (1959)
- 1 января** **Рахимова Калампыр**, певица, заслуженная артистка Казахстана, 70 лет со дня рождения (1949-1988)
- 2 января** **Сагатов Мансур**, композитор, народный артист Казахстана, 80 лет со дня рождения (1939-2002)

- 2 января** **Турдыбеков Кобланды Муборякович**, ученый, доктор химических наук, профессор, 60 лет со дня рождения (1959)
- 3 января** **Амантаев Бакет Амантаевич**, юрист, академик НАН РК, доктор философских наук, профессор, 90 лет со дня рождения (1929-2007)
- 3 января** **Мырзахметова Гульзада Кайдаровна**, переводчик, 70 лет со дня рождения (1949)
- 3 января** **Омаров Копбай**, поэт, 90 лет со дня рождения (1929-1989)
- 4 января** **Кельберг Анатолий Витальевич**, музыковед, заслуженный деятель искусств Казахстана, 90 лет со дня рождения (1929-2009)
- 4 января** **Кожабаяев Беимбет**, певец (бас), заслуженный артист Казахстана, 70 лет со дня рождения (1949)
- 4 января** **Солдатенко Вениамин Васильевич**, легкоатлет, заслуженный мастер спорта СССР, 80 лет со дня рождения (1939)
- 5 января** **Егинбаев Муратхан**, композитор, 80 лет со дня рождения (1939)
- 7 января** **Бектурганов Нуралы Султанович**, металлург, академик НАН РК, доктор технических наук, профессор, 70 лет со дня рождения (1949)
- 7 января** **Исаев Ибрагим**, поэт, 70 лет со дня рождения (1949-2014)

- 9 января** **Изимов Изиз**, поэт, 90 лет со дня рождения (1929-1995)
- 10 января** **Баязитов Байгожа**, поэт, 90 лет со дня рождения (1929-1999)
- 10 января** **Едилов Турсынғали Нуржакыпулы**, тренер, мастер спорта по боксу, 60 лет со дня рождения (1959)
- 10 января** **Кумарбекулы Муслим**, писатель, 80 лет со дня рождения (1939-2016)
- 10 января** **Молдабеков Шаяхмет**, химик, доктор химических наук, профессор, 80 лет со дня рождения (1939)
- 11 января** **Лемберг Александр Миронович**, поэт, 100 лет со дня рождения (1919-1987)
- 12 января** **Байбатыров Галым**, поэт, писатель, 70 лет со дня рождения (1949-2012)
- 12 января** **Исаева Муза Гавриловна**, экономист, доктор экономических наук, профессор, заслуженный экономист Казахстана, 90 лет со дня рождения (1929-2005)
- 12 января** **Кенжеахметулы Сеит**, поэт, сатирик, 80 лет со дня рождения (1939-2011)

- 13 января** **Постников Олег, писатель, поэт, 80 лет со дня рождения (1939)**
- 14 января** **Тынымов Мырзахан Даниалұлы, писатель, переводчик, 70 лет со дня рождения (1949-2011)**
- 15 января** **Асылбеков Малик-Айдар Хантемиұрылы, историк, академик НАН РК, доктор исторических наук, профессор, 90 лет со дня рождения (1929-2015)**
- 15 января** **Мырзагельды Кемел, писатель, 70 лет со дня рождения (1949)**
- 15 января** **Шанбай Турдыгул Касенұлы, литературовед, 60 лет со дня рождения (1959)**
- 15 января** **Шаукенбаева Назекет Нургалиевна, актриса, певица, 100 лет со дня рождения (1919)**
- 16 января** **Илялетдинов Альфарид Низамович, микробиолог, академик НАН РК, доктор биологических наук, профессор, 90 лет со дня рождения (1929-2010)**
- 22 января** **Сейтов Асылбек Жуманович, врач, общественный деятель партии «Алаш», 125 лет со дня рождения (1894-1937)**
- 23 января** **Калиев Байынкол Калиевич, филолог, доктор филологических наук, профессор, 80 лет со дня рождения (1939)**

- 24 января **Ермаченков Владимир**, писатель, 80 лет со дня рождения (1939-2009)
- 24 января **Мусабекова Айкен**, актриса, певица (колоратурное сопрано), народная артистка Казахстана, 100 лет со дня рождения (1919-1992)
- 25 января **Пангереев Абат Шамович**, филолог, литературовед, доктор филологических наук, профессор, 60 лет со дня рождения (1959)
- 25 января **Рысбаев Женис Кайыржанович**, военный деятель, генерал-майор, 70 лет со дня рождения (1949)
- 27 января **Жунистеги Камел**, писатель, 80 лет со дня рождения (1939)

ФЕВРАЛЬ

- 1 февраля **Бокенов Абзал**, поэт, 70 лет со дня рождения (1949)
- 2 февраля **Кравченко Валерий Иванович**, волейболист, заслуженный мастер спорта СССР, 80 лет со дня рождения (1939-1996)
- 3 февраля **Саттибайулы Косемали**, писатель, 60 лет со дня рождения (1959)

- 4 февраля** **Жубанов Болат Ахметович**, химик, академик НАН РК, доктор химических наук, профессор, 90 лет со дня рождения (1929-2014)
- 6 февраля** **Асылхан Саулебек Есимбекулы**, актер, режиссер, педагог, заслуженный деятель Казахстана, 70 лет со дня рождения (1949)
- 7 февраля** **Казакбаева Гульжамал Мукажановна**, актриса, заслуженная артистка Казахстана, 70 лет со дня рождения (1949)
- 7 февраля** **Тажикенова Умит**, писатель, 70 лет со дня рождения (1949)
- 10 февраля** **Абдуллин Хамза Жармухамедулы**, поэт, 100 лет со дня рождения (1919-2001)
- 10 февраля** **Аскарлов Ерик**, поэт, 60 лет со дня рождения (1959-2003)
- 10 февраля** **Кисамединов Макым Мустакулы**, художник-график, 80 лет со дня рождения (1939-1984)
- 10 февраля** **Мамажанов Мукан Калибекулы**, писатель, переводчик, 90 лет со дня рождения (1929-1996)
- 12 февраля** **Габбасов Советхан**, писатель, 80 лет со дня рождения (1939)

- 12 февраля** **Теляковский Всеволод Владимирович**, пейзажист, театральный художник, заслуженный деятель искусств Казахстана, 125 лет со дня рождения (1894-1956)
- 15 февраля** «Сарыарқа самалы», газета Павлодарской области, 90 лет с выхода первого номера (1929)
- 15 февраля** **Токтыбаев Иса**, государственный и общественный деятель, 125 лет со дня рождения (1894-1867)
- 17 февраля** **Мамесеит Турлыбек Илиясулы**, писатель, 70 лет со дня рождения (1949)
- 17 февраля** **Школьник Владимир Сергеевич**, инженер-физик, доктор физико-математических наук, профессор, 70 лет со дня рождения (1949)
- 18 февраля** **Дербисалин Ануар Жаксыгалиевич**, литературовед, член-корр. НАН РК, доктор филологических наук, профессор, 90 лет со дня рождения (1929-1986)
- 18 февраля** **Ибрагимов Токен**, писатель, критик, 80 лет со дня рождения (1939-2017)
- 21 февраля** **Мироглов Виктор Федорович**, писатель, переводчик, 80 лет со дня рождения (1939-1998)
- 26 февраля** **Турлыбек Доктырхан**, писатель, сатирик, 70 лет со дня рождения (1949)

28 февраля Тайбеков Темир Мухамедулы, композитор, 80 лет со дня рождения (1939)

28 февраля Юровская Ольга Федоровна, поэтесса, 80 лет со дня рождения (1939)

МАРТ

1 марта Сулейменов Мехлис Касымович, агроном, академик НАН РК, доктор сельскохозяйственных наук, профессор, 80 лет со дня рождения (1939)

4 марта Цой Игорь Гиленович, врач, доктор медицинских наук, профессор, 70 лет со дня рождения (1949)

5 марта Альпейсов Турсынгазы Камалович, писатель, 70 лет со дня рождения (1959-2008)

8 марта Матвеев Александр Иванович, поэт, 80 лет со дня рождения (1939)

8 марта Омирзакова Амина Ергожаевна, актриса театра и кино, народная артистка Казахстана, 100 лет со дня рождения (1919-2006)

9 марта Калдыбаев Мамытбек, поэт, писатель, 80 лет со дня рождения (1939)

9 марта Есимов Беген Омарович, ученый, доктор геолого-минералогических наук, профессор, 80 лет со дня рождения (1939)

- 10 марта** **Шалулы Жамлика**, писатель, 80 лет со дня рождения (1939-2008)
- 11 марта** **Абдильдаев Орысбай**, писатель, 80 лет со дня рождения (1939)
- 14 марта** **Казыханова Батеш Рахымханкызы**, культуролог, доктор философских наук, 90 лет со дня рождения (1929-2016)
- 15 марта** **Мукатов Нагашыбай**, поэт, 70 лет со дня рождения (1949)
- 15 марта** **Черноголовина Галина**, писательница, 90 лет со дня рождения (1929-2015)
- 16 марта** **Найманбаев Калдарбек**, писатель, 80 лет со дня рождения (1939-2004)
- 17 марта** **Сергалиев Мырзатай Сергалиевич**, филолог, академик НАН РК, доктор филологических наук, профессор, 80 лет со дня рождения (1939-2011)
- 19 марта** **Акынбеков Меирбек**, поэт, писатель, 80 лет со дня рождения (1939-2009)
- 20 марта** **Затаевич Александр Викторович**, композитор, этнограф, народный артист Казахстана, 150 лет со дня рождения (1869-1936)
- 20 марта** **Махсатова Патигул Масимжановна**, поэтесса, 60 лет со дня рождения (1959)

- 22 марта **Жумабаев Абилмажин**, писатель, переводчик, 90 лет со дня рождения (1929-2013)
- 22 марта **Карменов Жанибек**, певец, писатель, 70 лет со дня рождения (1949-1992)
- 23 марта **Улыкбек Мұхаммед Тарагай**, великий астроном, математик Центральной Азии 625 лет со дня рождения (1394-1449)
- 23 марта **Мукаманов Мырзахмет**, актер, заслуженный артист Казахстана, 70 лет со дня рождения (1949)
- 25 марта **Сагат Ергали**, писатель, 70 лет со дня рождения (1949)
- 29 марта **Шухов Илья Иванович**, писатель, переводчик, 80 лет со дня рождения (1939)
- 30 марта **Арыстанбеков Хайдар Арыстанбекович**, экономист, член-корр. НАН РК, доктор экономических наук, профессор, 100 лет со дня рождения (1919-2008)
- 30 марта **Земцов Святослав**, поэт, 70 лет со дня рождения (1949-2005)
- 31 марта **Дулятов Абдумажит Шарипович**, поэт, 70 лет со дня рождения (1949-2008)

АПРЕЛЬ

- 1 апреля **Салгарин Койшыгара**, писатель, 80 лет со дня рождения (1939)
- 1 апреля **Сарсекеев Когабай Сатанович**, писатель, 80 лет со дня рождения (1939-2014)
- 1 апреля **Темирбекова Алма (Кайрат) Зарапкызы**, музыковед, 90 лет со дня рождения (1929-2009)
- 4 апреля **Татимов Мухамедгали Койшыбайулы**, государственный деятель, 125 лет со дня рождения (1894-1938)
- 5 апреля **Есимгалиев Нурлыбай**, киноактер, 70 лет со дня рождения (1949)
- 8 апреля **Тайлакбаев Бахтияр Байкараулы**, певец, заслуженный артист Казахстана, 60 лет со дня рождения (1959)
- 8 апреля **Толмачев Геннадий Иванович**, писатель, 80 лет со дня рождения (1939-2006)
- 10 апреля **Айнабеков Бактыбай**, поэт, 70 лет со дня рождения (1949)
- 10 апреля **Туркебаев Эдыге Айтжанович**, металлург-экономист, академик НАН РК, доктор экономических наук, профессор, 90 лет со дня рождения (1929-2016)

- 12 апреля Сатпаев Каныш Имантаевич, геолог, доктор металлогенической науки, профессор, академик, 120 лет со дня рождения (1899-1964)
- 12 апреля Шалкарулы Кенесжан, поэт, 80 лет со дня рождения (1939)
- 14 апреля Алишев Алмамбет, писатель, 80 лет со дня рождения (1939)
- 14 апреля Владимиров Владислав Васильевич, писатель, критик, 80 лет со дня рождения (1939)
- 15 апреля Байгельди Омирбек, общественный деятель, 80 лет со дня рождения (1939)
- 15 апреля Кайбаров Ахметжан, писатель, 60 лет со дня рождения (1959)
- 15 апреля Кыдырбекулы Балгабек, писатель, драматург, 90 лет со дня рождения (1929-1995)
- 15 апреля Попов Иван Иннокентьевич, инженер, член- корр. БАН РК, доктор технических наук, профессор, 100 лет со дня рождения (1919-1998)
- 18 апреля Ишкенов Энвер Рахымулы, химик, кандидат химических наук, доцент, 70 лет со дня рождения (1949)
- 18 апреля Токашбаев Марат Байдильдаулы, прозаик, 70 лет со дня рождения (1949)

- 20 апреля** Рыбаков Сергей Петрович, поэт, переводчик, 70 лет со дня рождения (1949)
- 22 апреля** Сеилов Жаксыкелди Уалиевич, певец, композитор, заслуженный деятель культуры Казахстана, 70 лет со дня рождения (1949-1997)
- 24 апреля** Серикбаев Бакен, общественный деятель, 125 лет со дня рождения (1894-1919)
- 25 апреля** Хафизова Клара Шайсултановна, востоковед, доктор исторических наук, профессор, 80 лет со дня рождения (1939)
- 25 апреля** Кажыгалиев Тилес Шамгонулы, композитор, заслуженный деятель искусства Казахстана, 70 лет со дня рождения (1949-1996)
- 26 апреля** Левинтов Борис Львович, металлург, академик НАН РК, доктор технических наук, профессор, 80 лет со дня рождения (1939)
- апрель** Усть-Каменогорский конденсаторный завод, 60 лет со дня открытия (1959)

МАЙ

- 1 мая** Джансугуров Ильяс, поэт, писатель, 125 лет со дня рождения (1894-1938)

- 1 мая **Адилов Балтабай**, писатель, 70 лет со дня рождения (1949-2009)
- 1 мая **Казиев Карауылбек**, писатель, 80 лет со дня рождения (1939-1984)
- 1 мая **Хажиев (Хаджиев) Жанат Аубакирович**, режиссер, 70 лет со дня рождения (1949-2017)
- 6 мая **Ыскабаев Али Апекович**, поэт, писатель, 80 лет со дня рождения (1939)
- 6 мая **Яшукирова Орис**, поэтесса, прозаик, 70 лет со дня рождения (1949)
- 8 мая **Бузубаев Токтасын Ыскакович**, военнo-лужащий, генерал-майор, 70 лет со дня рождения (1949)
- 9 мая **Шаншаров Айтбай**, переводчик, писатель, 90 лет со дня рождения (1929)
- 10 мая **Казыбаев Какимжан**, писатель, журналист, 90 лет со дня рождения (1929-1989)
- 10 мая **Токтаров Баймухамбет**, писатель, переводчик, 90 лет со дня рождения (1929-1970)
- 10 мая **Шестериков Владимир Георгиевич**, поэт, 80 лет со дня рождения (1939-2010)

- 12 мая **Тынышбаев Мухамеджан**, крупный общественный деятель движения Алаш, историк, просветитель и первый инженер железных дорог, 140 лет со дня рождения (1879-1938)
- 12 мая **Сагдиев Мактай Рамазанович**, государственный и общественный деятель, 90 лет со дня рождения (1929-2012)
- 12 мая **Сулейменов Кайырбек Шошанович**, военнослужащий, генерал-полковник, 70 лет со дня рождения (1949)
- 13 мая **Омаров Ашим Курамбаевич**, металлург, академик НАН РК, доктор технических наук, профессор, 90 лет со дня рождения (1929)
- 14 мая **Жансугуров Илияс**, поэт, писатель, 125 лет со дня рождения (1894-1938)
- 15 мая **Бактаев Кенес**, певец, заслуженный артист Казахстана, 80 лет со дня рождения (1939)
- 15 мая **Медеубеков Килыбай Усенович**, зоотехник, академик НАН РК, доктор сельскохозяйственных наук, профессор, 90 лет со дня рождения (1929-2015)
- 17 мая **Кудайбергенов Жамбыл Толекович**, кино-актер, заслуженный артист Казахстана, 70 лет со дня рождения (1949-1990)
- 18 мая **Кудабаева Камила**, писательница, 80 лет со дня рождения (1939)

- 20 мая **Кумисбаев Утеген Кумисбаевич**, писатель, поэт, 80 лет со дня рождения (1939-2016)
- 20 мая **Рысдаулет Макулбек Кайыпбекович**, писатель, 70 лет со дня рождения (1949)
- 20 мая **Тилемисов Хайдолла Абдрахманович**, писатель, переводчик, 90 лет со дня рождения (1929-2000)
- 20 мая **Ыбыраев Тураш**, актер, радио и телережиссер, народный артист Казахстана, 90 лет со дня рождения (1929-1991)
- 23 мая **Донентаев Сабит**, поэт, журналист 125 70 лет со дня рождения (1894-1933)
- 26 мая **Алимгереев Утепберген**, писатель-публицист, 70 лет со дня рождения (1949)
- 28 мая **Кулбек Марат**, ученый, доктор технических наук, профессор, 70 лет со дня рождения (1949)
- 28 мая **Ыдырысов Ерлан Абилфайызович**, дипломат, чрезвычайный и полномочный посол 1 класса, 60 лет со дня рождения (1959)
- 30 мая **Кенжегозин Марат Балгожаевич**, экономист, доктор экономических наук, профессор, 80 лет со дня рождения (1939-2006)

30 мая **Тогисов Амирбек Ануарович**, военный деятель, генерал-майор, 70 лет со дня рождения (1949)

ИЮНЬ

1 июня **Ахманов Мурат Ноянбайулы**, актер, заслуженный артист Казахстана, 60 лет со дня рождения (1959)

1 июня **Карабалина Бакыт Токсанбаевна**, кюйши, народная артистка Казахстана, 80 лет со дня рождения (1939-1990)

3 июня **Ахмедов Даулет Шафигулович**, директор института космической технологии и техники ОАО «Национальный центр космических исследований и технологий», 60 лет со дня рождения (1959)

7 июня **Сулейменов Рымкул**, писатель, 80 лет со дня рождения (1939-2008)

12 июня **Бакниязов Изим**, поэт, 90 лет со дня рождения (1929-1990)

13 июня **Камзин Какен**, писатель, 70 лет со дня рождения (1949)

13 июня **Шмидт Александр Русланович**, поэт, 70 лет со дня рождения (1949)

- 15 июня Садвакасов Кожамет Садвакасович, филолог, член-корр. НАН РК, доктор филологических наук, профессор, 90 лет со дня рождения (1929-1991)
- 15 июня Хайдаров Саламат, писатель, журналист, 100 лет со дня рождения (1919-2015)
- 16 июня Усанович Михаил Ильич, химик, академик НАН РК, доктор химических наук, профессор, 125 лет со дня рождения (1894-1981)
- 18 июня Тамендаров Фархат Фаритович, поэт 60 лет со дня рождения (1959)
- 18 июня Филатов Валентин, писатель, 90 лет со дня рождения (1929)
- 21 июня Ильясов Кажытай, поэт, 80 лет со дня рождения (1939)
- 22 июня Ильясов Кенес, поэт, 80 лет со дня рождения (1939-2014)
- 25 июня Калиев Сергазы Калиевич, ученый, доктор педагогических наук, профессор, 90 лет со дня рождения (1929)
- 28 июня Назаркул Аманат, художник, 60 лет со дня рождения (1959)

29 июня **Айтхожин Мурат Абенович**, биохимик, академик НАН РК, доктор биологических наук, профессор, 80 лет со дня рождения (1939- 1987)

30 июня **Есенкарақызы Ханбиби**, писательница, поэт, 70 лет со дня рождения (1949)

ИЮЛЬ

1 июля **Абдрахманов Алмасбек Сейтович**, военный деятель, генерал-майор, 80 лет со дня рождения (1939)

1 июля **Кайнарбаев Арыстан Сайлаубаевич**, архитектор, заслуженный архитектор Казахстана, 80 лет со дня рождения (1939)

5 июля **Щербаков Борис Васильевич**, писатель 80 лет со дня рождения (1939)

9 июля **Сулейменов Жарасбай Кабдоллаевич**, писатель, 70 лет со дня рождения (1949)

10 июля **Майкыбаев Хасен Кабдыгулович**, критик, писатель, 80 лет со дня рождения (1939)

10 июля **Шакеев Нургазы**, издатель, журналист, писатель переводчик, 90 лет со дня рождения (1929-2008)

- 12 июля** **Завадский Юрий Александрович**, режиссер, актер, педагог, народный артист Казахстана, 125 лет со дня рождения (1894-1977)
- 12 июля** **Раевский Николай**, жазушы, 125 лет со дня рождения (1894-1982)
- 14 июля** **Кунаев Аскар Мендияхметович**, металлург, академик НАН РК, доктор технических наук, профессор, 90 лет со дня рождения (1929-1999)
- 15 июля** **Есютин Владимир Сергеевич**, ученый, кандидат технических наук, 100 лет со дня рождения (1919-1992)
- 18 июля** **Тлеуханов Толек**, писатель, переводчик, 80 лет со дня рождения (1939)
- 19 июля** **Жумабай Адлет Аскаревич**, художник, скульптор, 60 лет со дня рождения (1959)
- 20 июля** **Бычков Анатолий Владимирович**, композитор, народный артист Казахстана, 90 лет со дня рождения (1929-1997)
- 21 июля** **Иванов Николай Петрович**, ветеринар, академик НАН РК, доктор ветеринарных наук, профессор, 80 лет со дня рождения (1939)
- 22 июля** **Кесоглу Лаки Константинович**, эстрадный певец, народный артист Казахстана, 80 лет со дня рождения (1939)

30 июля

Ауэзова Ляйля Мухтаровна, историк, доктор исторических наук, 90 лет со дня рождения (1929-1993)

АВГУСТ

4 августа

Алпысбаев Куныпия Кожаметович, литературовед, писатель, 70 лет со дня рождения (1949)

5 августа

Желдибаев Абдимомын, кюйши-композитор, заслуженный деятель культуры Казахстана, 80 лет со дня рождения (1939)

6 августа

Тоқышев Калиаскар Жубанышевич, военный деятель, генерал-майор, 70 лет со дня рождения (1949)

8 августа

Султаналиев Токан Анарбекович, врач, доктор медицинских наук, профессор, 70 лет со дня рождения (1949)

9 августа

Кожа-Ахмет Хасен Каримжанович, писатель, публицист, 70 лет со дня рождения (1949)

10 августа

Акылбеков Сиязбек Аманбекулы, инженер геофизик, доктор геолого-минералогических наук, академик Академии международных минеральных ресурсов, 80 лет со дня

- рождения (1939)
- 10 августа** Шильдебаев Зернебек, поэт, 70 лет со дня рождения (1949)
- 11 августа** Полымбетова Фатима Абулхаировна, физиолог, академик НАН РК, доктор биологических наук, профессор, 90 лет со дня рождения (1929-2016)
- 12 августа** Шукиров Сабыржан, писатель, 80 лет со дня рождения (1939-2013)
- 15 августа** Бадиков Виктор Владимирович, писатель, литературовед, 80 лет со дня рождения (1939- 2008)
- 17 августа** Веревошкин Николай, писатель, 70 лет со дня рождения (1949)
- 17 августа** Дуйсенбиев Сабит Елемесович, прозаик, 60 лет со дня рождения (1959)
- 17 августа** Куангалиев Жасталап, композитор, 80 лет со дня рождения (1939)
- 20 августа** Артыкбаев Жамбыл Омарулы, доктор исторических наук, профессор, 60 лет со дня рождения (1959)
- 23 августа** Бижанов Ахан Хусайнович, доктор политических наук, депутат Сената Парламента

Республики Казахстан, 70 лет со дня рождения (1949)

25 августа

Мацкевич Олег, писатель, публицист, 100 лет со дня рождения (1919-1987)

26 августа

Ксандопуло Георгий Иванович, химик, доктор химических наук, профессор, 90 лет со дня рождения (1929)

29 августа

Мусабекова (Садвокасова) Рахима, заслуженный артист Казахской ССР, 100 лет со дня рождения (1919)

СЕНТЯБРЬ

1 сентября

Атшабаров Бакия Атшабарович, невропатолог, академик НАН РК, доктор медицинских наук, профессор, 100 лет со дня рождения (1919-2010)

1 сентября

Абдуалиев Турсын, писатель, 80 лет со дня рождения (1939)

1 сентября

Алияров Бирлесбек Каниевич, инженер-энергетик, академик НАН РК, доктор технических наук, профессор, 80 лет со дня рождения (1939)

2 сентября

Окаев Каби Окаевич, экономист, доктор экономических наук, профессор, 90 лет со дня рождения (1929-2017)

3 сентября

Акынжанов Сержан, кипчаковед, уче-

- 3 сентября ный-археолог, 80 лет со дня рождения (1939-1991)
Елеукенов Шериаздан Рустемович, литературовед, доктор филологических наук, профессор, 90 лет со дня рождения (1929)
- 4 сентября **Алпысбаев Куныпия Кожаметович**, доктор филологических наук, профессор, 70 лет со дня рождения (1949)
- 5 сентября **Смагулов Кайыргали**, Герой Советского Союза, 100 лет со дня рождения (1919-1993)
- 5 сентября **Бедарев Сергей Александрович**, ботаник, академик НАН РК, доктор биологических наук, профессор, 80 лет со дня рождения (1929)
- 5 сентября **Егизбай Куракбай Усенович**, скульптор, 70 лет со дня рождения (1949-2007)
- 7 сентября **Кацев Владимир Зеликович**, архитектор, заслуженный архитектор Казахстана, 90 лет со дня рождения (1929-2013)
- 7 сентября **Омаров Рустембек Бейсенович**, кюйши, домбрист, народный артист Казахстана, 100 лет со дня рождения (1919-1988)
- 9 сентября **Верещагин Игорь Николаевич**, кинорежиссер, заслуженный деятель культуры Казахстана, 100 лет со дня рождения (1919-1989)
- 9 сентября **Мацкевич Эдуард Олегович**, писатель, 80 лет со дня рождения (1939-2014)

- 9 сентября** **Медетбаев Шарипбай**, поэт, 80 лет со дня рождения (1939-2008)
- 9 сентября** **Плешкова Светлана Михайловна**, биохимик, доктор медицинских наук, профессор, 80 лет со дня рождения (1939)
- 10 сентября** **Сулейменов Галым Копесбайевич**, певец, композитор, заслуженный артист Казахстана, 70 лет со дня рождения (1949)
- 10 сентября** **Кожанов Султанбек Кожанулы**, государственный и общественный деятель, ученый- педагог, просветитель, литературовед, 125 лет со дня рождения (1894-1938)
- 10 сентября** **Айталы Амангелды Абдирахманулы**, государственный и общественный деятель, доктор философских наук, профессор, 80 лет со дня рождения (1939)
- 11 сентября** **Паримбетов Беркимбай**, инженер-технолог, доктор технических наук, заслуженный строитель Казахстана, 90 лет со дня рождения (1929-1996)
- 15 сентября** **Аяпов Ускенбай Аяпович**, металлург, член-корр. НАН РК, доктор технических наук, профессор, 90 лет со дня рождения (1929-1983)
- 15 сентября** **Абдиманапов Сарсенгали Абдигалиевич**, доктор педагогических наук, профессор, академик, ректор Казахского университета экономики, финансов и международной

- 16 сентября** торговли, 70 лет со дня рождения (1949)
Санбаев Сатимжан, писатель, переводчик, киноактер, 80 лет со дня рождения (1939-2013)
- 17 сентября** **Ким Виктор Григорьевич**, писатель, 90 лет со дня рождения (1929)
- 17 сентября** **Калиев Габдолла Калиевич**, филолог, доктор филологических наук, профессор, 90 лет со дня рождения (1929-2011)
- 17 сентября** **Манаев Нугыман Сарсенович**, просветитель, государственный деятель, 125 лет со дня рождения (1894-1942)
- 17 сентября** **Оспанов Марат Турдыбекович**, государственный деятель, доктор экономических наук, 70 лет со дня рождения (1949-2000)
- 17 сентября** **Токпакбаев Сат Бисембаевич**, военный и государственный деятель, генерал-полковник, 80 лет со дня рождения (1939)
- 19 сентября** **Бакулин Владимир Николаевич**, борец, заслуженный мастер спорта Казахстана по классической борьбе, 80 лет со дня рождения (1939-2012)
- 23 сентября** **Ажигалиев Нуралы**, поэт, 80 лет со дня рождения (1939-2005)
- 24 сентября** **Адамбаев Балтабай Абдрахманович**, поэт, писатель, 100 лет со дня рождения

(1919-1990)

- 25 сентября** **Абдраимов Сейфулла Абдраимович**, агроном, академик НАН РК, доктор сельскохозяйственных наук, профессор, 80 лет со дня рождения (1939)
- 25 сентября** **Есенкулов Сейтхан**, актер, заслуженный артист Казахстана, 80 лет со дня рождения (1939)
- 28 сентября** **Такибаев Жабагы Сулейменович**, физик, академик НАН РК, доктор физико-математических наук, профессор, 100 лет со дня рождения (1919-2016)
- 30 сентября** **Муравьев Владимир Павлович**, легкоатлет, заслуженный мастер спорта, 60 лет со дня рождения (1959)

ОКТАБРЬ

- 1 октября** **Хамзин Мауен Хамзаевич**, филолог, доктор филологических наук, 70 лет со дня рождения (1949)
- 3 октября** **Калдыбаев Алдихан**, детский писатель, драматург, 80 лет со дня рождения (1939-2015)
- 4 октября** **Нурказов Серик Токенович**, боксер, заслу-

- 7 октября** женный мастер спорта СССР, 60 лет со дня рождения (1959)
Сералиева Зауре Нурсултановна, прозаик, 70 лет со дня рождения (1949)
- 10 октября** **Ярошенко Людмила Александровна**, актриса, заслуженная артистка Казахстана, 90 лет со дня рождения (1929)
- 12 октября** **Зубаков Сергей Михайлович**, металлург, член-корр. НАН РК, доктор технических наук, профессор, 100 лет со дня рождения (1919- 1975)
- 13 октября** **Кадырбекова Гульжамила Ыксанкызы**, пианистка, народная артистка Казахстана, 70 лет со дня рождения (1949)
- 13 октября** **Сатыбалдин Азимхан Абилкайырович**, экономист, академик НАН РК, доктор экономических наук, профессор, 60 лет со дня рождения (1959)
- 15 октября** **Сейфуллин Сакен (Садуакас)**, писатель, государственный деятель, 125 лет со дня рождения (1894-1938)
- 15 октября** **Дауренбеков Абен**, поэт, 80 лет со дня рождения (1939-2011)
- 15 октября** **Омаров Жакып**, режиссер, актер, заслуженный деятель искусств Казахстана, 80 лет со

дня рождения (1939-1996)

- 17 октября** **Баймурзаев Орысбай Жубаевич**, архитектор, заслуженный архитектор Казахстана, 80 лет со дня рождения (1939)
- 20 октября** **Наурызбаев Жумагали Жукеевич**, поэт, переводчик, 70 лет со дня рождения (1949)
- 20 октября** **Ваккер Нелли**, поэтесса, переводчица, 100 лет со дня рождения (1919-2006)
- 23 октября** **Молодов Анатолий Васильевич**, хоровой дирижер, педагог, народный артист Казахстана, 90 лет со дня рождения (1929-2017)
- 23 октября** **Мухамеджанов Серик Мухамеджанович**, гидрогеолог, академик НАН РК, доктор геолого-минералогических наук, профессор, 90 лет со дня рождения (1929-2015)
- 25 октября** **Конакбаев Серик Керимбекович**, боксер, заслуженный мастер-спорта СССР, 60 лет со дня рождения (1959)
- 25 октября** **Соловьев Александр Николаевич**, поэт, 70 лет со дня рождения (1949)
- 26 октября** **Жарыкбаев Кубыгул**, ученый, доктор педагогических наук, профессор, 90 лет со дня рождения (1929)
- 27 октября** **Кучина Тамара Ивановна**, актриса, народная артистка Казахстана, 100 лет со дня

рождения (1919-2005)

30 октября **Омарханова Рымкеш**, актриса, заслуженная артистка Казахстана, 80 лет со дня рождения (1939)

30 октября **Идрисов Алим Акрамович**, онкохирург, академик НАН РК, доктор медицинских наук, профессор, 80 лет со дня рождения (1939)

НОЯБРЬ

1 ноября **Абдикаримов Сейлгазы**, писатель, 70 лет со дня рождения (1949-2016)

2 ноября **Дахшлейгер Григорий Федорович**, историк, член-корр. НАН РК, доктор исторических наук, профессор, 100 лет со дня рождения (1919-1983)

4 ноября **Абусеитов Суат Ауезбекулы**, певец (тенор), народный артист Казахстана, 90 лет со дня рождения (1929-1992)

7 ноября **Байкенжеев Бексултан Утепбергенович**, композитор, педагог, заслуженный деятель культуры Казахстана, 70 лет со дня рождения (1949-1993)

7 ноября **Оздоев Султан Мажитович**, геолог, академик НАН РК, доктор геолого-минералогиче-

- ских наук, профессор, 80 лет со дня рождения (1939)
- 7 ноября** **Сахариев Баламер**, критик, литературовед, 90 лет со дня рождения (1929-1979)
- 8 ноября** **Ескараулы Исабай**, писатель, 100 лет со дня рождения (1919)
- 10 ноября** **Алдибеков Шаймерген**, поэт, 80 лет со дня рождения (1939-2008)
- 12 ноября** **Кожабеков Байузак (Албани) Рахимович**, писатель, переводчик, 90 лет со дня рождения (1929-2001)
- 13 ноября** **Куспанов Сейфолла**, литературовед, 90 лет со дня рождения (1929-1978)
- 14 ноября** **Мухитов Лукпан Мухамеджанович**, домбрист, педагог, народный артист Казахстана, 125 лет со дня рождения (1894-1957)
- 15 ноября** **Майлин Беймбет (Бимухамед) Жармагамбетулы**, писатель, 125 лет со дня рождения (1894-1938)
- 15 ноября** **Сейтешев Ажес Петрович**, педагог, академик НАН РК, доктор педагогических наук, профессор, 90 лет со дня рождения (1929)
- 16 ноября** **Бекенов Аманкул**, ученый, доктор биологических наук, профессор, 80 лет со дня рождения (1939)
- 17 ноября** **Сыздыков Керимбек**, писатель, 80 лет со дня рождения (1939-2008)

- 18 ноября** **Тебегенов Темирхан Сакаулы**, филолог, доктор филологических наук, профессор, 70 лет со дня рождения (1949)
- 18 ноября** **Ботабеков Адилбек Кожабекович**, ректор Каспийского государственного университета технологии и инженеринга им. Ш. Есенова, 60 лет со дня рождения (1959)
- 19 ноября** **Байжанов Сапар**, писатель, 90 лет со дня рождения (1929-1999)
- 19 ноября** **Есбатырова Галия**, писательница, переводчица, 100 лет со дня рождения (1919)
- 20 ноября** **Сарикова Магираш Аппазовна**, поэтесса, 80 лет со дня рождения (1939)
- 22 ноября** **Жубанов Есет Кудайбергенович**, ученый, доктор филологических наук, профессор, 80 лет со дня рождения (1939)
- 23 ноября** **Елгондинова Заида**, поэтесса, 70 лет со дня рождения (1949)
- 23 ноября** **Уркимбаев Марс Фазылович**, ученый, доктор технических наук, профессор, 80 лет со дня рождения (1939-2012)
- 25 ноября** **Адилов Жексенбек Макейевич**, экономист, член-корр. НАН РК, доктор экономических наук, профессор, 70 лет со дня рождения (1949)
- 25 ноября** **Мукашев Култолеу Сагатович**, писатель, 60 лет со дня рождения (1959)

- 25 ноября** **Шакенов Кожакан**, ученый-анатом, нейро-марфолог, кандидат медицинских наук, 90 лет со дня рождения (1929-1971)
- 27 ноября** **Абдешев Заманбек**, писатель, переводчик, 70 лет со дня рождения (1949)
- 29 ноября** **Камзин Канаш**, Герой Советского Союза, 100 лет со дня рождения (1919-1944)
- 30 ноября** **Аутов Рахымжан Рахмединович**, экономист, академик НАН РК, доктор экономических наук, профессор, 80 лет со дня рождения (1939-1999)

ДЕКАБРЬ

- 1 декабря** **Мейрамова Жумагуль Умирзаковна**, актриса, заслуженная артистка Казахстана, 70 лет со дня рождения (1949)
- 2 декабря** **Куттыбаев Каратай**, писатель, филолог, литературный исследователь, 90 лет со дня рождения (1929-1994)
- 6 декабря** **Кекильбаев Абиш**, писатель, государственный и общественный деятель, народный писатель Казахстана, 80 лет со дня рождения (1939-2015)
- 8 декабря** **Хабижанов Болат**, педиатр, доктор медицинских наук, профессор, 80 лет со дня

рождения (1939)

- 11 декабря** **Нурмагамбет Баймырзаулы Балуан Шолак** 155 лет со дня рождения, прославленного борца (палуана), казахский народный композитор, акын. (1864-1916)
- 11 декабря** **Ахат Кендебай**, поэт, 70 лет со дня рождения (1949)
- 11 декабря** **Бекхожина Талига**, певица, музыковед, 100 лет со дня рождения (1919-1995)
- 12 декабря** **Жакибаев Касым Абенович**. актер театра и кино, народный артист Казахстана, 90 лет со дня рождения (1929-2011)
- 14 декабря** **Муканов Флобер Темиргалиевич**, художник, заслуженный деятель Казахстана, 80 лет со дня рождения (1939-2011)
- 15 декабря** **Исмаилова Гульфайрус Мансуровна**, живописец, художник театра и кино, народная художница Казахстана, 90 лет со дня рождения (1929-2013)
- 16 декабря** **Тулегенова Бибигуль Ахметовна**, певица (лирико-колоратурное сопрано), народная артистка Казахстана и СССР, 90 лет со дня рождения (1929)
- 17 декабря** «Егемен Казакстан» («Егемен Қазақстан») газета, впервые вышла в свет в 1919 году

под названием «Ұшқын», 100 лет со дня издания (1919)

- 17 декабря** **Есимсейтова Каршыга**, поэтесса, 60 лет со дня рождения (1959)
- 17 декабря** **Садибеков Айжарык**, поэт, 80 лет со дня рождения (1939)
- 17 декабря** **Шонанов Тельжан**, общественный деятель, просветитель, переводчик, 125 лет со дня рождения (1894-1938)
- 18 декабря** **Майкотов Адилбек**, общественный деятель, 150 лет со дня рождения (1869-1919)
- 19 декабря** **Жубанов Кудайберген Куанович**, первый профессор казах в области лингвистики, тюрколог, педагог, 120 лет со дня рождения (1899-1938)
- 19 декабря** **Абдиров Нуркен**, Герой Советского Союза, 100 лет со дня рождения (1919-1942)
- 20 декабря** **Шомбалова Гульжаухар Айыновна**, пианистка, музыковед, 100 лет со дня рождения (1919-1958)
- 21 декабря** **Жайлауов Оким**, поэт, 90 лет со дня рождения (1929-2008)
- 21 декабря** **Куттыбаев Каратай**, писатель, филолог, ли-

тературовед, 90 лет со дня рождения (1929-1994)

- 22 декабря** **Баймбетов Фазылхан Баимбетович**, физик, академик НАН РК, доктор физико-математических наук, профессор, 80 лет со дня рождения (1939-2011)
- 22 декабря** **Тарская Татьяна Николаевна**, актриса, заслуженная артистка Казахстана, 80 лет со дня рождения (1939)
- 24 декабря** **Оразаев Совет**, поэт, 80 лет со дня рождения (1939-1999)
- 25 декабря** **Онгарсынова Фариза**, поэтесса, народная писательница Казахстана, 80 лет со дня рождения (1939-2014)
- 26 декабря** **Рыскулов Турар**, государственный деятель, 125 лет со дня рождения (1894-1938)
- 27 декабря** **Ким Кван Хен**, поэт, 100 лет со дня рождения (1919-2002)
- 27 декабря** **Ташимов Лесбек**, ученый, член-корр. НАН РК, доктор технических наук, профессор, 70 лет со дня рождения (1949)
- 29 декабря** **Шилдебаева Кулян**, поэтесса, 90 лет со дня рождения (1929-2000)
- 30 декабря** **Сабикенов Салахиден Нурсалиевич**, юрист, академик НАН РК, доктор юридических наук

наук, профессор, 80 лет со дня рождения
(1939)

31 декабря

Пфеффер Нора Густавовна, поэтесса, 100
лет со дня рождения (1919-2012)

31 декабря

Сисекенова (Дильханова) Адеми, актриса,
80 лет со дня рождения (1939)

СПИСОК ДЕЯТЕЛЕЙ И УЧРЕЖДЕНИЙ, ДНИ, РОЖДЕНИЯ КОТОРЫХ НЕ УСТАНОВЛЕННЫ

375 лет

1. Айтеке би Байбекулы, би, (1644-1700)

200 лет

2. Малтакан, би, шешен, (1819- 1892)
3. Талканбайулы Калдан, би, (1819- 1912)
4. Шынияз Шанайұлы, (1819)

185 лет

1. Биржан Сала (1834-1897), акына, народного композитора

175 лет

1. Карасакал Еримбет Колдейбекулы Еримбет, (1844-1916)

160 лет

1. Мурын жырау Сенгирбайулы (1859-1954)

150 лет

5. Ақтобе 150 лет, (1869)
6. Атикей Казакбайулы, борец против колониальной политики Российской империи (1869- 1902)
7. Калменов Алпысбай, общественный деятель, участник алашского движения, финансист, 150 лет со дня рождения (1869-1937)

8. Калтаев Мақыш, просветитель, поэт, (1869-1916)
9. Косшыгулов Шаймерден, общественный деятель, (1869/1874-1932)
10. Кулжанов Нургали, деятель культуры, (1869/1870-1919)

125 лет

11. Абыланов Сыдык, общественный деятель, журналист, драматург, (1894-1938)
12. Айтаков Надирбай, государственный деятель, (1894-1938)
13. Абенова Нурила, акын-импровизатор, (1894-1921)
14. Балгабайулы Жакыпбек, певец, (1894-1917)
15. Байзаков Мусабек (Молда Муса), поэт, (1894-1932)
16. Балтабасов Тумен, поэт, (1894- 1967)
17. Баржаксин Ахмет, общественный деятель, фольклорист, переводчик, (1894-1935)
18. Бегендииков Сугир, жырау-поэт, (1894-1917)
19. Бектурганов Белгибай, певец, поэт, (1894-1967)
20. Бозаев Куанышбай, поэт, (1894- 1937)
21. Есентай Бердибайулы, педагог, поэт, (1894-1967)
22. Жаникешев Бисен, общественный деятель, поэт (1894-1921)
23. Жылкыбаев Байгабыл, певец, домбрист, актер, (1894-1977)
24. Жыласбаев Максут, общественный деятель, (1894-1938)
25. Өтекин Алкей, общественный деятель (1894-1937)
26. Саматов Мухтар, деятель, жертва политической репрессии, (1894-1938)
27. Тлеумаханов Ережеп, поэт, (1894-1963)

100 лет

28. Абдиров Нуркен, военный летчик, Герой Советского Союза, (1919-1942)
29. Ахметов Темирбек, композитор, куйши, заслуженный артист Казахстана, (1919-1952)
30. Мукашева Акжибек Темиргалиевна, разведчик, жертва политической репрессии, (1919- г.н.)

90 лет

31. Асайынов Муса, поэт, (1929-1975)
32. Баязитов Саид Максатулы, писатель, (1929-1981)
33. Жайлыбеков Танат, актер, заслуженный артист Казахстана, (1929-1989)
34. Жумажанов Аргынбай, поэт, драматург, (1929-1994)
35. Казахский национальный аграрный университет (КазНАУ), (1929)

ЮБИЛЕЙНЫЕ ДАТЫ ЗАРУБЕЖНЫХ ДЕЯТЕЛЕЙ

1. 765 лет со времени рождения итальянского путешественника Марко Поло (1254)
2. 455 лет со дня рождения (1564-1616) Уильяма Шекспира, английского драматурга и поэта
3. 270 лет со дня рождения немецкого писателя И.В. Гёте (1749-1832)
4. 250 лет со дня рождения писателя и драматурга И.А. Крылова (1769-1844)
5. 230 лет со дня рождения (1789-1851) Джеймса Фенимора Купера, классика американской приключенческой прозы
6. 215 лет со дня рождения французской писательницы Ж. Санд (1804-1876)
7. 210 лет со дня рождения (1809-1849) Эдгара Аллана По, американского писателя, поэта, критика
8. 210 лет со дня рождения (1809-1852) Николая Васильевича Гоголя, классика русской литературы, драматурга, поэта, публициста
9. 205 лет со дня рождения (1814-1841) Михаила Юрьевича Лермонтова, классика русской литературы
10. 185 лет со дня рождения русского учёного Д.И. Менделеева (1834-1907)
11. 160 лет со дня рождения (1859-1930) Артура Конан Дойла, английского писателя, создателя Шерлока Холмса
12. 130 лет со дня рождения (1889-1966) Анны Андреевны Ахматовой, русской поэтессы
13. 120 лет со дня рождения (1899-1961) Эрнеста Хемингуэя, американского писателя
14. 115 лет со дня рождения (1904-1941) Аркадия Петровича Гайдара, русского советского писателя
15. 90 лет со дня рождения (1929-1974) Василия Макаровича Шукшина, русского писателя, актера, драматурга, режиссера
16. 85 лет со дня рождения (1934-1968) первого космонавта планеты Юрия Алексеевича Гагарина

ЮБИЛЕЙНЫЕ КНИГИ:

140 лет

1. Алтынсарин И. Киргизская хрестоматия. Кн. 1.- Оренбург: Типогр. И.И.Ефимовского-Мировицкого, 1879.- 76 с.
2. Алтынсарин И. Начальное руководство к обучению киргизов русскому языку. - Оренбург: Типогр. И.И.Ефимовского-Мировицкого, 1879.- VIII.- 63 с.
3. Ер Тарғын. – 4 ші басылуы. – Қазан: Университет табиғханасы, 1879. – 40 б.

120 лет

4. Русский Туркестан. Том 1.- Ташкент, 1899.- 98 с.
5. Стеткевич А. По вопросу о продолжении Средне-Азиатской железной дороги от Ташкента на Чимкент и Верный.- СПб., 1899.- 25 с.
6. Шаһмардан ұғлы Кашшафуддин. Қисса-и Жамас-Хаким : Поэма / Шаһмардан ұғлы Кашшафуддин. - Қазан, 1899. - 8 б.

110 лет

7. Абай Өлеңдер / Алғы сөзін жазған Кәкітай.- Санкт-Петербург, 1909.- 51-160 беттер
8. Аркашев С.Ф. Внешняя граница Семиречья: Естественно-исторический очерк.- Джаркент-Верный, 1909.- 74с.
9. Дулатов Міржақып Құлдар досы: Қолжазба.- Қ.б., 1909.- 28 б.
10. Дулатов Міржақып Оян, қазақ: Қолжазба.- Қ.б., 1909.- 113 б.
11. Карутц Р. Среди киргизов и туркмен на Мангышлаке.- Спб, 1909.- 228 с.

12. Көшімов Мұхаммед-Сәлім=مړيس دمړم فمړيشك. Сулу кыз = زق ولص / Көшімов Мұхаммед-Сәлім=مړيس دمړم فمړيشك. - Казань ; نازق :
Типография Бр. Каримовы : ةمړيرك ةعبطم , 1909. - 16 бет. - Араб жазуы.
13. Қисса-и Қозы Көрпеш.- Қазан: Б.Л.Домбровский матбәғәсі, 1909. - 16 б.
14. Қырық мысал /Орыс тілінен қазақ тіліне тәржімә еткен Ахмет Байтұрсынов. – Спб, 1909. – 116 б.
15. Предварительный отчет о ботанических исследованиях в Сибири и Туркестане в 1908 г. / Под ред. А.О.Флеров.- Санкт - Петербург, 1909.- 128 с.
16. Румянцев П.П. Киргизский народ в прошлом и настоящем.- СПб.: Переселенч. упр., 1909.- 66 с.

100 лет

17. Киргизы.- Самара: Изд. Политотдела Турк. фронта, 1919.- 24 с..- (Народы Востока)

90 лет

18. Аймауытов Жүсіпбек. Жаңа ауыл: [Сауатсыздықты жою жолдары].- Қызыл-Орда, 1929.- 216 б.
19. Аймауытов Жүсіпбек. Комплекспен оқыту жолдары: Мұғалімдерге, дайындалма курстарға, тәрбие техникумдарға көмек.- Қызыл-Орда: Қаз.баспасы, 1929.- 122 б.
20. Алаш-Орда: сб. документов / сост. Т. Мартыненко; предисл. У.Исаева.- Кзыл-Орда, 1929.- 169 с.
21. Ауэзов М.О. Новый ауыл: Русский букварь для казахских детей.- Кызыл-Орда: Казиздат, 1929.- 115 с.
22. Баймағамбетов К. Кедей жыры.Өлеңдер жинағы.- Қызыл-Орда: Қазақстан, 1929.- 48 бет.

23. Беғалиев Т. Есеп құралы.- Қызыл-Орда, 1929.- 76 б.
24. Бекенов Е. Жалшы сәулесі: Әңгімелер.- Ташкент: Қазмембас, 1929.- 62 б.
25. Бекенов Е. Жаңа жол бойында: Әңгімелер жинағы.- Қызыл-Орда: Қазмембас, 1929.- 94 б.
26. Жансүгіров І Балаларға базарлық.- Казиздат, 1929.- 15б
27. Жансүгіров Ілияс Жаңа жолда (Түрксиб).- Қызыл-Орда: Қазбас, 1929.- 27 б.
28. Жансүгіров Ілияс Малта.- Қ.б.: Қазмембас, 1929.- 14 б.
39. Жансүгіров Ілияс Сықақ: Күлдіргі сықақ жинағы.- Қызыл-Орда, 1929.- 98 бет.
30. Жолдыбаев М. Жаңа арна.- Алматы: Қазақстан баспасы, 1929.- 156 б.
31. Казахстан. География Туркестано-Сибирская желез/дорога..- Москва: Туркестано-Сибирская Магистраль, 1929.- 320 с.
32. Көкбай Ер Наурызбай: Көкбай шығармасынан / 1946 жыл жазып тапсырған Төлеутаева Қазына.- Б.ж., 1929.- 26 б.
33. Майлин Бейімбет Кезінділер.- Алматы, 1929.- 65 б.
34. Майлин Бейімбет Кесінділер.Ұсақ оқшаулардан: Сықақ әңгімелер.- Қызыл-Орда: Қазмембас, 1929.- 63 б.
35. Мұстафин Ғ. Ер Шойын: Әңгімелер.- Қызыл-Орда: Қазкөркемәдеббас, 1929.- 103 б.- Мазм.: Ер Шойын; Шағатайдың шатағы; Еңбек бірлігі, Кек; Қашқын.
36. Мүсірепов Ғабит Махмұтұлы Қызыл әскер әліппесі.- Қызылорда: Қазбас., 1929.- 148 б.
37. Науырызбай дастаны / Жинаушы:С.Шәкіржанов;Айтушы. Әлежек Соқырұлы.- Б.ж., 1929.- 55бет
38. Программа по изучению быта казаков (Казак-киргиз).- Б. м.: Казиздат, 1929.- 63 с.
39. Сыздықов Ж. Еңбек жемістері.- Алматы, 1929.- 180 б.

40. Тоғжанов Ғаббас Әдебиет және сын мәселелері: [Еңбекте С.Садуақасовтың әдеби сын жөніндегі пікірлері сыналады].- Қызыл-Орда: Қазмембас, 1929.- 191 б.
41. Тоқмағамбетов А. Тазалық тәрбие.(Суреттері Рейхтікі)..- Қызыл-Орда: Қазақстан, 1929.- 31 бет.
42. Туркестано-сибирская магистраль.- Москва, 1929.- 320 с.
43. Чеканинский И.А. Казахская поэма «Козу-Курпеш и Баян Слу.- Семипалатинск, 1929.- 15 с
44. Чеканинский И.А. Литература по вопросу восстания туземцев Средней Азии в 1916 году: Библиогр. заметка.- Семипалатинск, 1929.- 6 с.
45. Шәріпов С. Нефть (Жер май-мұнай майы).- Орал, 1929.- 125 б.
46. Шонанов Т. Самоучитель казахского языка для русских: (Практика и теория).- Кзыл-Орда: Казгосиздат., 1929.- 122 стр.
47. Шонанов Т. Сауаттан.- Қызыл-Орда, 1929.- 32
48. Шонанұлы Т. Жаңалыққа жетекші.- Қызыл-Орда, 1929.- 36 б.

22 ЯНВАРЯ

СЕИТОВ Асылбек Жуманович

Асылбек Жуманович Сеитов – общественный деятель, врач, родился 22 января 1894 года в городе Омске в семье переводчика канцелярии генерал-губернатора Западной Сибири. А. Сеитов получил трехступенчатое образование: вначале, как и отец, обучался в церковно-приходской школе, затем в Омской классической мужской гимназии. Благодаря незаурядным способностям в 1911 году поступил в один из самых старейших и высокорейтинговых вузов азиатской части России – в Томский государственный университет на медицинский факультет.

После окончания вуза в 1916 году работал врачом на станции Баянаул Павлодарской области. Он активно участвовал в деятельности партии «Алаш». Владел несколькими иностранными языками. Много печатался в газетах и журналах. В 1916 году принимал активное участие в сельскохозяйственной переписи населения Степного края. В 1917 году участвовал в Всеказахском съезде, который проходил в городе Оренбург, вместе с М. Дулатовым избран в состав Президиума съезда. Делегат первого съезда врачей Казахстана, который проходил в 1921 году в Оренбурге. В 1922 году – делегат съезда Советов КАССР. В годы советской власти работал на ниве народного здравоохранения. Был главным врачом в Баянауле, затем в течении 15 лет занимал должность заведующего Семипалатинским здравотделом.

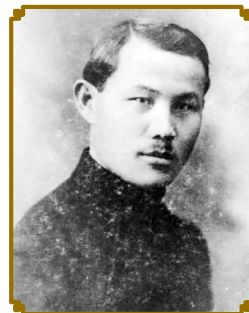
Неоднократно работал в местах эпидемии тифа, малярии, холеры, туберкулеза и других инфекционных заболеваний. По его инициативе и при его непосредственном участии были созданы санатории «Аул» и «Березовка».

Наряду с медициной, занимался общественно-политической деятельностью. Публиковался на страницах ежемесячного общественно-политического и литературно-краеведческого журнала «Тан».

А. Сеитов в 1922 году назначен начальником губернского управления здравоохранения в Семипалатинске. В 1937 году заведовал планово-финансовым отделом Народного комиссариата здравоохранения КазССР. Один из организаторов больницы № 5 в городе Алматы.

1 декабря 1937 года арестован и осужден на 10 лет без права переписки, 8 декабря приговорен к расстрелу. Реабилитирован 8 июля 1957 года.

2 ФЕВРАЛЯ

ТОКТЫБАЕВ
Иса

Токтыбаев Иса (15.2.1894-1967, Теренозекский район ныне Сырдарьинский район Кызылординская область) - общественный деятель. 1904-1917гг. учился в русско-казахской школе в Перовске, в начальной русской школе и окончил Ташкентскую учительскую семинарию. 1922-1925 годы редактор газеты «Ак Жол», журнал «Шолпан», начальник Актюбинского управления земельными ресурсами, главный редактор газеты «Қазақ тілі» в Семипалатинске, директор педагогического института в Оренбурге, являлся руководителем рабочего отдела.

1929-1930 гг. Заместитель комиссара по национальному образованию Казахской АССР.

1930-1932 годы аспирант Ленинградского пединститута и был слушателем на курсе Красного бакалавра.

1932-1933 г. ректор Восточного народного курса в Ленинграде и преподаватель истории КПСС политической академии.

1933-1936 г. он подвергся преследованиям и был заключен в тюрьму. В 1936 году, выпущен В. Куйбышевым. 1937 году в Ленинградском этнографическом музее народов СССР он возглавлял кафедру.

Он был арестован во второй раз в 1938-1947 годах и был заключен в Комийскую автономную Советскую Социалистическую Республику. В 1947 году он был освобожден и возвратился в Теренозек.

1949-1957годы был арестован в третий раз и был депортирован в Красноярский край. В 1957 году он вернулся в страну.

С 1958 по 1964 год он был организатором и директором краеведческого музея в г. Кызылорде.

В честь его названа улица, с 1998 года Казахская школа № 35 носит имя Исы Токтыбаева.

20 МАРТА

ЗАТАЕВИЧ Александр Викторович

Александр Викторович Затаевич (20 марта 1869, Болхов, Орловская губерния, Российская империя – 6 декабря 1936, Москва) - композитор, этнограф, музыкант и общественный деятель.

А. Затаевич окончил в 1886 году Орловский кадетский корпус, после чего был направлен в город Полоцк, где он всё своё свободное время использовал для изучения музыки.

С 1920 года проживал в Оренбурге, где в основном его творческая деятельность выражалась в сборе, записи и систематизации казахской народной музыки. Он записал более 2300 произведений музыкального фольклора. Опубликованные А. Затаевичем сборники «1000 песен казахского народа» и «500 казахских кюев и песен» (1931) представляют антологию казахского музыкального фольклора с древних времён до 1930-х годов. В его трудах в Казахстане впервые появились характеристики творчества таких видных народных композиторов, как Абай Кунанбаев, Курмангазы Сагырбаев, Биржан Кожажулов, Жаяу Муса Байжанов, Даулеткерей, Балуан Шолак, Мухит, Ибрай, а также видных народных исполнителей Амре Кашаубаева, Габбаса Айтпаева, Кали Байжанова и др. Третий заключительный том музыкальной энциклопедии, в которую должны были войти записи, сделанные в юго-восточных и южных районах Казахстана, остался неопубликованным и хранится в рукописном виде в Центральной научной библиотеке.

Александр Затаевич является одним из основателей казахской профессиональной фортепианной музыки. Автор сборников «Казахские песни в форме миниатюр для фортепиано» (1925—1928), «Песни казахстанских татар» (1932), «Песни Казахстана» (1932),

«60 песен казахстанских татар» (1933), «250 киргизских инструментальных пьес и напевов» (1934), «Песни разных народов» (издана в 1971), «Киргизские инструментальные пьесы и напевы» (издана в 1971).

Литература:

А. В. Затаевич. - Алма - Ата : Художественная литература, 1958.

Затаевич А. В. 1000 песен казахского народа : (песни и кюйи) - Москва : Музгиз, 1963.

Затаевич А. В. Песни разных народов - Алма-Ата : Жазушы, 1971 . - 310.

Затаевич А. В. Қазақтың халық әндері тақырыбы бойынша фортепианоға арналған пьесалар - Алматы : Қазақтың мемлекеттік көркем әдебиет баспасы, 1957.

О нём:

Левицкая И. Живые драгоценности - Алматы : Жалын, 1976.

Композиторы Казахстана - Алма-Ата : Өнер, 1982.

1 МАЯ

ЖАНСУГУРОВ Ильяс

Жансугуров Ильяс - поэт, драматург, прозаик, его поэзия является одним из классических богатств национальной литературы, один из основателей казахской литературы.

Родился 1 мая 1894 года в Аксуйском районе Алматинской области.

После окончания краткосрочных учительских курсов в Ташкенте (1920) работал учителем, был сотрудником газеты «Тілші» («Корреспондент»; ныне «Жетысу»). С 1922 заведовал институтом просвещения в Верном (Алматы).

В 1925—1928 годах учился в Коммунистическом институте журналистики в Москве.

В 1928—1932 годах — сотрудник газеты «Еңбекші қазақ» (ныне «Егемен Қазақстан»).

В 1932—1934 годах — председатель организационной комиссии и 1-й председатель Союза писателей Казахстана.

С 1934 года — редактор Казполитиздата, одновременно являлся членом ЦИК КазАССР.

В 1937 арестован по политическому обвинению. Расстрелян 26 февраля 1938 года по приговору «тройки», реабилитирован посмертно в 1957 году.

Начал писать в 1912 году. Первые стихотворения «Сарыарқа» («Сарыарка») и «Тілек» («Пожелание») были напечатаны в журнале «Сарыарқа» в 1917 году.

Произведения «Байшұбар» («Байшубар», 1923), «Балаларға тарту» («Подарок детям», 1926) сыграли большую роль

в эстетическом воспитании подростков. В 1928 году был издан первый сборник произведений «Сағанақ» («Саганак»). Поэмами «Күй» («Кюй», 1929), «Күйші» («Кюйши», 1934) он проявил себя знатоком казахской музыки.

И. Жансугуров участвовал в составлении учебников для школ и первого казахского календаря; занимался литературной критикой, подготовкой к печати произведений казахского фольклора, художественным переводом. Перевел на казахский язык произведения классиков: А. Пушкина («Евгений Онегин», две поэмы и 30 стихотворений), М. Лермонтова, Н. Некрасова, Я. Купалы, Д. Бедного, М. Горького, В. Маяковского, Г. Гейне, В. Гюго, Г. Тукая, А. Лахути.

Талды-Курганскому педагогическому институту (ныне — Жетысуский университет) при его создании в 1972 году было присвоено имя Ильяса Жансугурова.

1985 году был открыт литературно-мемориальный музей, посвященный жизни и творчеству поэта. Перед входом в музей установлен бюст Ильяса Жансугурова.

Литература:

Жансүгіров І. *Бес томдық шығармалар жинағы* - Алматы : Жазушы, 1986. – Т. 1-5

Жансүгіров І. *Шығармалар* - Алматы : Қазақ мем. көркем әдебиет басп., 1960. – Т. 1-2

Жансүгіров І. *Құлагер* - Алматы : Жазушы, 2004.

Жансүгіров І. *Дала Халықаралық Абай клубы*, 2013.

Жансүгіров І. *Жетісу. 1730-1916* - Алматы : Ценные бумаги, 2001.

О нём:

Иманғазинов М. *Илияс Жансүгіров ; әл-Фараби атындағы ҚҰУ* - Алматы : Қазақ университеті, 2004.

Иманғазинов М. М. *Илияс прозасындағы дәуір дидары - Талдықорған* : 2000.

12 МАЯ

ТЫНЫШПАЕВ Мухаметжан

Мухаметжан Тынышпаев (1879-1937) - казахский общественный деятель, депутат Второй Государственной Думы России, премьер-министр Туркестанской автономии, член «Алаш Орды», первый казахский инженер-путеец, активный участник проектирования и строительства Туркестано-Сибирской магистрали.

М. Тынышпаев родился 12 мая 1879 года в предгорье Жиланды Маканчи-Садыровского района Лепсинского уезда Семиреченской области.

В 1899 году он окончил Верненскую гимназию с золотой медалью.

В 1900 году поступил в Императорский институт инженеров путей сообщения имени Александра I Петербурге.

С 1911 года М. Тынышпаев работал начальником отдела, а затем главным инженером железнодорожного строительства участка Урсатьевская — Андижан.

После февральской революции 1917 года в апреле по решению Временного правительства для решения на местах вопросов управления Туркестанским краем в Ташкенте был создан Туркестанский комитет, куда был включен и М. Тынышпаев.

В 1921 году М. Тынышпаева назначили начальником Управления водного хозяйства Наркомзема Туркестанского края в Ташкенте.

В 1924 году он был приглашён в Казахский педагогический институт, открывшийся в Ташкенте, на работу преподавателем

математики и физики (Сейчас это - Казахский национальный педагогический университет имени Абая, находящийся в Алма-Ате).

1 марта 1926 года он уехал в Алма-Ату и начал работать начальником дорожного отдела Семиреченской губернии — была построена автомобильная дорога с твёрдым покрытием Алма-Ата — Пишпек, проведены изыскания по строительству дороги Алма-Ата — Талды-Курган, предложен новый вариант дороги Алма-Ата — Хоргос.

21 ноября 1937 года он был вновь арестован, как бывший член «Алаш Орды» и как «враг народа» расстрелян. 29 сентября 1959 года Мухамеджан Тынышпаев был реабилитирован решением Верховного суда Казахской ССР, а в феврале 1970 года — Прокуратурой СССР и Военным прокурором Туркестанского Военного округа.

Литература:

Тынышпаев М. История казахского народа - Алматы : Санат, 2009.

Тынышпаев М. Политические выступления, научные труды, документы - Алматы : Қазақстан, 2009.

Тынышпаев М. История казахского народа- Алматы : Санат, 2002.

Тынышпаев М. Великие бедствия... - Алма-Ата : Жалын, 1992.

Тынышпаев М. Қазақ халқының тарихы: - Қарағанды : Болашақ-Баспа, 2010.

О нём:

Берлібаев Б. Т. Отандық тарихи білімнің қазыналар: - Алматы : ҚБТУ, 2005.

Дәуірдің жарық жұлдызы - Алматы : 2001.

23 МАЯ

ДОНЕНТАЕВ Сабит

Донентаев Сабит — казахский поэт, журналист.

Получил мусульманское образование в медресе Касым-ходжи Ертысбаева. На становление С. Донентаева как поэта повлияли произведения Крылова, татарского классика Габдуллы Тукая и классика казахской поэзии Абая Кунанбаева. В 1916 году, согласно царскому указу о реквизиции инородцев на тыловые работы, был призван на прифронтовую полосу в Прибалтику, на окопные работы под Ригой. После Февральской революции 1917 года был демобилизован. По возвращении поступил в Семипалатинскую учительскую семинарию, где учились такие видные сыны казахского народа, как Жусупбек Аймаутов, Мухтар Ауэзов, Шакен Айманов. Февральскую революцию поэт поддерживал полностью, присоединяется к национальному движению под руководством партии «Алаш». В то время, Семипалатинск был местом пребывания правительства Алаш-Орды, и С. Донентаев проявляет себя как общественный деятель. После Октябрьской революции, С. Донентаев поддерживает революционное движение, в своих стихах призывает к строительству новой жизни, надеется на коренное изменение уклада жизни народа. Учительствуют в аульных школах, занимаясь просвещением. Участвует в организации партийной ячейки (ВКП(б)) в Баянауле. С 1923 года С. Донентаев работает в семипалатинской газете «Қазақ тілі», где публикует свои статьи.

Самым крупным прозаическим произведением Сабита Донентаева является повесть «Коркемтай», повествующая о нелегкой судьбе сироты.

Литература:

- Дөнентаев С. Ұрпағыма айтарым - Алматы : Жазушы, 1989.*
Дөнентаев С. Таңдамалы - Павлодар : ЭКО, 2011.
Сәбит Дөнентаев : 21- кітап - Павлодар : ЭКО, 2003.
Дөнентаев С. Шығармалар - Алматы : Қазақтың мемлекеттік көркем әдебиет баспасы, 1957.
Дөнентаев С. Бозторғай.- Алматы: Жалын, 1985.
О нөм:
Ысқақов Б. Сәбит Дөнентаевтың ақындық жолы - Алматы : Мектеп, 1966.

15 ИЮНЯ

ХАЙДАРОВ Саламат

Саламат Хайдаров (15 июня 19196 село Нуржол Курмангазинского района Атырауской области) журналист.

Собственный корреспондент газеты «Социалистік Қазақстан» (в настоящее время Егемен Қазақстан) по Мангистауской области (1974-1984), был зам.редактором областной газеты «Аққұс».

Общественностью были тепло приняты его статьи о острых вопросах, касающиеся проблем развития производственно-территориального комплекса, общественно-политической жизни Мангистауской области, а также темы о передовиках нефтяного края. Автор книг: «Өрлеу жолында» (1959), «Теңіз самалы» (1973).

Литература:

Хайдаров С. Өрлеу жолында. – Алматы: Қазмембас, 1959.

Хайдаров С. Теңіз самалы. – Алматы: Қазақстан, 1973

Хайдаров С. Азамат сыры. – Алма-Ата: Қазақстан, 1971

Хайдаров С. Жүрек сыры. - Алматы: Қазақстан, 1976

14 ИЮЛЯ

КУНАЕВ

Аскар Минлиахмедович

Кунаев Аскар Минлиахмедович — советский и казахский учёный, специалист в области металлургии чёрных и цветных металлов и комплексного использования минерального сырья. Доктор технических наук (1970), профессор (1970), академик АН КазССР (1972), заслуженный деятель науки КазССР (1977). Член-корреспондент АН СССР с 26 ноября 1974 года по Отделению физикохимии и технологии неорганических материалов, академик с 29 декабря 1981 года. Президент АН Казахской ССР (1974—86).

Сталевар, мастер, начальник смены на Темиртауском металлургическом заводе (1951—1953), старший лаборант, младший, старший научный сотрудник, заведующий лабораторией (1953—1970), директор Института металлургии и обогащения АН КазССР с 1970 года, вице-президент (1972—1974), президент АН КазССР (1974—86).

Исследования А. Кунаева посвящены разработке фундаментальных основ металлургических процессов, созданию новых технологических систем и аппаратов для переработки металлургического сырья. А. Кунаев занимался разработкой комплексного использования минерального сырья, производства легирующих металлов, использования высококремнистых забалансовых редкометалльных руд.

Основные научные работы:

Пирогидрометаллургические способы переработки ванадиевого сырья Казахстана. — Алма-Ата, 1971.

Циклонная плавка. — Алма-Ата, 1974.

Электротермия в металлургии вторичного свинца. — Алма-Ата, 1980.

Агломерация фосфоритов. — Алма-Ата, 1981.

Основы комплексного использования сырья в цветной металлургии. — Алма-Ата, 1983

9 АВГУСТА

АБДИРОВ Нуркен Абдирович

Нуркен Абдирович Абдиров родился 9 августа 1919 года в бывшем ауле № 5 ныне Каркаралинского района Карагандинской области Казахстана.

Получив неполное среднее образование, Н. Абдиров работал в колхозе. Был призван в ряды РККА в 1940 году. Окончил 1-ю Чкаловскую военно-авиационную школу пилотов имени К. Е. Ворошилова в 1941 году.

В том же году Н. Абдиров вступил в ряды Коммунистической Партии Советского Союза.

На фронте с 28 октября 1942 года.

В Великой Отечественной войне за 16 боевых вылетов Н. Абдиров на своём самолёте Ил-2 уничтожил несколько танков и более двадцати автомашин.

19 декабря 1942 года при штурмовании позиций противника у хутора Коньков (Боковский район Ростовской области) его самолёт получил прямое попадание в мотор и загорелся. Понимая, что шансов дотянуть до своих нет, Нуркен Абдиров направил горящую машину в колонну вражеских танков. Вместе с ним погиб стрелок Александр Комиссаров, отказавшийся прыгнуть с самолёта.

Похоронен в хуторе Коньков.

В годы войны на средства заключённых Карлага был построен и участвовал в боях самолёт «Нуркен Абдиров».

Именем лётчика был назван один из проспектов Караганды и улица Алма-Аты.

Нуркenu Абдирову посвящена поэма «Крылатый казах» (1947) казахского советского писателя Сапаргали Бегалина.

5 СЕНТЯБРЯ

ИСМАГУЛОВ Кайыргали

Исмагулов Кайыргали (5 сентября 1919 — 23 октября 1993) — участник Великой Отечественной войны, Герой Советского Союза. Особо отличился в ночь на 1 ноября 1943 года, когда в ходе Керченско-Эльтигенской десантной операции возглавлял группу десантников в бою за посёлок Эльтиген (ныне посёлок Героевское в черте города-героя Керчь).

В ряды Красной Армии он был призван в 1939 году, на фронт попал в первые дни рядовым. И всегда был в первых рядах. Боевое крещение принял под Ростовом, где К. Исмагулов командовал небольшой группой советских воинов-истребителей танков. Гранатами и бутылками с зажигательной смесью были подбиты головной и следующий за ним танк, после чего остальные вражеские танки повернули обратно. Около подбитых танков был взят в плен гитлеровец. За этот бой и за приведенный «язык» К. Исмагулову было присвоено звание сержанта.

Далее участвовал в освобождении от фашистов городов Кавказа: Краснодар, Кавказские Минеральные Воды, Пятигорск, Темрюк, Орджоникидзе, Грозный и др. После освобождения Тамани — города Новороссийск и Керчь.

В дни новороссийских боёв был принят кандидатом в члены коммунистической партии из комсомола.

С 1946 года младший лейтенант К. Исмагулов — в запасе. В 1950 году он окончил курсы при Центральном Комитете Коммунистической партии Казахстана. В 1955—1956 годах руководил отделом социального обеспечения. До ухода на пенсию работал заместителем директора ГПТУ № 12 города Гурьев.

Заслуженный ветеран Кайыргали Исмагулов жил в городе Гурьев — в настоящее время город Атырау. Умер 23 октября 1993 года (сказались полученные во время Великой Отечественной войны ранения). С достойными почестями похоронен в городе Атырау.

7 СЕНТЯБРЯ

ОМАРОВ Рустембек Бейсенович

Омаров Рустембек Бейсенович (1919-1988)

Родился 7 сентября в 1919 году в ауле Шарбакты на территории современного Лебяжинского района Павлодарской области. Актёр, домбрист, заслуженный артист Казахской ССР (1967), народный артист Казахской ССР (1976). Участник Великой Отечественной войны.

Игре на домбре учился у отца, который был певцом, кюйши и мастером по изготовлению домбры. В 1935-1937гг. учился в Ленинграде в музыкальном училище. В 1951 году окончил Алма-Атинскую консерваторию им.Курмангазы по классу домбры у К. Жантлеуова. Участвовал в Декаде казахской литературы и искусства в Москве (1958). С 1934г. - кюйши - домбрист, концертмейстер группы домбристов, солист - домбрист Казахского оркестра народных инструментов им.Курмангазы. В составе оркестра гастролировал по странам СНГ и за рубежом. В репертуаре: кюи Курмангазы, Таттимбета, Дины Нурпеисовой и многих других композиторов.

10 СЕНТЯБРЯ

КОЖАНОВ Султанбек Кожанулы

Султанбек Кожанулы Кожанов (10 сентября 1894, с. Аксумбе, Российской империи (ныне Сузакский район (Южно-Казахстанская область), Казахстана) — 10 февраля 1938, Москва) — казахский советский общественно-политический и государственный деятель, учёный, публицист, редактор. Участник борьбы за свободу и независимость Единого Туркестана.

Образование получил в Туркестанской 4-годичной русско-казахской начальной школе, Ташкентской учительской семинарии (не окончил). В 1927 году окончил курсы марксизма-ленинизма при ЦК ВКП (б) в Москве.

В 1919—1920 годах работал заместителем председателя Сырдарьинского уездного комитета, председателем Туркестанского уездно-городского исполнительного комитета, Сырдарьинского областного ревкома. Был секретарём общего собрания казахов Туркестанского края, членом Сырдарьинского областного комитета казахов, а затем и представителем на Всероссийском курултае.

В конце 1920 года С. Кожанов был назначен народным комиссаром внутренних дел Туркестанской АССР, в октябре 1921 года — народным комиссаром просвещения Туркестанской АССР. В области просвещения выступал за преподавание на языке местного населения. Внёс значительный вклад в развитие печати и национального театра Туркестана. Был организатором создания и выпуска с 1920 года печатного органа Сырдаринского губкома ВКП(б) газеты «Ак жол», был первым редактором этой газеты.

В 1929—1931 годы работал директором Средне-Азиатского хлопкопрядильного комбината. В 1934 году — уполномоченный представитель Ташкентского комитета народного контроля, в Средней Азии являлся первым заместителем директора треста «Узбекхлопок»,

16 июля 1937 года был арестован. 8 февраля 1938 года приговорён к смертной казни и 10 февраля расстрелян в Московской Бутырской тюрьме.

В 1957 году — посмертно реабилитирован.

Улицы Алматы и Шымкента были названы в честь Султанбека Кожанова. В Туркестане есть памятник, посвященный ему.

Литература:

Қожанов С. Шығармалары. Алматы, 2009.

Қожанов С. Құжаттар мен материалдар - Алматы : Жалын баспасы, 2013.

О нём:

Қамарұлы Т. Сұлтанбек - дастан - Астана : Елорда, 2008.

Сұлтанбек Қожанов = Султанбек Ходжанов - Алматы 1994 . - 586.

Әбікей А. М. Сұлтанбек Қожановтың қоғамдық-саяси және ғылыми-педагогикалық қызметі- Түркістан :2014.

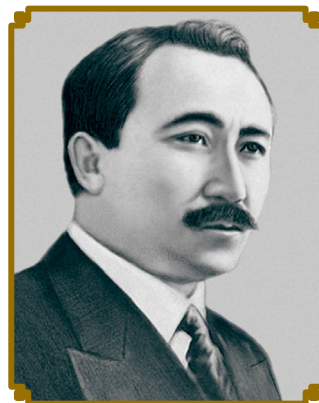
Шәріпов, А. Ж. Сұлтанбек Қожанұлының әдеби-публицистикалық мұрасы- Алматы, 1994.

Әлмашұлы Ж. Сұлтанбек Қожанов: тарихи-ғұмырнамалық толғам - Алматы : Арда, 2005.

Шәріпов А. Ж. Сұлтанбек Қожанұлы – әдебиетші - Алматы : Ер-Дәулет, 1994.

15 ОКТЯБРЯ

СЕЙФУЛЛИН Сакен

Сакен Сейфуллин (15 октября 1894, аул Ортау, Акмолинский уезд, Акмолинская область, Российская империя — 25 апреля 1938, Алма-Ата, Казахская ССР, СССР) — основоположник современной казахской литературы, поэт и писатель, государственный деятель, видный член Коммунистической партии большевиков (ВКП б). Основатель Союза Писателей Казахстана. Один из первых — Председатель Совета Народных Комиссаров (глава правительства) Киргизской АССР РСФСР.

С 1905 по 1908 год учился в русско-казахской школе при Спасском медеплавильном заводе. Затем он учился в Акмолинской начальной приходской школе и в Акмолинском трёхклассном городском училище. Помимо этого в 1912 году обучал русскому языку учеников мусульманского медресе. 21 августа 1913 года С. Сейфуллин поступает в Омскую учительскую семинарию, где учился с Магжаном Жумабаевым.

В 1914 году стал одним из руководителей первого культурно-просветительского общества казахской молодёжи «Бірлік» («Единство») в Омске.

С первого сентября 1916 года являлся преподавателем в Бугулинской школе, в основании которой он принимал самое непосредственное участие.

9 марта 1917 года переехал в Акмолинск, где написал стихотворение-приветствие Февральской революции «Спешно собрались мы в поход».

В апреле 1917 года создал общественно-политическое и культурное общество «Жас қазақ» («Молодой казах»). В июле 1917 года С. Сейфуллин участвует в издании газеты «Тіршілік» («Жизнь»).

Приговорён 25 февраля 1938 года и был расстрелян 25 апреля 1938 года.

Литература:

Сейфуллин С. Көкшетау - Алматы : Жазушы, 2004.

С. Сейфуллин - Алматы : Жазушы, 1974.

С. Сейфуллин. Тау ішінде - Алматы : «Олжас кітапханасы» 2012.

С. Сейфуллин. Аққудың айрылуы / - Алматы : Атамұра, 2003.

О нём:

Кәкішев Т. Сәкен Сейфуллин - Алматы : Жалын, 1976.

Қирабаев С. Сәкен Сейфуллин - Алматы : Жазушы, 1974.

Камалиева К. Сәкен Сейфуллиннің ағартушылық қызметі - Алматы : Мектеп, 1983.

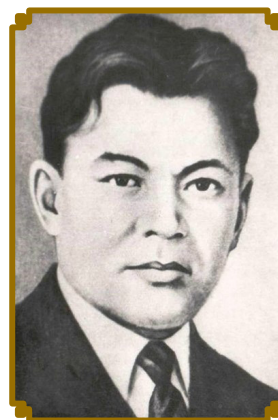
Т. Кәкішев. Сәкен сүйген сұлулар - Алматы : Атамұра, 1997.

А. Ғ. Кәкен. Сәкен тағылымы - Астана : Сарыарқа, 2014.

С. Тұрғынбекұлы. Сәкен - сұңқар - Астана : Парасат Әлемі, 2004.

15 НОЯБРЯ

БЕИМБЕТ Жармагамбетович Майлин

Беймбет Жармагамбетович Майлин (15 ноября 1894 года, регион Таран - 10 ноября 1938 года) - известный казахский писатель, один из основателей казахской литературы.

С 1911 по 1915 год учился в Детском училище г.Троицка, в русско-казахской школе г. Костаная, в медресе г. Уфы «Галия». С 1916 по 1919 год он работал учителем и начал писать первые статьи в газетах «Казах», «Ауыл» и «Айкап», «Садак». Он работал в газете «Енбекши казах» (ныне Егемен Казахстан) (1922-1923) и выпускал газету «Ауыл» в г. Костаная (1925).

Б. Майлин выпускал учебники по грамотности «Власть» (1930); «Чтение и запись» (1931), вместе с Г. Мусреповым и А. Сиддыковым он написал книги по алфавиту (1935-1936).

В 1938 году он был арестован и стал жертвой политических репрессий.

Беймбет Майлин внес значительный вклад в жанр поэмы в казахской поэзии, также он являлся одним из основателей прозы в казахской литературе в жанре художественного рассказа.

Работы Беймбета Майлина остаются духовным сокровищем, обогатившем казахскую литературу и определившим достойное место в казахской литературе.

Литература:

- Майлин Б. Шығармалар - Алматы : Көркем әдебиет, 1962 .– Т.1-4
- Майлин Б. Көп томдық шығармалар жинағы.- Алматы : Қазығұрт, 2008. – Т.1-13
- Майлин Б. Шұғаның белгісі - Алматы : Жазушы, 1981.
- Майлин Б. Қызыл жалау - Алматы : Жазушы, 1979.
- Майлин Б. Азамат Азаматыч - Алматы : Жазушы, 2009.
- Майлин Б. Памятник Шуге - Астана : Аударма, 2003.
- О нём
- Байменшин С. Майлының Бейімбеті : - Алматы : Білім, 1994.
- Наурызбаев Б.Қазақ прозасындағы Б.Майлин дәстүрі - Алматы : Ғылым, 1979.
- Бейісқұлов Т. Бес томдық жинағы - Алматы : Тоғанай Т, 2008 .- 1-5 том.
- Байменше С. Бейтаныс Бейімбет - Астана : Елорда, 2001.
- Ордалиев С. Сөз зергері - Алматы : Жазушы, 1982.
- Нұртазин Т. Заман және әдебиет - Алматы : Әдебиет Әлемі, 2014.

29 НОЯБРЬ

КАМЗИН
Канаш

Камзин Канаш (29.11.1919-14.04.1944) лейтенант, командир роты 429-го стрелкового полка (52-я стрелковая дивизия, 57-я армия, 3-й Украинский фронт), Герой Советского Союза. Родился 29 ноября 1919 года в ауле Жолкудук Ермаковского района Павлодарской области. В 1931-1934 годах учился в казахской школе г. Павлодара. Затем продолжил учебу в г. Алма-Ате. В 1938 году окончил рабфак, в 1941 году - Алма-Атинский педагогический институт имени Абая. В июле 1941 г. был призван в Красную Армию. Окончил ускоренный курс Сталинградского пехотного училища. С ноября 1943 года на фронте. К лету 1944 года лейтенант К. Камзин командовал ротой 429-го стрелкового полка 52-й стрелковой дивизии. Особо отличился при освобождении Молдавии и форсировании реки Днестр. В ночь на 13 апреля 1944 года лейтенант К. Камзин с ротой в числе первых форсировал реку Днестр в районе села Бычок, захватив плацдарм, рота сумела прорвать сильно укрепленную оборону противника и овладеть господствующей над переправой высотой, которую удерживала до подхода основных сил батальона. 14 апреля 1944 года К. Камзин погиб в бою на краю села Гура-Выкулай, поднимая роту в атаку, похоронен в селе Гура-Выкулуй Новоаненского района Молдавии. Указом Президиума Верховного Совета СССР от 13 сентября 1944 года за образцовое выполнение заданий командования

и проявленные при этом мужество и героизм лейтенанту К. Камзину присвоено звание Героя Советского Союза. Награжден орденом Ленина. На родине именем Канаша Камзина был назван совхоз в Ермаковском районе, улица и детский сад в городе Павлодаре, улица и средняя школа в родном селе. На фасаде школы открыта мемориальная доска и установлен бюст. Имя Канаша Камзина увековечено на арке Победы в столице Молдавии - городе Кишинёве.

6 ДЕКАБРЯ

КЕКИЛЬБАЕВ

Абиш Кекильбаевич

Абиш Кекильбаевич Кекильбаев (6 декабря 1939, село Онды, Мангистауский район, Гурьевская область (нынешняя Мангистауская область, Казахстан) — 11 декабря 2015, Астана) — народный писатель Казахстана, казахстанский общественный и политический деятель, Герой Труда Казахстана, лауреат Государственной премии, филолог, Академик Академии социальных наук, Почётный профессор Казахского национального университета имени аль-Фараби и Евразийского национального университета имени Л. Н. Гумилёва.

Первый сборник стихов А. Кекильбаева «Алтын шуак» опубликован в 1962 году, сборник «Бір шөкім бұлт» был выпущен в 1965 году.

Абиш Кекильбаев был ярким дарованием и особым явлением в современной казахской литературе и культуре. Писатель также широко известен как критик и публицист. Его перу принадлежит свыше 50 книг, ставшими заметным явлением в литературной жизни Казахстана. В том числе исторические романы «Плеяды — созвездие надежды» и «Всполохи», за которые автору присуждена Государственная премия Республики Казахстан им. Абая. Наиболее известные произведения — роман «Конец легенды», повести «Баллады забытых лет», «Колодец», «Состязание», «Дом на окраине», «Призовой бегунец» и другие. Рассказы — «Самый счастливый день», «После встречи», «Белая роза», «Соломинка удачи» и другие

переведены на многие языки. Размышления разных лет публициста и государственного деятеля вошли в три последние книги писателя. В 1999 году был выпущен сборник из 12 томов.

Романы А. Кекильбаева «Үркер» (1981), «Елең-алаң» (1984) считались большим успехом казахской литературы и получили Государственную премию Казахской ССР.

Опубликованные в 2001-2002 гг. произведения А. Кекильбаева «Талайғы Тараз» и «Шандоз» раскрывают историческую тему, определяют новое направление в терминах концептуального определения.

Абишем Кекильбаевым переведены на казахский язык романы Г. Мопассана «Пьер и Жан», «Жизнь», повесть Ч. Айтматова «Ранние журавли». Он принимал участие в переводе романа-эпопеи «Война и мир» Л. Толстого, ряда произведений И. Бунина. В переводе А. Кекильбаева в репертуар театров республики включены пьесы «Король Лир», «Ромео и Джульетта» В. Шекспира, «Принцесса Турандот» К. Гоцци, «В ночь лунного затмения» М. Карима, «Дон Жуан или любовь к геометрии» М. Фриша, «Приведение» Г. Ибсена, «Сегодня праздник» А. Вальехо.

Литература:

Әбіш Кекілбаев: энциклопедия. - Алматы : Арыс, 2018.

Кекілбаев Ә. Дала балладалары - Алматы : Жазушы, 2002.

Кекілбаев Ә. Аңыздың ақыры - Семей : Халықаралық Абай клубы, 2016.

Кекілбаев Ә. Заманмен сұхбат - Алматы : Жазушы, 1996.

Кекілбаев Ә. Махаббат мұнарасы - Алматы : Раритет, 2005.

О нём:

Дүйсенбаева Ж. Әбіш Кекілбаев шығармаларындағы тарих тағылымы - Алматы : Арыс, 2007.

Назарбекұлы С. Менің Әбішім - Астана : Фолиант, 2016.

Сағындырған асылдар - Астана :, 2016.

Мұқанов Ж. Жүз күндік жалғыздық - Астана : Ақ Жайық, 2016.

15 ДЕКАБРЯ

ИСМАИЛОВА Гульфайрус Мансуровна

Гульфайрус Мансуровна Исмаилова (15 декабря 1929 года — 12 мая 2013 года) — Народный художник Республики Казахстан, Заслуженный деятель искусств КазССР, актриса.

Настоящее имя — Конарбаева Кульпаш Тансыкбаевна. Гульфайрус в раннем детстве удочерил Мансур Исмаилов, она стала старшей из его пятерых детей.

В 1949 году окончила Алматинское художественное училище, где занималась в мастерской народного художника Казахской ССР А. М. Черкасского.

В 1956 году — Ленинградский институт живописи, скульптуры и архитектуры им. Репина по классу живописи М. П. Бобышева.

В 1956—1957 годах преподавала в Алматинском художественном училище.

В 1971—1974 годах работала главным художником Казахского театра оперы и балета. Ею созданы эскизы к декорациям и костюмам опер: «Ер Тарғын» Е. Брусиловского (1967), «Жұмбақ қыз» С. Мухамеджанова (1972), «Чио-Чио-Сан» Дж. Пуччини (1972), к балетам «Дорогой дружбы» Н. Тлендиева (1957) и «Камар сұлу» В. Великанова (1958), кинофильму «Кыз Жибек» (1969—1971).

С 1957 года — член Союза художников Казахстана.

В начале 1970-х Г. Исмаилова стала главным художником Казахского государственного театра оперы и балета им. Абая.

Ушла из жизни 12 мая 2013 году в Алматы.

Основные работы: спектакль «Акбопе» (ТЮЗ, 1957), балет «Дорога дружбы» (1958), опера «Ер-Таргын» (1967), балет «Козы-Корпеш - Баян-Слу» (1971-1972), опера «Жумбак Кыз» (1972), опера «Чио-Чио-Сан» (1972-1973), опера «Алпамыс» (1973, 1979), опера «Аида» (1978) и др.

Живописные работы: «Портрет Народной артистки Казахской ССР Шары Жиенкуловой» (1958), «Портрет Народной артистки Казахской ССР Шолпан Джандарбековой» (1960), «Портрет Куляш Байсеитовой» (1962), «Портрет Дины Нурпеисовой» (1965), триптих «Народная мастерица» (1967), «Портрет А. Кастеева» (1967), «Портрет М. Ауэзова», «Портрет С. Муканова» (1969), «Автопортрет с семьей» (1978) и др.

О ней:

Евгений Сидоркин. Гульфайрус Ысмайылова. [Вадим Сидоркин] - Алматы : БПКА, 2016.

16 ДЕКАБРЯ

ТУЛЕГЕНОВА Бибигуль Ахметовна

Бибигуль Ахметовна Тулегенова (род. 16 декабря 1929, Семипалатинск) — советская и казахская оперная певица (лирико-колоратурное сопрано), актриса, педагог. Герой Социалистического Труда (1991). Народная артистка СССР (1967). Лауреат Государственной премии СССР (1970).

Выросла в семье, где часто звучала музыка — отец любил играть на скрипке, мать-татарка хорошо пела. В 1937 году отца арестовали в Катон-Карагае и он исчез навсегда. В 1946 году, учась в седьмом классе вечерней школы, пошла работать на мясокомбинат, где начала петь в кружке художественной самодеятельности. На юную певицу обратила внимание писательница Галина Серебрякова, которая находилась в Семипалатинске в ссылке. Она взяла над Б. Тулегеновой опеку, дала ей первые уроки музыки. По настоянию Г. Серебряковой Б. Тулегенова поступила на вокально-хоровой факультет Казахской консерватории в Алма-Ате, которую окончила в 1954 году (педагог Н. Н. Самышина).

С 1956 года — солистка труппы Казахского государственного академического оркестра народных инструментов им. Курмангазы Казахской филармонии. Вместе с труппой оркестра гастролировала по всему СССР. В 1958 году стала лауреатом Всесоюзного конкурса артистов эстрады.

С 1971 года — солистка Казахского театра оперы и балета им. Абая.

Гастролировала за рубежом: Китай, Польша, ГДР, Вьетнам, Индия, Алжир, Египет, Сирия, Чехословакия, Канада, Швеция, Франция, Италия.

С 1980 года и по настоящее время ведёт класс вокала в Казахской национальной консерватории им. Курмангазы, профессор (1982).

В разнообразный репертуар Б. Тулегеновой вошли: народные песни «Гауһар тас», «Жиырма бес», произведения казахских композиторов «Булбул» Л. Хамиди, «Қос қарлығаш» Е. Брусиловского, «Еске алу» М. Тулебаева, «Тарантелла» Е. Рахмадиева, «Көктем вальсі» С. Мухамеджанова, а также романсы П. И. Чайковского, С. В. Рахманинова, арии из опер Н. Римского-Корсакова, произведения западных композиторов (Г. Доницетти, Э. Григ, Ф. Шуберт) и др. Исполняла концерты для голоса с оркестром Р. Глиэра и С. Мухамеджанова.

О ней:

Серкебаева И. Бибігүл Төлегенова: сүйіспеншілік, үміт және сенім - Алматы : Атамұра, 2014.

Бибігүл Төлегенова : - Алматы : Өнер, 2011.

Бибігүл Төлегенованың VII Халықаралық вокалистер конкурсы 2014 жылдың 19-27 қыркүйегі, Астана - Астана : Атамұра, 2014.

Бибігүл Төлегенованың VIII халықаралық вокалистер конкурсы. 2016 жылдың 19-26 қыркүйегі, Алматы - Алматы : Атамұра, 2016.

17 ДЕКАБРЯ

ШОНАНОВ Телжан

Телжан Шонанов (1894, нынешняя Актюбинская область , Иргизский район), лингвист-тюрколог, доцент , общественный деятель, педагог, преподаватель, переводчик, член образовательной комиссии Алаш-Орды.

С 1908 по 1912 учился в русско-казахской школе в Иргизе .

В 1912-1916 учился в Казахском институте учителей в Оренбурге

В 1916 году он работал учителем в Иргизском районе .

Он был арестован в Иргизе в 1921 году и расследован в офисе ОГПУ в Оренбурге.

Он был выпущен в 1922 году.

С 1922 по 1926 год он работал в Академическом Центре Народного Комиссариата Образования в Оренбурге.

С 1926 по 1929 год он работал учителем в Казахском институте народного образования в Кызылорде .

В 1929 году он переехал в Алматы и служил в Казахской АССР.

К 1934 году Т. Шонанов преподавал в КазПИ.

С 1935 года он работал доцентом казахского языка в Казахском государственном университете (ныне КазНУ).

Телжан Шонанов был арестован 20 июля 1938 года, расстрелян, место захоронения неизвестно.

Литература:

Шонанұлы Т. *Бес томдық шығармалар жинағы Алматы : 2015. – Т. 1-5*

Шонанұлы Т. *Жер тағдыры - ел тағдыры - Алматы : Санат, 1995.*

О нём:

Құрманов Қ. С. *Телжан Шонанұлының шығармашылық мұрасы - Астана : 2002.*

История газеты «Егемен Қазақстан» начинается с выпуска газеты «Үшқын» 17 декабря 1919 года в городе Оренбург. Позднее название газеты неоднократно менялось.

Издание выпускалось под названиями: «Еңбек туы» в 1920 году, «Еңбекші қазақ» в 1921 году, «Социалды Қазақстан» в 1932 году. А в 1937 году газету переименовали в «Социалистік Қазақстан», и под этим названием она выходила в свет 54 года. В 1991 году, когда оставались считанные месяцы до провозглашения республикой независимости, газета была переименована в «Егеменді Қазақстан».

В этот период газету возглавлял известный писатель, публицист Шерхан Муртаза.

«Егеменді» было новым словом, только входящим в обиход употребления и ознаменовавшим наступление новой эры. 1 января 1993 года после широкого обсуждения, по предложению главного редактора газеты Абиша Кекильбаева из первого слова названия было убрано окончание «-ді», и название газеты изменилось на «Егемен Қазақстан». Под этим названием газета продолжает выпускаться уже 23 года.

С сентября 2016 года издание начало выпускаться под новым дизайном в цветном формате.

С момента начала выпуска вместе с переносом столицы Казахстана менялось и расположение главного офиса газеты. В разные периоды редакция располагалась в Кызылорде и Алматы. В 1999

году редакция переехала в город Астану, новую столицу Казахстана. Ныне главный офис газеты располагается по адресу: город Астана, ул. «Егемен Қазақстан» дом 5/13. Здание было построено специально для редакции газеты.

С самого начала выпуска в издании работали, возглавляли и публиковали свои труды видные общественные деятели, известные публицисты. В их числе такие личности, как Смагул Садвакасов, Жусипбек Аймаутов, Бейимбет Майлин, Сакен Сейфуллин, Мухтар Ауэзов, Турар Рыскулов, Ораз Джандосов. Уже в новую эпоху газеты «Егемен Қазақстан» возглавили такие публицисты, как: Сапар Байжанов, Балгабек Кыдырбекулы, Шерхан Муртаза, Абиш Кекильбаев, Нурлан Оразалин, Саутбек Абдрахманов.

Газета имеет сеть собственных корреспондентов по всем областям республики, а также филиал в городе Алматы. В акционерном обществе «Егемен Қазақстан» работает более 100 человек.

Указы Президента РК; постановления Правительства; законы, принятые Парламентом; правовые акты, и другие официальные документы публикуются на сайте и страницах газеты «Егемен Қазақстан». Газета обладает правом публикации результатов ЕНТ. В Астане имеется улица, носящее название газеты «Егемен Қазақстан». Головной офис газеты расположен на этой улице.

25 ДЕКАБРЯ

ОНГАРСЫНОВА Фариза Онгарсыновна

Фариза Онгарсыновна Онгарсынова (25 декабря 1939, аул Манаш, Гурьевская область — 23 января 2014, Астана) — поэтесса, народный писатель Республики Казахстан (1991), лауреат Государственной премии Казахской ССР имени Абая (1979), общественный деятель, автор целого ряда поэтических книг и публикаций.

Родилась в ауле Манаш Новобогатинского района Гурьевской области (ныне Атырауской области).

В 1961 году окончила филологический факультет Гурьевского педагогического университета.

С 1961 года по 1969 год поочерёдно занимала должности учителя казахского языка и литературы, завуча и директора в сельских школах.

В 1966 году начала журналистскую деятельность с должности литературного сотрудника редакции Гурьевской областной газеты «Коммунистік еңбек» («Коммунистический труд»).

С 1969 года по 1970 год являлась собственным корреспондентом газеты «Лениншіл жас» («Ленинская молодёжь») по Гурьевской, Актыубинской, Уральской областям.

С 1970 года по 1977 год занимала должность редактора республиканской газеты «Қазақстан пионері» («Пионер Казахстана»).

С 1978 года по 1996 год — главный редактор республиканского журнала «Пионер».

С 1996 года по 2004 год — депутат Мажилиса парламента Казахстана I и II созывов.

Ушла из жизни в возрасте 74-х лет 23 января 2014 года. Похоронена 27 января 2014 года в Национальном пантеоне в Астане рядом с мавзолеем Кабанбай батыра.

Литература:

- Сандуғаш. Өлеңдер. Алматы., Жазушы, 1966.*
Маңғыстау маржандары. Өлеңдер. А., Жазушы, 1969.
Мазасыз шақ. Өлеңдер. А., Жазушы, 1972.
Асау толқын. Өлеңдер. А., Жазушы, 1973.
Көгершіндерім. Өлеңдер. А., Жазушы, 1974.
Биіктік. Очерктер. А., Жазушы, 1975.
Біздің Кәмшат. Повесть. А., Жазушы, 1976.
Сенің махаббатың. Өлеңдер. А., Жалын, 1977.
Шілде. Таңдамалы. А., Жазушы, 1978.
Нежность. Стихи. А., Жалын, 1978.
Тревоги. Стихи. М., Молодая гвардия, 1979.
Озарение. Стихи. М., Советский писатель, 1980.
Полдневный жар. Стихи. А., Жазушы, 1980.
Сұхбат. Өлеңдер. А., Жазушы, 1983.
Жүрек күнделігі. Таңдамалы. А., Жалын, 1984.
Дауа. Өлеңдер. Жалын, 1985.
Алмазный клинок. Стихи. М., Художественная литература, 1984.
Ожидание солнца. Стихи. М., Молодая гвардия, 1985.
Таңдамалы шығармалары. Екі томдық. А., Жазушы, 1987.
10 томдық таңдамалы шығармалар жинағы. 2004.

26 ДЕКАБРЯ

РЫСКУЛОВ Турар

Турар Рыскулов родился 26 декабря 1894 года в Восточно-Талгарской волости Верненского уезда Семиреченской области в урочище Бесагаш (ныне — Талгарский район Алматинской области) государственный и общественный деятель.

В 1907—1910 годах он учился в Меркенской русско-казахской школе-интернате. В 1914 году окончил Пишпекскую сельскохозяйственную школу, где познакомился с Максудом Жылысбаевым — в будущем известным общественным деятелем советского Казахстана. В 1916—1917 годах учился в Ташкентском педагогическом институте.

Т. Рыскулов внес большой вклад в экономическое преобразование республик Центральной Азии, Российской Федерации и Монголии. По инициативе Т. Рыскулова в Казахстане была построена Туркестанско-Сибирская железная дорога, возникли мощные индустриальные центры — угледобывающие и металлургические комплексы Караганды, цветная металлургия Восточного и Южного Казахстана, нефтегазовая промышленность Западного Казахстана. На территории Казахстана и Центральной Азии были организованы крупные национальные заповедники всесоюзного значения.

В период массовых сталинских репрессий Турар Рыскулов был объявлен врагом народа и расстрелян 10 февраля 1938 года. По данным ФСБ России, переданным в фонд «Мемориал», в списке захороненных на спецобъекте НКВД под названием «Коммунарка»

имеется сведения о захоронении Т. Рыскулова. В 1956 г. реабилитирован посмертно.

Литература:

Рысқұлов Т. Полное собрание сочинений - Алматы : Қазығұрт, 2007. Т. 2. 5.

О нём:

Әбілтайұлы М. Тұрар Рысқұлов Монғолияда - Алматы : Қазақстан, 1994.

Нұртазин Т. Тұрардың анты - Алматы : Жазушы, 1989.

Шерхан М. Төрт томдық шығармалар жинағы - Алматы : Жазушы, 1994. – Т. 1-4.

Қоңыратбаев О. Тұрар Рысқұлов] - Алматы : Қазақстан, 1994.

Доғалов А. Тұрар Рысқұловтың экономикалық көзқарастары - Алматы : Арыс, 2013.

ЗНАМЕНАТЕЛЬНЫЕ ДАТЫ, ЧИСЛО И МЕСЯЦ КОТОРЫХ НЕ УСТАНОВЛЕНО

АЙТЕКЕ БИ

Айтеке би Байбекулы (1644, Кызылша, ныне Узбекистан — 1700, Нуратинский район, Узбекистан) — великий казахский бий, оратор. Внес большой вклад в объединение казахского народа.

Айтеке би из племени Алчин, поколения Алимұлы, рода Торткара, Младшего Жуза казахов, внук брата эмира бухарских ханов в Самарканде Жалантос Бахадура.

С пяти лет обучался грамоте у аульного муллы. Образование получил в самаркандском медресе Улугбека (по другим источникам, в Бухаре), затем в медресе Шердор, где изучал религию, право, астрономию, географию, историю, математику. Владел арабским, персидским, чагатайским и узбекским языками.

И домашнее, и школьное воспитание и образование он прошёл при наставничестве общественного и политического деятеля Жалантоса, известного строительством мечетей Ширдара и Тиллекара в Самарканде, приходившегося ему дядей.

В 20 лет Айтеке би был бием казахов, узбеков, каракалпаков Бухары и Самарканда. В двадцать пять лет (по другим источникам, в 30 лет) был избран главным бием Младшего жуза и с тех пор его имя

фигурирует рядом с другими великими казахскими биями Толе би, Казыбек би, а также с ханом Тауке.

Айтеке би — один из главных авторов степного свода законов «Жеты Жаргы» («Семь уложений»), в котором не были узаконены пережитки типа кровной мести. Он являлся помощником и советником Тауке-хана, сам батыр вместе с Тауке-ханом участвовал в отражении джунгарского нападения на Сайрам. Айтеке би содействовал установлению определённого равновесия в отношениях с джунгарами и русскими, способствовал объединению

усилий казахов, каракалпаков и киргизов против джунгарского нашествия.

Ему принадлежит выражение о том, что бий должен быть на высоком нравственном уровне, дабы оставить в душах современников и потомков яркий след своими разумными решениями

Похоронен Айтеке би на территории современного Узбекистана в Навоийской области в Нуратинском районе. По другим данным он похоронен в 75 км от г. Ташкента близ поселков Кауыншы и Шыназ.

О нём:

Есләмғалиұлы М. Әйтеке би - Алматы : Жазушы, 2007.

Әйтеке би - Алматы : ҚАЗАқпарат, 2011.

Әйтеке би = Айтеке би - Алматы : Атамұра, 1998.

Мұсаев А. Әйтеке би аймағының этномәдени мұрасы - Ақтөбе ;, 2006.

Қазақ халқының тарихи тұлғалары - Алматы : Өнер, 2016.

ШЫНИЯЗ ШАНАЙУЛЫ

Шынияз Шанайулы (родился 1819 году в Сарытобе) – акын-импровизатор.

В своих песнях воспел события восстания под предводительством Исатая Тайманулы и Махамбета Утемисова, исполнял героические поэмы широко распространенные среди народа Атырау.

С детства знал наизусть Шалкииза, Кастугана, Доспамбета. Воспел в своих песнях тяжелое положение народа после выхода «Временного положения» царского правительства 1868 г.

Выступив против времен положения Шынияз был вынужден покинуть родные края.

В народе широко известна его прощальная песня «Жебесі шын болаттан садағымның» («Стрелы лука моего из стали).

КАРАСАКАЛ ЕРИМБЕТ

Карасакал Еримбет (1844, поселение Кокаша Казалинского умер-1916, там же), акын, жырау, жыршы. Учился в медресе Хивы. Большое влияние на творчество Карасакал Еримбета повлияли акыны Шернияз Жарылгасулы, Кашкынбай Кожамбетулы и др. В 1877-79 гг. был волостным Калынбасского региона. Карасакал Еримбет является основоположником школы жырау-жыршы Сырдаринского региона. В стихах писал о стремлении к образованию, могуществе Аллаха, истине Корана и назиданиях пророка.

Известные его произведения: «Атымтай жомарт», «Хазіреті Ғали мен Дариға қыз», «Әбу Шашма», «Сәдуақас Сақи», «Ақтам сақаба», «Бап Раушан» и др.

Айтысы Карасакал Еримбета отличались высоким идейным содержанием и оригинальной композицией и построением. В айтысах широко использовались назидания, пословицы и поговорки. Произведения акына опубликованы в сборниках «Айтыс» (1965, 2 т.), «Антология казахской поэзии» (1992). Выпущена его книга «Ұлағат сөзім ұрпаққа» (1995).

Литература:

Қарасақал Е. Ұлағат сөзім ұрпаққа - Астана : Фолиант, 2009.

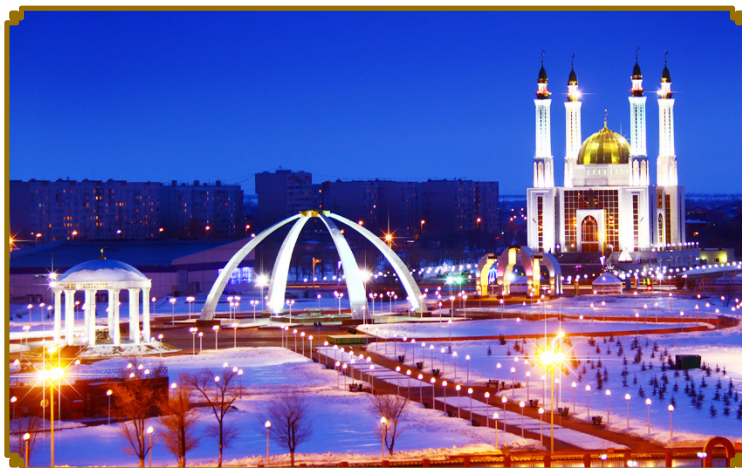
О нём:

Қараман Қ. Қ. Қарасақал Еримбет - Алматы : Балалар әдебиеті, 2006.

СУГИР Бегендикулы

Сугир Бегендикулы (1894-1974). Место рождения – Огизди-Ореул у подножья Мангыстау – акын, жыршы. Воспитывался у сказителя Карасая, поэта Саттикула, певцов Жылкелди и Шолтамана в окрестностях Мангыстау, Каракалпакии и Туркмении. Сугир создал в Атырау и странах Средней Азии такие поэмы, как «Мунлик-Зарлык», «Карасай Кази», «Орак-Мамай», «Едиге», «Алпамыс». Сугир был известен как прекрасный певец, исполнявший героические поэмы в сопровождении красивой мелодии. Певцы-сказители Казахстана, Каракалпакстана, Туркменистана особо почитают 4-5 различных видов мелодий, называя их «мелодиями Сугира». Сугир написал несколько толгау, среди них «Поэту Саттигул», «Прощание с народом Хорезма» и др. Широко распространено среди народа «Айтыс-загадка Саттигула и Сугира». Некоторые песни из репертуара Сугира хранятся в фонде текстологии и рукописей Института литературы и искусства

Актобе город в Западном Казахстане, административный центр Актыубинской области и одноимённой городской администрации.

Актобе расположен на западе Казахстана, в северной части Актыубинской области. Площадь — 297,39 км². В 1997 году в ведение администрации города перешла территория упразднённого Актыубинского района. Площадь нового административно-территориального образования, включающего в себя сам город и пять соседних сельских округов, составила 2 338 км². В черте города протекают река Илек и несколько её притоков, вблизи находятся Актыубинское и Саздинское водохранилища. Вследствие расположенности во внутренней части Евразии и значительной отдалённости от океанов, климат города является резко континентальным.

Актобе занимает пятое место среди городов Казахстана по числу жителей и является самым крупным городом Западного Казахстана. Население — 417 471 человек (1 октября 2017 года)[4]. Национальный состав весьма разнообразен. Наиболее многочисленны казахи (76,3 %) и русские (16,89 %). Преимущественное вероисповедание горожан — ислам и христианство. В пяти сельских округах, подчинённых городской администрации, проживают 56 442 человека. Формирующаяся Актыубинская агломерация, которая в будущем должна «вместить» 1,3 млн человек, включает в себя несколько десятков населённых пунктов вблизи Актобе.

Город был основан отрядом войск Российской империи в 1869 году как укрепление Ак-Тюбе на левом берегу реки Илек, в том месте, где в неё справа впадает Каргалы. 25 марта 1891 года поселение получило статус уездного города Тургайской области и было переименовано в Актюбинск. В годы Гражданской войны Актюбинск стал центром революционных сил Тургайского края. Город попеременно занимали войска белых и большевиков. В 1919 году в Актюбинске окончательно установилась советская власть. В 1921 году город стал административным центром Актюбинской губернии. После упразднения губернии в 1928 году — центр Актюбинского округа, с 1932 года — центр новообразованной Актюбинской области. Население города, как и региона в целом, пострадало от голода в 1920-х и в 1930-х годах. Во время Великой Отечественной войны в Актюбинске было организовано несколько воинских формирований, в город был эвакуирован ряд предприятий из оккупированных частей СССР. В 1962—1964 годах — административный центр Западно-Казахстанского края. С момента распада СССР в 1991 году город является центром Актюбинской области в составе независимой Республики Казахстан. Современный Ақтобе — один из крупнейших промышленных и культурных центров страны с развитой химической, лёгкой и пищевой промышленностью.

Литература:

- Құтты мекен - Ақтөбе - Ақтөбе : Zhagnama City, 2013.*
Ақтөбе энциклопедия - Ақтөбе : Отандастар-полиграфия, 2001.
Құдайбергенов Қ. Ақтөбе өндіріс торабы: қалыптасуы мен дамуы. - Алматы : Ғылым, 2002.
Ақтөбе облысының мәдениеті мен - Ақтөбе : , 2009.
Ілиясова Р. Шешірілі Ақтөбе - Алматы : Аспантау, 2017.
Ақтөбе = Aktobe = Ақтобе - Алматы : 2015.

Мазмұны

Жыл басылымдылықтары.....	4
Қазақстанның көрнекті қайраткерлерінің мерейтойлар күнтізбесі.....	10
Туған күні, айы белгісіз атаулы күндер.....	46
Шетелдің көрнекті қайраткерлерінің мерейтойлар күнтізбесі.....	49
Мерейтойлы кітаптар.....	50
Атаулы күндерге қысқаша анықтама	54

Содержание

Приоритеты года	108
Календарь видных деятелей Республики Казахстан.....	114
Знаменательные даты, число и месяц которых не установлено.....	151
Юбилейные даты зарубежных деятелей	154
Юбилейные книги	155
Краткая справка юбиляров	159

2019

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ 2019 ЖЫЛЫ АТАЛЫП
ӨТІЛЕТІН ЖӘНЕ ЕСКЕ АЛЫНАТЫН КҮНДЕР ТІЗІМІ**

**КАЛЕНДАРЬ ЗНАМЕНАТЕЛЬНЫХ И ПАМЯТНЫХ ДАТ
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН НА 2019 ГОД**

ДЛЯ ЗАМЕТОК

